

IZVJEŠTAJ

O PROVOĐENJU OPĆIH IZBORA 2018. GODINE

Sarajevo, maj 2019. godine

BOSNA I HERCEGOVINA
CENTRALNA IZBORNA KOMISIJA
SREDIŠNJE IZBORNO POVJERENSTVO

БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА
ЦЕНТРАЛНА ИЗБОРНА КОМИСИЈА

IZVJEŠTAJ
O PROVOĐENJU
OPĆIH IZBORA 2018. GODINE

Sarajevo, maj 2019. godine

© Centralna izborna komisija Bosne i Hercegovine 2019.

Centralna izborna komisija Bosne i Hercegovine dozvoljava reproduciranje ovog materijala uz navođenje vlasnika autorskih prava i u neizmijenjenom sadržaju. Zahtjevi u vezi sa autorskim pravima se mogu poslati Centralnoj izornoj komisiji Bosne i Hercegovine putem e-maila kontakt@izbori.ba ili na adresu Danijela Ozme 7, 71000 Sarajevo, Bosna i Hercegovina.

Centralna izborna komisija Bosne i Hercegovine

Danijela Ozme br. 7

71000 Sarajevo

Bosna i Hercegovina

Tel. +387 (0) 33 251 300

Faks: +387 (0) 33 251 329

E-mail: kontakt@izbori.ba

Internet-adresa: www.izbori.ba

Izrazi pisani u jednom rodu odnose se bez diskriminacije na oba spola.

SADRŽAJ

Uvod.....	9
Sažetak.....	11
1. PROVOĐENJE NEPOSREDNIH IZBORA	17
1.1 Aktivnosti na izmjenama i dopunama Izbornog zakona BiH.....	17
1.1.1 Normativna djelatnost.....	18
1.1.2 Odluke Centralne izborne komisije Bosne i Hercegovine u vezi sa vođenjem Centralnog biračkog spiska.....	26
1.2 Objava Općih izbora 2018. godine.....	26
1.3 Aktivnosti upisa birača u Centralni birački spisak za Opće izbore 2018. godine.....	27
1.3.1 Ažuriranje Centralnog biračkog spiska.....	27
1.3.2. Upis birača u Centralni birački spisak koji svoje biračko pravo ostvaruju na redovnim biračkim mjestima (redovni birači).....	29
1.3.3 Upis izbjeglih osoba i osoba koje privremeno borave u inozemstvu u Centralni birački spisak.....	29
1.3.3.1 Problemi u postupku upisa birača u Centralni birački spisak za glasanje izvan Bosne i Hercegovine.....	32
1.3.4 Zloupotreba biračkog prava.....	33
1.3.5 Ažuriranje podataka Centralnog biračkog spiska za raseljene osobe.....	34
1.3.5.1 Ažuriranje podataka o raseljenim osobama za Opće izbore 2018. godine.....	36
1.3.6 Upis birača za glasanje u diplomatsko-konzularnim predstavništvima BiH.....	37
1.3.7 Ažuriranje podataka o umrlim osobama.....	38
1.3.8 Dostava izvoda iz Centralnog biračkog spiska po zahtjevu političkih subjekata.....	39
1.4 Koordinacija rada općinskih/gradskih izbornih komisija (OIK/GIK).....	40
1.5 Ovjera prijava političkih subjekata za učešće na Općim izborima 2018. godine.....	42
1.5.1 Ovjera prijava političkih stranaka i nezavisnih kandidata.....	42
1.5.1.1 Provjera potpisa podrške i obrada kandidatskih obrazaca.....	44
1.5.2 Ovjera prijava koalicija i listi nezavisnih kandidata.....	44
1.5.3 Ovjera i potvrđivanje kandidata i kandidatskih listi za učešće na izborima.....	45
1.5.4 Ovjera i potvrđivanje kandidata i kandidatskih listi za učešće na izborima – kompenzacijski mandati.....	45
1.5.5 Ždrijebanje za utvrđivanje redoslijeda političkih subjekata na glasačkom listiću za Opće izbore 2018. godine.....	46
1.6 Obuka i edukacija izborne administracije.....	46
1.6.1 Ozvučavanje Izbornog zakona BiH i Zakona o finansiranju političkih stranaka.....	53
1.6.2 Učešće u UNDP projektu “Žene u izborima u Bosni i Hercegovini“.....	53
1.7 Informiranje birača – Edukativna i motivacijska kampanja.....	54
1.7.1 Edukativna kampanja – TV-Telop, TV-spot, radiodžingl, oglasi u štampanim medijima..	54
1.7.2 Edukativna kampanja – birači izvan Bosne i Hercegovine.....	56
1.8 Sigurnosni aspekti Općih izbora 2018. godine.....	56
1.9 Donacija transparentnih glasačkih kutija.....	58
1.10 Rad Glavnog centra za brojanje.....	60
1.11 Posmatrači izbornog procesa.....	64
1.11.1 Ocjena međunarodnih posmatrača.....	66
1.12 Dan održavanja Općih izbora 07. 10. 2018. godine.....	67

1.13 Odaziv birača na Općim izborima 2018. godine	68
1.14 Nevažeći glasački listići.....	70
1.15 Utvrđivanje izbornih rezultata	71
1.16 Efekti ponovnog brojanja glasačkih listića	74
1.17 Dostavljanje obrazaca Izjava o imovinskom stanju.....	75
1.18 Povrat takse za ovjeru političkim strankama i nezavisnim kandidatima	75
1.19 Analiza imenovanja članova biračkih odbora i njihovih zamjenika, razlozi za odustajanje iz članstva biračkih odbora	76
1.20 Prijevremeni izbori 17. 02. 2019. godine.....	77
2. PROVOĐENJE POSREDNIH IZBORA ZA ZAKONODAVNA TIJELA VLASTI.....	80
2.1 Vijeće naroda Republike Srpske	80
2.2 Dom naroda Parlamenta Federacije BiH	81
2.3 Dom naroda Parlamentarne skupštine BiH.....	82
2.3.1 Dom naroda Parlamentarne skupštine BiH iz Republike Srpske.....	82
2.3.2 Dom naroda Parlamentarne skupštine BiH iz Federacije BiH.....	83
3. ZAŠTITA IZBORNOG PRAVA.....	84
3.1 Prigovori Koalicije “Pod lupom” za slobodne i poštene izbore	97
3.1.1 Zahtjevi za ponovno brojanje glasačkih listića koje je podnijela Koalicija “Pod lupom“ ...	99
4. FINANSIJSKE I LOGISTIČKO-OPERATIVNE AKTIVNOSTI.....	101
5. INFORMATIČKO-TEHNIČKA PODRŠKA.....	102
5.1 Nadogradnja JIIS BiH – Centralni birački spisak.....	102
5.2 Dorada funkcionalnosti modula za unos i obradu rezultata izbora.....	105
5.3 Geoinformacioni sistem (GIS).....	108
5.4 Konsolidacija JIIS BiH, izrada repozitorija	109
5.5 Probni izbori (Dry run)	111
5.6 Grafička priprema dokumentacije.....	112
6. FINANSIRANJE IZBORNE KAMPANJE.....	113
6.1 Troškovi izborne kampanje.....	115
6.2 Limit na troškove kampanje.....	115
6.3 Struktura troškova izborne kampanje	115
6.4 Uporedni pregled troškova izborne kampanje u periodu 2006–2018. godina.....	116
6.5 Izvori finansiranja političkih stranaka	117
7. POTEŠKOĆE I IZAZOVI KOJI SU VJEŠTAČKI PROIZVEDENI DA BI SE OTEŽALO PROVOĐENJE OPĆIH IZBORA 2018. GODINE.....	120
8. ZAKLJUČAK.....	124

POPIS TABELA

Tabela 1. Broj birača upisanih u Centralni birački spisak na Dan izbora 07. 10. 2018. godine ...	27
Tabela 2. Starosna struktura birača upisanih u Centralni birački spisak na Dan izbora 07. 10. 2018. godine.....	28
Tabela 3. Broj upisanih birača po kategorijama na Dan Općih izbora 07. 10. 2018. godine sa odazivom.....	28
Tabela 4. Razlozi za odbijanje upisa u Centralni birački spisak za glasanje izvan BiH.....	31
Tabela 5. Pregled broja upisanih birača za glasanje u DKP BiH za Opće izbore 2018. godine sa odazivom.....	37
Tabela 6. Podaci o aktivnostima brisanja umrlih osoba sa Centralnog biračkog spiska	39
Tabela 7. Pregled prijavljenih, ovjerenih i odbijenih političkih stranaka i nezavisnih kandidata za Opće izbore 2018. godine	43
Tabela 8. Pregled podnesenih prijava političkih stranaka i nezavisnih kandidata po tijelima	44
Tabela 9. Pregled ovjerenih kandidatskih listi za dodjelu kompenzacijskih mandata za Opće izbore 2018. godine po tijelima vlasti.....	45
Tabela 10. Ukupno verificiranih glasačkih paketa u Glavnom centru za brojanje	62
Tabela 11. Ukupan broj prebrojanih glasačkih listića po kategorijama.....	62
Tabela 12. Pregled važećih i nevažećih glasačkih listića	70
Tabela 13. Biračka mjesta sa najvećim brojem nevažećih glasačkih listića.....	71
Tabela 14. Izabrani kandidati na Općim izborima 2018. godine	72
Tabela 15. Pregled odbijenih mandata nakon Općih izbora 2018. godine	73
Tabela 16. Broj birača upisanih u izvod iz Centralnog biračkog spiska za prijevremene izbore .	78
Tabela 17. Ovjerene liste /kandidati iz Skupština Tuzlanskog i Zeničko-dobojskog kantona	81
Tabela 18. Ovjerene liste/kandidati iz osam kantona FBiH	81
Tabela 19. Tabelarni pregled žalbi.....	95

POPIS GRAFIKONA

Grafikon 1. Odaziv birača na Općim izborima 2018. godine	68
Grafikon 2. Odaziv birača po entitetima.....	69
Grafikon 3. Starosna struktura birača koji su glasali	69
Grafikon 4. Spolna struktura birača koji su glasali.....	70
Grafikon 5. Pregled važećih, nevažećih i praznih listića po različitim nivoima.....	71
Grafikon 6. Starosna struktura izabranih kandidata.....	72
Grafikon 7. Spolna struktura izabranih kandidata	73
Grafikon 8. Grafički prikaz podnesenih finansijskih izvještaja političkih stranaka	114
Grafikon 9. Grafički prikaz podnesenih finansijskih izvještaja nezavisnih kandidata	114
Grafikon 10. Grafički prikaz strukture troškova izborne kampanje političkih stranaka.....	116
Grafikon 11. Grafički prikaz troškova izborne kampanje u periodu 2006–2018. godine	117
Grafikon 12. Trend troškova izborne kampanje u periodu 2006–2018. godine	117
Grafikon 13. Grafički prikaz izvora finansiranja političkih stranaka	118
Grafikon 14. Odnos prihoda i dugova političkih stranaka	119

POPIS SLIKA

Slika 1. Priručnik za rad biračkih odbora u Bosni i Hercegovini – Opći izbori 2018. (na jezicima u zvaničnoj upotrebi u BiH).....	51
Slika 2. Priručnik za posmatranje izbora u Bosni i Hercegovini – Opći izbori 2018. (na jezicima u zvaničnoj upotrebi u BiH i na engleskom jeziku).....	52
Slika 3. Praktikum za izbornu komisiju osnovne izborne jedinice u Bosni i Hercegovini na jezicima u zvaničnoj upotrebi u BiH i na engleskom jeziku	52
Slika 4. Praktikum za finansiranje izborne kampanje i političkih stranaka	52
Slika 5. CD-ovi s audioverzijama Izbornog zakona BiH i Zakona o finansiranju političkih stranaka	53
Slika 6. Štampani oglas “Kako glasati“	55
Slika 7. TV-spot	55
Slika 8. Motivacijski spot	56
Slika 9. Forma za pristup	102
Slika 10. Administrativni dio – praćenje on-line prijenosa podataka	103
Slika 11. Grafički prikazi dijelova aplikacije	104
Slika 12. Prikaz forme za pristup modulu.....	105
Slika 13. Forma za praćenje unosa rezultata.....	106
Slika 14. Forma za kontrolu unesenih podataka	106
Slika 15. Forma za pravilno objedinjavanje rezultata na biračkom mjestu	107
Slika 16. Prikaz rezultata	107
Slika 17. Integrirani izborni informacioni sistem BiH (JIIS BiH).....	109
Slika 18. Statistika SMS centra.....	111
Slika 19. Ilustracije i grafičke pripreme.....	112

POPIS FOTOGRAFIJA

Fotografija 1. Seminar za političke stranke i nezavisne kandidate	47
Fotografija 2. Učesnici Konferencije “U susret Općim izborima 2018.“	48
Fotografija 3. Obuka za rad na aplikaciji “Vođenje i upotreba Centralnog biračkog spiska“ – <i>praktični dio</i>	49
Fotografija 4. Obuka kontrolora izbornih rezultata, Sarajevo, 20. septembar 2018.godine	50
Fotografija 5. Donirane transparentne glasačke kutije	59
Fotografija 6. Potpisivanje Dodatka Memorandumu o razumijevanju između CIK BiH i OSCE BiH.....	59
Fotografija 7. Sala za brojanje – snimljeno videonadzorom.....	60
Fotografija 8. Verifikacija glasačkih paketa izvan BiH.....	61
Fotografija 9. Međunarodni posmatrači – predstavnici tijela za provođenje izbora.....	65
Fotografija 10. Seminar za posmatrače izbornog procesa 2018. godine	65
Fotografija 11. Simulacija rada na biračkom mjestu	66

Uvod

1. Centralna izborna komisija Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Centralna izborna komisija BiH) nadležna je za provođenje Aneksa III Dejtonskog mirovnog sporazuma, Izbornog zakona Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", br. 23/01, 7/02, 9/02, 20/02, 25/02, 4/04, 20/04, 25/05, 52/05, 65/05, 77/05, 11/06, 24/06, 32/07, 33/08, 37/08, 32/10, 18/13, 7/14 i 31/16), Zakon o finansiranju političkih stranaka ("Službeni glasnik BiH", br. 95/12 i 41/16), učestvuje u provođenju Izbornog zakona Republike Srpske ("Službeni glasnik RS", br. 34/02, 35/03, 24/04, 19/05, 24/12 i 109/12), Izbornog zakona Brčko Distrikta BiH ("Službeni glasnik Brčko Distrikta BiH", br. 17/08 i 43/08), Zakona o izboru, prestanku mandata, opozivu i zamjeni načelnika općina u Federaciji BiH ("Službene novine FBiH", broj 19/08), Zakona o Vijeću ministara Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH" br. 30/03, 42/03, 81/06, 76/07, 81/07 i 24/08) te Ustava Federacije BiH i Ustava Republike Srpske u dijelu koji se odnosi na izbore.
2. Izbornim zakonom Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Izborni zakon BiH), član 2.9 stav (1) tačka 16 utvrđeno je da Centralna izborna komisija BiH podnosi godišnji izvještaj Parlamentarnoj skupštini Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Parlamentarna skupština BiH) o provođenju izbora u Bosni i Hercegovini, provođenju Izbornog zakona BiH i inicira izmjene tog zakona.
3. Osim Izbornog zakona BiH, u nadležnosti Centralne izborne komisije BiH je i provođenje dijela Zakona o Vijeću ministara Bosne i Hercegovine, kojim je Centralna izborna komisija BiH nadležna da ocjenjuje, na osnovi dostavljenih informacija i podataka iz službene evidencije, da li kandidat za predsjedavajućeg, ministra i zamjenika ministra u Vijeću ministara BiH ispunjava uvjete za imenovanje, kao i provođenje Zakona o finansiranju političkih stranaka.
4. Ovaj izvještaj obuhvata najznačajnije aktivnosti koje se odnose na provođenje Općih izbora 2018. godine u Bosni i Hercegovini.
5. Izvještaj sadrži osam cjelina: provođenje neposrednih izbora, provođenje posrednih izbora, zaštita izbornog prava, finansijsko i logističko-operativne aktivnosti, informatičko-tehnička podrška, finansiranje izborne kampanje, poteškoće i izazovi koji su vještački proizvedeni da bi se otežalo provođenje Općih izbora 2018. godine i zaključak.
6. Centralna izborna komisija BiH je, na 38. sjednici održanoj 29. maja 2019. godine, razmotrila i utvrdila tekst ovog izvještaja koji se podnosi Parlamentarnoj skupštini Bosne i Hercegovine.

Sažetak

7. U 2018. godini Centralna izborna komisija BiH se primarno fokusirala na pripremu i provođenje Općih izbora. Neke od novina u izbornom procesu 2018. godine uključivale su upotrebu transparentnih glasačkih kutija, videonadzor u Glavnom centru za brojanje, nadogradnju aplikacija i softvera Centralni birački spisak, doradu funkcionalnosti modula za unos i obradu rezultata izbora, konsolidacija Jedinog izbornog informacionog sistema BiH, izradu repozitorija i GEO informacionog sistema. Uloženi su dodatni naponi u koordinaciju aktivnosti sa nadležnim institucijama u vezi sa brisanjem umrlih lica sa biračkog spiska, a imena umrlih lica koja su ostala na Centralnom biračkom spisku su označena posebnim znakovima. U cilju zaštite izbornog prava izbornim komisijama osnovnih izbornih jedinica dozvoljeno je da objave spisak birača koji su upisani da glasaju putem pošte, na oglasnoj ploči ili na drugi pogodan način, te da obavijeste birače da u Centru za birački spisak provjere da li se njihovo ime nalazi na navedenom spisku. Izvršeno je ozvučavanje Izbornog zakona BiH i Zakona o finansiranju političkih stranaka kako bi se slijepim i slabovidnim osobama omogućila dostupnost izbornog zakonodavstva na jezicima u zvaničnoj upotrebi u Bosni i Hercegovini. Također, za potrebe izborne administracije pripremljena su dva nova praktikuma "Praktikum za izbornu komisiju osnovne izborne jedinice u Bosni i Hercegovini" i "Praktikum za finansiranje izborne kampanje i političkih stranaka". Za obuku biračkih odbora izrađena je jednoobrazna i poboljšana metodologija i vršen je nadzor nad obukom članova biračkih odbora; pripremljen je edukativni video o procedurama brojanja glasačkih listića i evidentiranja izbornih rezultata, a aktivnosti vezane za edukacija birača izvan zemlje su počele već u januaru 2018. godine.
8. Centralna izborna komisija BiH je 08. 05. 2018. godine objavila da će Opći izbori u BiH biti održani 07. 10. 2018. godine i usvojila kalendar izbornih aktivnosti.
9. Opći izbori su raspisani za: Predsjedništvo Bosne i Hercegovine, Predstavnički dom Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine, Predstavnički dom Parlamenta Federacije Bosne i Hercegovine, Predsjednika i potpredsjednike Republike Srpske, Narodnu skupštinu Republike Srpske i Skupštine kantona u Federaciji Bosne i Hercegovine.
10. Ukupan broj birača na Izvodu iz Centralnog biračkog spiska na dan održavanja Općih izbora 2018. godine je bio 3.355.659 od čega u Federaciji BiH 2.055.123 birača, u Republici Srpskoj 1.234.728 birača, a u Brčko distriktu BiH 65.808 birača, od čega njih 38.734 glasaju za opciju Federacije BiH, a 27.074 birača glasaju za opciju Republika Srpska.
11. Starosna struktura birača upisanih u Centralni birački spisak na Dan izbora je sljedeća: 17,27% su mlađi od 30 godina, a 82,73% imaju 30 i više godina.
12. Na Dan izbora 07. 10. 2018. godine na Centralnom biračkom spisku nalazilo se 1.681.633 (50,11%) žena i 1.674.026 (49,89%) muškaraca.
13. U izvještajnom periodu Centralna izborna komisija BiH je donijela 73 odluke, kojim je za 55 osoba utvrđeno da neće biti upisane u Centralni birački spisak dok se nalazi na izdržavanju kazne zatvora, a za 18 osoba da stječu pravo upisa u Centralni birački spisak nakon izdržane kazne zatvora.
14. Na Općim izborima 2018. godine ukupno je učestvovalo 128 političkih subjekata: 58 političkih stranaka, 36 koalicija i 34 nezavisna kandidata.

15. Za Opće izbore 2018. godine ovjerene su 804 kandidatske liste sa ukupno 7.497 kandidata: 3.119 (41, 60%) žena i 4.378 (58, 40%) muškaraca.
16. Starosna struktura ovjerenih kandidata je sljedeća: 1.420 (18,94%) kandidata su mlađi od 30 godina dok 6.077 (81,06%) imaju 30 i više godina.
17. 41 ovjerena politička stranka, odnosno koalicije, podnijele su ukupno 73 kandidatske liste sa ukupno 842 kandidata za dodjelu kompenzacijskih mandata i sve su ispunile uvjete za ovjeru.
18. Za Opće izbore 2018. godine izborne komisije su imenovale ukupno 52.931 člana biračkih odbora (5.839. predsjednika; 5.801 zamjenika predsjednika; 21.285 članova i 20.052 zamjenika članova biračkih odbora). U odnosu na ukupan broj imenovanih ukupno je odustalo njih 10.641 ili 20,10% nakon čega je vršeno ponovno popunjavanje biračkih odbora nedostajućim članovima uglavnom novim kandidatima političkih subjekata, ali i iz rezerve izbornih komisija.
19. U 2018. godini pored obavezne obuke za izbornu administraciju (članove izbornih komisija i uposlenike centara za birački spisak) realizirane su i edukativne sesije za predstavnike političkih stranaka o načinu registracije političkih subjekata za učešće na neposrednim izborima. Obuke za izbornu administraciju su se fokusirale na Rad na aplikaciji za Pasivnu registraciju birača; i aplikaciji Vođenje i upotreba Centralnog biračkog spiska“ – praktični dio; dvije obuke koje su provedene u okviru projekta i uz podršku Misije OSCE-a u BiH – obuka izbornih komisija osnovne izborne jedinice za rad biračkih odbora i obuka kontrolora izbornih rezultata; te edukaciju članova biračkih odbora za glasanje u diplomatsko-konzularnim predstavništvima BiH.
20. U cilju informiranja birača provedena je i edukativna i motivacijska kampanja. Cilj edukativne kampanje je bio upoznavanje birača sa izborom biračke opcije i kako glasati, dok je cilj motivacijske kampanje bio animiranje birača da ostvare svoje biračko pravo.
21. U 2018. godini Centralna izborna komisija BiH je realizirala projekat predizborne pomoći Vijeća Evrope u Bosni i Hercegovini za Opće izbore 2018. godine. Cilj projekta je bio: 1) podrška izradi pet publikacija: “Izbori u Bosni i Hercegovini – dug put ka demokratskim standardima“; Priručnik za rad biračkih odbora u Bosni i Hercegovini – Opći izbori 2018. godine; Priručnik za posmatranje izbora u Bosni i Hercegovini – Opći izbori 2018. godine; Praktikum za izbornu komisiju osnovne izborne jedinice u Bosni i Hercegovini; Praktikum za finansiranje izborne kampanje i političkih stranaka; 2) organizacija predizborne konferencije o obavezama općinskih/gradskih izbornih komisija u pripremama direktnih izbora 2018. godine (“U susret Općim izborima 2018. godine“). Ukupna vrijednost projekta je u iznosu od maksimalno 67,329.99 EUR, od čega je realizirano 58.634,54 EUR ili 114.679,20 KM.
22. Na dan izbora birači su glasali na 5.804 biračka mjesta: od čega 5.380 redovnih, 128 u odsustvu, 141 za glasanje lično u mjestu prebivališta iz 1991. godine, 145 glasačkih mjesta za glasanje nepotvrđenim glasačkim listićem i 10 biračkih mjesta u diplomatsko-konzularnim predstavništvima BiH u inozemstvu.
23. Na Općim izborima 2018. godine glasalo je ukupno 1.812.839 birača ili 54,02% birača od čega je izlaznost u Federaciji BiH bila 59,85%, a u Republici Srpskoj 40,15%. Najveći odaziv birača u odnosu na broj upisanih birača zabilježen je u općini Istočni Stari Grad 80,70 % dok je najmanji odaziv birača zabilježen u općini Usora 30,20 %.

24. Od ukupnog broja birača koji su glasali na Općim izborima 50,34% je muškaraca i 49,66% žena, a starosna struktura birača koji su glasali je sljedeća: 84,03% birača imaju 30 i više godina, dok 15,97% birača su mlađi od 30 godina.
25. U oblasti sigurnosti izbornog procesa Centralna izborna komisija BiH je pravovremeno obavijestila sva relevantna ministarstva unutrašnjih poslova i sigurnosne agencije da je raspisala Opće izbore 2018. godine nakon čega je Ministarstvo sigurnosti BiH imenovalo Radnu grupu za praćenje realizacije zadataka iz nadležnosti institucija i policijskih tijela BiH vezanih za provođenje Općih izbora u BiH. Odlukom Radne grupe za praćenje realizacije zadataka iz nadležnosti institucija i policijskih tijela BiH vezanih za provođenje Općih izbora u BiH formiran je Operativni štab akcije "Opći izbori 2018." koji je okupljao policijska tijela u BiH, a čiji zadatak je bio provođenje i koordinacija operativnih aktivnosti.
26. Na dan održavanja Općih izbora, 07. 10. 2018. godine, sve informacije su prikupljane u operativno-komunikacijskom centru 112 Ministarstva sigurnosti BiH i operativnom centru Direkcije za koordinaciju policijskih tijela, a zatim prosljeđivane Centralnoj izbornoj komisiji BiH. Operativni štab "Opći izbori 2018" sa sjedištem u Direkciji za koordinaciju policijskih tijela u BiH je u toku 07. 10. 2018. godine u vrijeme glasanja zaprimio ukupno 19 prijava o incidentima u izbornom procesu na teritoriji Federacije BiH i Brčko distrikta BiH od toga 11 incidenata je kvalificirano kao narušavanje javnog reda i mira, dok je 8 zavedeno kao "ostali incidenti" od kojih je za dva incidenta obaviješteno Tužilaštvo BiH, nakon čega su policijske agencije poduzele potrebne radnje na dokumentiranju po uputama i pod nadzorom Tužilaštva BiH. Prema informacijama Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srpske (Štab akcije "Izbori 2018.") na teritoriji Republike Srpske na dan izbora zabilježeno je 7 remećenja javnog reda i mira i ostalih incidenata.
27. Izborni proces je posmatralo 6.207 posmatrača akreditiranih od Centralne izborne komisije BiH (5.384 posmatrača iz 14 udruženja; 689 posmatrača iz 44 međunarodne organizacije i 134 posmatrača iz 23 politička subjekta) i 58.083 posmatrača akreditiranih od općinskih/gradskih izbornih komisija. Najveći broj izbornih posmatrača akreditirali su gradovi Banja Luka (5.486) i Bijeljina (4.312). Općinska izborna komisija Istočni Drvar nije imala podnesenih zahtjeva za akreditiranje posmatrača. Od ukupno 128 političkih subjekata koji se pojavljuju na glasačkom listiću, njih 115 je akreditiralo izborne posmatrača kod općinskih/gradskih izbornih komisija.
28. Opća je ocjena međunarodnih posmatrača da je "Centralna izborna komisija BiH većinu svojih zadataka efikasno sprovodila uprkos ograničenom budžetu i osoblju, a u okruženju stalnih kritika i navoda koji se odnose na tehničke pripreme. Općenito, viši nivoi izborne administracije su efikasno sprovodili izbore. Na dan izbora, birački odbori su radili transparentno, ali su se suočavali sa određenim poteškoćama u praćenju procedura, posebno tokom brojanja".
29. U periodu izbornih aktivnosti, učesnici izbornog procesa podnosili su prigovore i žalbe koji se odnose na: rješenja Centralne izborne komisije BiH kojim se daje/ne daje saglasnost na imenovanje članova izborne komisije; odluke o ovjeri ili odbijanju ovjere prijave političkih subjekata; odluke o ovjeri ili odbijanju ovjere kandidatskih listi; odluke o odbijanju upisa u izvod iz Centralnog biračkog spiska za glasanje izvan Bosne i Hercegovine; odluke o utvrđivanju i objavi broja birača upisanih u izvod iz Centralnog biračkog spiska za glasanje izvan Bosne i Hercegovine za Opće izbore 2018. godine; prigovore o imenovanju članova biračkih odbora; postupke u vezi s povredom člana 16.14 stav (3) Izbornog zakona BiH kojim je zabranjeno vođenje plaćene izborne kampanje

- putem elektronskih i štampanih medija; povrede izbornog prava u periodu kampanje političkih subjekata; postupci u vezi sa kršenjem izborne šutnje; povrede biračkog prava na dan izbora; zahtjevi za povrat uplaćenih sredstava na ime takse za učešće na Općim izborima 2018; zahtjevi izbornih komisija za otvaranje vreća sa glasačkim materijalom; zahtjevi za ponovno brojanje glasačkih listića; odluke o potvrđivanju i objavljivanju rezultata Općih izbora 2018. godine, opoziv načelnika općine, posredne izbore, prijevremene izbore.
30. U svim fazama izbornog procesa ukupno je izjavljeno 1.073 žalbi Apelacionom odjelu Suda Bosne i Hercegovine (Sud BiH) od kojih je Sud BiH 1.069 žalbi odbio ili odbacio i četiri odluke vratio na ponovni postupak, što u procentu iznosi da je 99,63 % odluka Centralne izborne komisije BiH potvrđeno.
 31. U 2018. godini podnesena je Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine jedna apelacija i tri zahtjeva za ocjenu ustavnosti akta Centralne izborne komisije BiH, koji su odbačeni kao nedozvoljeni.
 32. Ukupan broj upita za provjeru Centralnog biračkog spiska u 2018. godini iznosio je 1.621.298, dok je ukupan broj SMS poruka za provjeru lokacije biračkog mjesta za Opće izbore 2018. godine bio 76.856.
 33. Glavni centar za brojanje je bio smješten u objektu "ZOI 84" d.o.o. OC "Zetra" u Sarajevu i u njegovom radu, osim zaposlenika Sekretarijata Centralne izborne komisije BiH, učestvovala su 423 vanjska saradnika raspoređena u tri smjene.
 34. U Glavnom centru za brojanje prebrojano je ukupno 67.706 glasačkih paketa sljedećih kategorija: 50.469 glasačkih paketa birača izvan BiH, 801 glasački paket birača koji su glasali u diplomatsko-konzularnim predstavništvima BiH (DKP BiH), 2.893 glasačka paketa birača koji su glasali u odsutnosti, 10.281 glasački paket birača koji su glasali putem mobilnog tima i 3.262 glasačka paketa birača koji su glasali nepotvrđenim glasačkim listićem. Prema odlukama, u Glavnom centru za brojanje vršeno je ponovno brojanje za 90 biračkih mjesta za 118 nivoa.
 35. Procenat nevažećih glasačkih listića po različitim osnovama, ne uključujući prazne glasačke listiće, kretao se od 3,41 % za izbor članova Predsjedništva Bosne i Hercegovine do 4,1 % za skupštine kantona.
 36. Dana, 06. 11. 2018. godine Centralna izborna komisija Bosne i Hercegovine je u zakonom propisanom roku (30 dana od dana održavanja izbora) donijela Odluku o potvrđivanju rezultata Općih izbora u Bosni i Hercegovini 2018. godine ("Službeni glasnik BiH", broj 78/18). Odluka o I dopuni Odluke o potvrđivanju rezultata Općih izbora u Bosni i Hercegovini je objavljena u "Službenom glasniku BiH", broj 82/18, a Odluka o II dopuni Odluke o potvrđivanju rezultata Općih izbora u Bosni i Hercegovini u "Službenom glasniku BiH", broj 83/18.
 37. Na Općim izborima 2018. godine od 518 potvrđenih mandata 376 (72,59%) su pripali muškarcima, a 142 (27,41%) ženama.
 38. Starosna struktura izabраниh kandidata je sljedeća: 491 (94,79%) izabrani kandidat ima 30 i više godina starosti, a 27 ili 5,21% kandidata su mlađi od 30 godina starosti.
 39. Nakon provedenih Općih izbora 2018. i potvrđivanja rezultata izbora, 12 izabranih zvaničnika (2 za Predstavnički dom Parlamentarne skupštine BiH; 1 za Predstavnički dom

Parlamenta Federacije BiH; 3 za Narodnu skupštinu Republike Srpske i 6 za Skupštine kantona u Federaciji BiH) odbilo je prihvatiti osvojeni mandat te je proveden postupak provjere sljedećih kvalificiranih kandidata, i doneseno 12 upravnih akata kojima je mandat dodijeljen sljedećim kvalificiranim kandidatima.

40. Ukupni troškovi Općih izbora 2018. godine su iznosili 7.930.897,65 KM, od čega je na isplate članovima biračkih odbora utrošeno 4.174.810,20 KM.
41. Na Općim izborima 2018. godine korištene su transparentne glasačke kutije, koje su donirane Centralnoj izbornoj komisiji BiH od Organizacije za sigurnost i saradnju u Evropi (OSCE BiH), a čiju nabavku su finansirali ambasade Kraljevine Norveške, Ujedinjenog Kraljevstva Velike Britanije i Sjeverne Irske i Sjedinjenih Američkih Država u BiH.¹ Ukupno je nabavljeno 10.000 transparentnih glasačkih kutija, 10.000 poklopaca za glasačke kutije i 60.000 sigurnosnih plombi – pečata.
42. Odlukom Centralne izborne komisije BiH o povratu uplaćenog novčanog iznosa takse za ovjeru političkim strankama i nezavisnom kandidatu koji su ispunili uvjete za povrat novčanog iznosa takse (52 političke stranke i jedan (1) nezavisni kandidat) bit će vraćeno 982.000 KM, a jednom nezavisnom kandidatu 7.000 KM, što čini ukupno 989.000 KM.
43. Političke stranke koje su Centralnoj izbornoj komisiji BiH podnijele postizborni finansijski izvještaj iskazali su troškove izborne kampanje u iznosu od 9.577.347,57 KM, a nezavisni kandidati u iznosu od 9.889,00 KM. Za uplatu taksi za ovjeru i za izbornu kampanju tokom Općih izbora 2018. godine političke stranke i nezavisni kandidati su otvorili posebni transakcijski račun.
44. Na Općim izborima 2018. godine ukupno 16 gradonačelnika gradova/načelnika općina je osvojilo mandat. Od navedenog broja, ukupno 7 gradonačelnika/načelnika je prihvatilo novoizabrani mandat (Bužim, Domaljevac-Šamac, Bosanski Petrovac, Doboj, Drvar, Bosansko Grahovo, Kakanj), te su se u navedenim općinama/gradovima proveli prijevremeni izbori 17. 02. 2019. godine. Gradonačelnik grada Trebinje je odbio osvojeni mandat na Općim izborima 2018. godine, ali je zbog imenovanja na drugu funkciju podnio ostavku na funkciju načelnika, te su i u ovom gradu održani prijevremeni izbori 17. 02. 2019. godine.
45. Nakon donošenja odluka o prestanku mandata gradonačelnika/načelnika Centralna izborna komisija BiH je na 95. sjednici održanoj 10. 12. 2018. godine donijela Odluku o raspisivanju i održavanju prijevremenih izbora za gradonačelnike Gradova Doboj i Trebinje i načelnike Općina Bosanski Petrovac, Bosansko Grahovo, Bužim, Domaljevac-Šamac, Drvar, Kakanj i Ribnik.
46. Za učešće na prijevremenim izborima ovjereno je ukupno 13 političkih stranaka, 13 nezavisnih kandidata i jedna koalicija. Ukupno je ovjereno 17 kandidata političkih stranaka i koalicija te se na glasačkim listićima nalazilo ukupno 30 kandidata.
47. Centralni birački spisak za prijevremene izbore zaključen je dana 28. 01. 2019. godine, a odlukom o zaključivanju i potvrđivanju broja upisanih birača u Centralni birački spisak za prijevremene izbore za gradonačelnike gradova i načelnike općina koji će se održati u nedjelju 17. 02. 2019. godine utvrđeno je da je za prijevremene izbore upisano ukupno 170.892 birača.

¹ Sporazum o donaciji, broj: 07-1-16-2-823-6/2018 od 03. 10. 2018. godine.

48. Za posmatranje prijevremenih izbora Centralna izborna komisija BiH je akreditirala ukupno 262 posmatrača iz udruženja građana.
49. Prijevremeni izbori su u skladu s Odlukom o raspisivanju i održavanju prijevremenih izbora održani 17. 02. 2019. godine na 293 biračka mjesta u 9 gradova/općina.
50. Centralna izborna komisija BiH je dana 25. 02. 2019. godine donijela Odluku o utvrđivanju i objavljivanju rezultata prijevremenih izbora za gradonačelnike i načelnike predmetnih gradova i općina, a istekom roka za podnošenje žalbe i zahtjeva za ponovno brojanje glasačkih listića, odnosno nakon pravosnažnosti odluka, u skladu s članom 5.32 Izbornog zakona BiH, Centralna izborna komisija BiH je dana 05. 03. donijela odluke o potvrđivanju rezultata prijevremenih izbora za gradonačelnike Grada Trebinje i Grada Doboj, odnosno načelnike općina Bosansko Grahovo, Bosanski Petrovac, Domaljevac-Šamac, Drvar, Kakanj i Ribnik, a dana 06. 03. 2019. godine Odluku o potvrđivanju rezultata prijevremenih izbora za načelnika Općine Bužim.
51. Centralna izborna komisija BiH je provela i posredne izbore za delegate u Dom naroda Parlamentarne skupštine BiH iz Republike Srpske i Federacije BiH, Dom naroda Parlamenta Federacije BiH i Vijeće naroda Republike Srpske, a u narednom periodu trebaju se provesti posredni izbori za predsjednika i potpredsjednika Federacije BiH.

1. PROVOĐENJE NEPOSREDNIH IZBORA

1.1 Aktivnosti na izmjenama i dopunama Izbornog zakona BiH

52. Koristeći se ovlaštenjem i obavezom iz člana 2.9 stav (1) tačka 16. Izbornog zakona BiH, kojim Centralna izborna komisija BiH, između ostalog, ima mogućnost inicirati izmjene Izbornog zakona BiH, Centralna izborna komisija BiH je u svrhu pronalaženja rješenja i pripreme Općih izbora 2018. godine na razmatranje i usaglašavanje dostavila Interresornoj radnoj grupi za izmjenu izbornog zakonodavstva Bosne i Hercegovine materijal s prijedlozima izmjena i dopuna Izbornog zakona BiH o kojima je postignuta saglasnost svih sedam članova Centralne izborne komisije BiH, kako bi se unaprijedile izborne procedure i pravila glasanja.
Interresorna radna grupa za izmjenu izbornog zakonodavstva Bosne i Hercegovine, u kojoj su i tri člana Centralne izborne komisije BiH, kojom je predsjedavao Branko Petrić, sadašnji predsjednik Centralne izborne komisije BiH, u svome radu je imala poteškoće, s obzirom na to da na radnim sastancima po uredno primljenim pozivima pojedini članovi Interresorne radne grupe za izmjenu izbornog zakonodavstva Bosne i Hercegovine iz drugih institucija nisu prisustvovali, tako da u većini slučajeva zbog nedostatka kvoruma su radni sastanci odgađani.
53. Centralna izborna komisija BiH se u pripremi prijedloga izmjena i dopuna Izbornog zakona BiH rukovodila preporukama relevantnih međunarodnih organizacija koje su posmatrale izbore u Bosni i Hercegovini (OSCE/ODIHR, Kongres lokalnih i regionalnih vlasti Vijeća Evrope).
54. Po zahtjevu Predstavničkog doma Parlamentarne skupštine BiH, Centralna izborna komisija BiH je dala mišljenje sa obrazloženjem na članove 2.10, 2.19, 5.10, 6.2, 14.1 i 17.9 u prijedlogu Zakona o izmjenama i dopunama Izbornog zakona BiH – predlagatelj su pojedini zastupnici Predstavničkog doma Parlamentarne skupštine BiH.
55. Po zahtjevu Doma naroda Parlamentarne skupštine BiH je Centralna izborna komisija BiH dala mišljenje sa obrazloženjem u vezi sa članovima 2.9, 2.10, 2.13, 2.20, 5.1, 5.3, 5.7, 5.8, 5.10, 5.18, 5.19, 5.20, 5.22, 5.23, 5.25, 5.30 na prijedlog Zakona o izmjenama i dopunama Izbornog zakona BiH – predlagatelj su pojedini zastupnici Predstavničkog doma Parlamentarne skupštine BiH.
56. U samom izbornom periodu Predstavnički dom Parlamentarne skupštine BiH je donio zaključak, broj: 01-50-1-15-62/18 (veza: 01,02-50-19-1190/18) od 05. 07. 2018. godine, kojim se zadužuje Centralna izborna komisija BiH da svojim podzakonskim aktom propiše da se na biračkom mjestu na kojem se utvrdi da je više od 5% nevažećih glasačkih listića izbori ponavljaju. S obzirom na to da je navedeni prijedlog u zaključku u suprotnosti sa članom 2.10 Izbornog zakona BiH, Centralna izborna komisija BiH je dala odgovor na predmetni zaključak, kojim je između ostalog istakla da bi Centralna izborna komisija BiH donijela podzakonski akt na način kako je navedeno u predmetnom zaključku, neophodno je izmijeniti i odredbe Izbornog zakona BiH

1.1.1 Normativna djelatnost

57. U 2018. godini, za potrebe održavanja Općih izbora i prijevremenih izbora u 9 općina/gradova, Centralna izborna komisija BiH je donijela niz podzakonskih akata:

- Uputstvo o izmjenama i dopunama Uputstva o utvrđivanju kvalifikacija, broja, imenovanju i razrješenju i obuci članova izborne komisije osnovne izborne jedinice u Bosni i Hercegovini (“Službeni glasnik BiH“, broj 10/18)
- Odluku o broju članova izborne komisije osnovne izborne jedinice u Bosni i Hercegovini (“Službeni glasnik BiH“, broj 17/18)
- Odluka o diplomatsko-konzularnim predstavništvima Bosne i Hercegovine, u kojima se planira organiziranje glasanja za Opće izbore 2018. godine (“Službeni glasnik BiH“, broj 17/18)
- Odluka o raspisivanju i održavanju Općih izbora 2018. godine (“Službeni glasnik BiH“, broj 29/18)
- Pravilnik o upotrebi i izradi izvoda iz Centralnog biračkog spiska (“Službeni glasnik BiH“, broj 29/18)
- Pravilnik o izmjenama Pravilnika o upotrebi i izradi izvoda iz Centralnog biračkog spiska (“Službeni glasnik BiH“, broj 62/18)
- Pravilnik o provođenju izbora u Bosni i Hercegovini (“Službeni glasnik BiH“, broj 29/18)
- Pravilnik o izmjenama Pravilnika o provođenju izbora u Bosni i Hercegovini (“Službeni glasnik BiH“, broj 62/18)
- Pravilnik o izmjeni Pravilnika o provođenju izbora u Bosni i Hercegovini (“Službeni glasnik BiH“, broj 69/18)
- Pravilnik o prijavi i uvjetima za ovjeru političkih subjekata za učešće na neposrednim izborima u Bosni i Hercegovini (“Službeni glasnik BiH“, broj 29/18)
- Pravilnik o medijskom predstavljanju političkih subjekata u periodu od dana raspisivanja izbora do dana održavanja izbora (“Službeni glasnik BiH“, broj 29/18)
- Pravilnik o utvrđivanju kvalifikacija i postupku imenovanja članova biračkih odbora (“Službeni glasnik BiH“, broj 29/18)
- Pravilnik o izmjenama Pravilnika o utvrđivanju kvalifikacija i postupku imenovanja članova biračkih odbora (“Službeni glasnik BiH“, broj 62/18)
- Pravilnik o organizaciji rada i utvrđivanju rezultata glasanja u Glavnom centru za brojanje za Opće izbore 2018. godine (“Službeni glasnik BiH“, broj 54/18)

- Uputstvo o rokovima i redosljedu izbornih aktivnosti za Opće izbore u BiH koji će se održati u nedjelju, 07. 10. 2018. godine (“Službeni glasnik BiH“, broj 29/18)
- Uputstvo o izmjenama Uputstva o dodjeli i prestanku mandata (“Službeni glasnik BiH“, broj 29/18)
- Uputstvo o dopuni Uputstva o vrstama, načinu i rokovima za određivanje biračkih mjesta (“Službeni glasnik BiH“, broj 29/18)
- Uputstvo o utvrđivanju kvalifikacija, broja, imenovanju i razrješenju i obuci članova izborne komisije osnovne izborne jedinice u Bosni i Hercegovini – prečišćeni tekst (“Službeni glasnik BiH“, broj 29/18)
- Uputstvo o dopunama i izmjenama Uputstva o uvjetima i procedurama za akreditiranje izbornih posmatrača u Bosni i Hercegovini (“Službeni glasnik BiH“, broj 29/18)
- Uputstvo o uvjetima i procedurama za akreditiranje izbornih posmatrača u Bosni i Hercegovini – prečišćeni tekst (“Službeni glasnik BiH“, broj 41/18)
- Odluka o logu Centralne izborne komisije Bosne i Hercegovine koji će se koristiti za Opće izbore 2018. godine (“Službeni glasnik BiH“, broj 29/18)
- Odluka o zaključivanju Centralnog biračkog spiska sa stanjem na dan 07. 05. 2018. godine u 24,00 sati (“Službeni glasnik BiH“, broj 29/18)
- Ovjerene kandidatske liste za učestvovanje na Općim izborima koji se održavaju 07. oktobra 2018.godine (“Službeni glasnik BiH“, broj 57/18)
- Odluka o izmjeni odluke o utvrđivanju i objavi broja birača upisanih u izvod iz Centralnog biračkog spiska za glasanje izvan Bosne i Hercegovine za Opće izbore 2018. godine (“Službeni glasnik BiH“, broj 62/18)
- Odluka o zaključivanju i potvrđivanju izvoda iz Centralnog biračkog spiska za Opće izbore 2018. godine i objavljivanju broja birača za svaku izbornu jedinicu (“Službeni glasnik BiH“, broj 62/18)
- Odluka o određivanju biračkih mjesta za glasanje u diplomatsko-konzularnim predstavništvima Bosne i Hercegovine (“Službeni glasnik BiH“, broj 69/18)
- Odluka o potvrđivanju rezultata Općih izbora u Bosni i Hercegovini 2018. godine (“Službeni glasnik BiH“, broj 78/18)
- Odluka o I dopuni Odluke o potvrđivanju rezultata Općih izbora u Bosni i Hercegovini (“Službeni glasnik BiH“, broj 82/18)
- Odluka o II dopuni Odluke o potvrđivanju rezultata Općih izbora u Bosni i Hercegovini (“Službeni glasnik BiH“, broj 83/18)

- Odluka o potvrđivanju rezultata posrednih izbora i dodjeli mandata u Vijeću naroda Republike Srpske ("Službeni glasnik BiH", broj 88/18)
- Odluka o potvrđivanju rezultata posrednih izbora i dodjeli mandata za Dom naroda Parlamentarne skupštine BiH ("Službeni glasnik BiH", broj 88/18)
- Odluka o raspisivanju i održavanju prijevremenih izbora za gradonačelnike grada Doboj i grada Trebinje i načelnike općine Bosanski Petrovac, općine Bosansko Grahovo, općine Bužim, općine Domaljevac-Šamac, općine Drvar, općine Kakanj i općine Ribnik ("Službeni glasnik BiH", broj 88/18)
- Uputstvo o rokovima izbornih aktivnosti za održavanje prijevremenih izbora za gradonačelnika Grada Doboj, gradonačelnika Grada Trebinje, načelnika Općine Bosansko Grahovo, načelnika Općine Bosanski Petrovac, načelnika općine Bužim, načelnika Općine Domaljevac-Šamac, načelnika Općine Drvar, načelnika Općine Kakanj i načelnika Općine Ribnik ("Službeni glasnik BiH", broj 88/18)
- Odluka o zaključivanju i potvrđivanju broja upisanih birača u Centralni birački spisak za prijevremene izbore za gradonačelnike Grada Doboj i Grada Trebinje i načelnike općina Bosansko Grahovo, Bosanski Petrovac, Bužim, Domaljevac-Šamac, Drvar, Kakanj i Ribnik, koji će se održati u nedjelju 17. 02. 2019.godine ("Službeni glasnik BiH", broj 91/18)
- Uputstvo o izmjeni i dopunama Uputstva o postupku provođenja posrednih izbora za tijela vlasti u Bosni i Hercegovini obuhvaćenih Izbornim zakonom Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", broj 91/18)
- Ovjerene kandidatske liste za učešće na prijevremenim izborima za gradonačelnika Grada Doboj, gradonačelnika Grada Trebinje, načelnika općine Bosansko Grahovo, načelnika općine Bosanski Petrovac, načelnika općine Bužim, načelnika općine Domaljevac-Šamac, načelnika općine Drvar, načelnika općine Kakanj i načelnika općine Ribnik („Službeni glasnik BiH“, broj 4/19)
- Odluka o utvrđivanju i objavi broja upisanih birača u izvod iz Centralnog biračkog spiska za glasanje izvan BiH za prijevremene izbore za gradonačelnika Grada Doboj, koji će se održati u nedjelju 17. 02. 2019. godine ("Službeni glasnik BiH", broj 4/19)
- Odluka o utvrđivanju i objavi broja upisanih birača u izvod iz Centralnog biračkog spiska za glasanje izvan BiH za prijevremene izbore za gradonačelnika Grada Trebinje, koji će se održati u nedjelju 17. 02. 2019. godine ("Službeni glasnik BiH", broj 4/19)
- Odluka o utvrđivanju i objavi broja upisanih birača u izvod iz Centralnog biračkog spiska za glasanje izvan BiH za prijevremene izbore za načelnika općine Bosansko Grahovo, koji će se održati u nedjelju 17. 02. 2019. godine ("Službeni glasnik BiH", broj 4/19)
- Odluka o utvrđivanju i objavi broja upisanih birača u izvod iz Centralnog biračkog spiska za glasanje izvan BiH za prijevremene izbore za načelnika općine Bosanski

Petrovac, koji će se održati u nedjelju 17. 02. 2019. godine ("Službeni glasnik BiH", broj 4/19)

- Odluka o utvrđivanju i objavi broja upisanih birača u izvod iz Centralnog biračkog spiska za glasanje izvan BiH za prijevremene izbore za načelnika općine Bužim, koji će se održati u nedjelju 17. 02. 2019. godine ("Službeni glasnik BiH", broj 4/19)
- Odluka o utvrđivanju i objavi broja upisanih birača u izvod iz Centralnog biračkog spiska za glasanje izvan BiH za prijevremene izbore za načelnika općine Domaljevac-Šamac, koji će se održati u nedjelju 17. 02. 2019. godine ("Službeni glasnik BiH", broj 4/19)
- Odluka o utvrđivanju i objavi broja upisanih birača u izvod iz Centralnog biračkog spiska za glasanje izvan BiH za prijevremene izbore za načelnika općine Drvar, koji će se održati u nedjelju 17. 02. 2019. godine ("Službeni glasnik BiH", broj 4/19)
- Odluka o utvrđivanju i objavi broja upisanih birača u izvod iz Centralnog biračkog spiska za glasanje izvan BiH za prijevremene izbore za načelnika općine Kakanj, koji će se održati u nedjelju 17. 02. 2019. godine ("Službeni glasnik BiH", broj 4/19)
- Odluka o utvrđivanju i objavi broja upisanih birača u izvod iz Centralnog biračkog spiska za glasanje izvan BiH za prijevremene izbore za načelnika općine Ribnik, koji će se održati u nedjelju 17. 02. 2019. godine ("Službeni glasnik BiH", broj 4/19)
- Odluka o potvrđivanju rezultata posrednih izbora i dodjeli mandata za Dom naroda Parlamenta Federacije Bosne i Hercegovine – Opći izbori 2018.godine ("Službeni glasnik BiH", broj 10/19)
- Odluka o zaključivanju i potvrđivanju broja upisanih birača u Centralni birački spisak za prijevremene izbore za gradonačelnike gradova i načelnike općina koji će se održati u nedjelju 17. 02. 2019. godine ("Službeni glasnik BiH", broj 10/19)
- Odluka o zaključivanju i potvrđivanju broja upisanih birača u Centralni birački spisak za birače koji glasaju putem mobilnog tima za prijevremene izbore za gradonačelnike gradova i načelnike općina koji će se održati u nedjelju 17. 02. 2019. godine ("Službeni glasnik BiH", broj 10/19)
- Odluka o I dopuni Odluke o potvrđivanju rezultata posrednih izbora i dodjeli mandata za Dom naroda Parlamenta Federacije Bosne i Hercegovine – Opći izbori 2018. godine ("Službeni glasnik BiH", broj 12/19)
- Odluka o potvrđivanju rezultata posrednih izbora i dodjeli mandata u Domu naroda Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine iz Federacije Bosne i Hercegovine – Opći izbori 2018. godine ("Službeni glasnik BiH", broj 15/19)
- Odluka o potvrđivanju i objavi broja birača upisanih u Centralni birački spisak za prijevremene izbore za gradonačelnike gradova i načelnike općina sa stanjem na dan 17. 02. 2019. godine u 24.00 sata ("Službeni glasnik BiH", broj 15/19)

- Kriterij i postupak popune nedostajućih mandata u Domu naroda Parlamenta Federacije Bosne i Hercegovine – Opći izbori 2018. godine ("Službeni glasnik BiH", broj 16/19)
- Odluka o potvrđivanju rezultata prijevremenih izbora za gradonačelnika Grada Doboja održanih dana 17. februara 2019. godine ("Službeni glasnik BiH", broj 19/19)
- Odluka o potvrđivanju rezultata prijevremenih izbora za gradonačelnika Grada Trebinje održanih dana 17. februara 2019. godine ("Službeni glasnik BiH", broj 19/19)
- Odluka o potvrđivanju rezultata prijevremenih izbora za načelnika Općine Bosanski Petrovac održanih dana 17. februara 2019. godine ("Službeni glasnik BiH", broj 19/19)
- Odluka o potvrđivanju rezultata prijevremenih izbora za načelnika Općine Bosansko Grahovo održanih dana 17. februara 2019. godine ("Službeni glasnik BiH", broj 19/19)
- Odluka o potvrđivanju rezultata prijevremenih izbora za načelnika Općine Domaljevac-Šamac održanih dana 17. februara 2019. godine ("Službeni glasnik BiH", broj 19/19)
- Odluka o potvrđivanju rezultata prijevremenih izbora za načelnika Općine Drvar održanih dana 17. februara 2019. godine ("Službeni glasnik BiH", broj 19/19)
- Odluka o potvrđivanju rezultata prijevremenih izbora za načelnika Općine Kakanj održanih dana 17. februara 2019. godine ("Službeni glasnik BiH", broj 19/19)
- Odluka o potvrđivanju rezultata prijevremenih izbora za načelnika Općine Ribnik održanih dana 17. februara 2019. godine ("Službeni glasnik BiH", broj 19/19)
- Odluka o potvrđivanju rezultata prijevremenih izbora za načelnika Općine Bužim održanih dana 17. februara 2019. godine ("Službeni glasnik BiH", broj 19/19)
- Odluka o II dopuni Odluke o potvrđivanju rezultata posrednih izbora i dodjeli mandata za Dom naroda Parlamenta Federacije Bosne i Hercegovine – Opći izbori 2018. godine ("Službeni glasnik BiH", broj 19/19).

Ostali akti Centralne izborne komisije BiH objavljeni u službenim glasilima

- Odluka o utvrđivanju pitanja za izradu testova, kao i kriterija za provjeru znanja predsjednika, članova i njihovih zamjenika za Opće izbore 2018. godine ("Službeni glasnik BiH", broj 69/18)
- Odluka o razrješenju predsjednice Centralne izborne komisije Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", broj 71/18)

- Odluka o izboru predsjednika Centralne izborne komisije Bosne i Hercegovine (“Službeni glasnik BiH“, broj 71/18)

Akti Centralne izborne komisije BiH objavljeni na internet-stranici www.izbori.ba

- Zaključak o utvrđivanju tehničkog prečišćenog teksta Izbornog zakona Bosne i Hercegovine – Izborni zakon Bosne i Hercegovine – tehnički prečišćeni tekst
- Odluka o utvrđivanju i objavi broja birača upisanih u izvod iz Centralnog biračkog spiska za glasanje izvan Bosne i Hercegovine za Opće izbore 2018.godine
- Odluka o odbijanju upisa u izvod iz Centralnog biračkog spiska za glasanje izvan Bosne i Hercegovine za Opće izbore 2018. godine.
- Odluka o izmjenama odluke o odbijanju upisa u izvod iz Centralnog biračkog spiska za glasanje izvan Bosne i Hercegovine za Opće izbore 2018. godine.
- Odluka o utvrđivanju i objavljivanju rezultata Općih izbora u Bosni i Hercegovini 2018. godine
- Odluka o I izmjenama o utvrđivanju i objavljivanju rezultata Općih izbora u Bosni i Hercegovini 2018. godine
- Odluka o II izmjeni o utvrđivanju i objavljivanju rezultata Općih izbora u Bosni i Hercegovini 2018. godine
- Odluka o III izmjeni o utvrđivanju i objavljivanju rezultata Općih izbora u Bosni i Hercegovini 2018. godine
- Odluka o IV izmjenama o utvrđivanju i objavljivanju rezultata Općih izbora u Bosni i Hercegovini 2018. godine
- Instrukcija o načinu unosa, obrade i kontrole izbornih rezultata za Opće izbore 2018. godine
- Odluka o uspostavi Glavnog centra za brojanje i o imenovanju direktora i zamjenika direktora Glavnog centra za brojanje za Opće izbore 2018. godine
- Odluka o imenovanju glavnog kontrolora, zamjenika glavnog kontrolora, kontrolora za obradu, unos i potvrdu rezultata glasanja i kontrolora za transport, rukovanje i skladištenje glasačkih listića i drugog izbornog materijala na Općim izborima 2018. godine
- Instrukcija o načinu upisivanja serijskih brojeva pečata glasačke kutije u Obrazac za brojno stanje za Opće izbore 2018. godine
- Odluka o povratu uplaćenog novčanog iznosa takse za ovjeru

- Odluka o visini naknada za rad biračkih odbora u Bosni Hercegovini na provođenju Općih izbora 2018. godine
- Odluka o utvrđivanju rezultata posrednih izbora i dodjeli mandata delegatima u Vijeću naroda Republike Srpske iz reda srpskog naroda
- Odluka o utvrđivanju rezultata posrednih izbora i dodjeli mandata delegatima u Vijeću naroda Republike Srpske iz bošnjačkog naroda
- Odluka o utvrđivanju rezultata posrednih izbora i dodjeli mandata delegatima u Vijeću naroda Republike Srpske iz reda hrvatskog naroda
- Odluka o utvrđivanju rezultata posrednih izbora i dodjeli mandata delegatima u Vijeću naroda Republike Srpske iz reda Ostalih
- Odluka o uspostavi Glavnog centra za brojanje i o imenovanju direktora i zamjenika direktora Glavnog centra za brojanje za provođenje prijevremenih izbora za gradonačelnika Grada Doboj, gradonačelnika Grada Trebinje, načelnika općine Bosansko Grahovo, načelnika općine Bosanski Petrovac, načelnika općine Bužim, načelnika općine Domaljevac-Šamac, načelnika općine Drvar, načelnika općine Kakanj i načelnika općine Ribnik
- Odluka o imenovanju glavnog kontrolora, zamjenika glavnog kontrolora, kontrolora za obradu, unos i potvrdu rezultata glasanja i kontrolora za transport, rukovanje i skladištenje glasačkih listića i drugog izbornog materijala za provođenje prijevremenih izbora za gradonačelnika Grada Doboj, gradonačelnika Grada Trebinje, načelnika općine Bosansko Grahovo, načelnika općine Bosanski Petrovac, načelnika općine Bužim, načelnika općine Domaljevac-Šamac, načelnika općine Drvar, načelnika općine Kakanj i načelnika općine Ribnik
- Odluka o odbijanju upisa u izvod iz Centralnog biračkog spiska za glasanje izvan BiH za gradonačelnika Grada Doboj
- Odluka o odbijanju upisa u izvod iz Centralnog biračkog spiska za glasanje izvan BiH za gradonačelnika Grada Trebinje
- Odluka o odbijanju upisa u izvod iz Centralnog biračkog spiska za glasanje izvan BiH za načelnika Općine Drvar
- Odluka o odbijanju upisa u izvod iz Centralnog biračkog spiska za glasanje izvan BiH za načelnika Općine Domaljevac-Šamac
- Odluka o odbijanju upisa u izvod iz Centralnog biračkog spiska za glasanje izvan BiH za načelnika Općine Bosansko Grahovo
- Odluka o utvrđivanju i objavljivanju rezultata prijevremenih izbora za gradonačelnika Grada Doboj, gradonačelnika Grada Trebinje, načelnika općine Bosansko Grahovo, načelnika općine Bosanski Petrovac, načelnika općine Bužim, načelnika općine

Domaljevac-Šamac, načelnika općine Drvar, načelnika općine Kakanj i načelnika općine Ribnik održanih dana 17. 02. 2019. godine

- Odluka o utvrđivanju rezultata posrednih izbora i dodjeli mandata delegatima u Dom naroda Parlamenta Federacije BiH iz Zapadno-hercegovačkog kantona
- Odluka o utvrđivanju rezultata posrednih izbora i dodjeli mandata delegatima u Dom naroda Parlamenta Federacije BiH iz Tuzlanskog kantona
- Odluka o utvrđivanju rezultata posrednih izbora i dodjeli mandata delegatima u Dom naroda Parlamenta Federacije BiH iz Unsko-sanskog kantona
- Odluka o utvrđivanju rezultata posrednih izbora i dodjeli mandata delegatima u Dom naroda Parlamenta Federacije BiH iz Posavskog kantona
- Odluka o utvrđivanju rezultata posrednih izbora i dodjeli mandata delegatima u Dom naroda Parlamenta Federacije BiH iz Kantona Sarajevo
- Odluka o utvrđivanju rezultata posrednih izbora i dodjeli mandata delegatima u Dom naroda Parlamenta Federacije BiH iz Srednjobosanskog kantona
- Odluka o utvrđivanju rezultata posrednih izbora i dodjeli mandata delegatima u Dom naroda Parlamenta Federacije BiH iz Hercegovačko-neretvanskog kantona
- Odluka o utvrđivanju rezultata posrednih izbora i dodjeli mandata delegatima u Dom naroda Parlamenta Federacije BiH iz Bosansko-podrinjskog kantona Goražde
- Odluka o utvrđivanju rezultata posrednih izbora i dodjeli mandata delegatima u Dom naroda Parlamenta Federacije BiH iz Zeničko-dobojskog kantona
- Odluka o utvrđivanju rezultata posrednih izbora i dodjeli mandata delegatima u Dom naroda Parlamenta Federacije BiH iz Kantona 10
- Odluka o raspodjeli mandata delegatima iz reda srpskog naroda u Dom naroda Parlamenta Federacije BiH
- Odluke o raspodjeli mandata delegatima iz reda ostalih u Dom naroda Parlamenta Federacije BiH
- Odluka o raspodjeli mandata delegatima iz reda bošnjačkog naroda u Dom naroda Parlamenta Federacije BiH
- Odluka o raspodjeli mandata delegatima iz reda hrvatskog naroda u Dom naroda Parlamenta Federacije BiH
- Odluke o dodjeli mandata delegatu u Dom naroda Parlamenta Federacije BiH iz reda srpskog naroda.

Akti Centralne izborne komisije BiH koji se ne objavljuju u službenim glasilima i internet stranici www.izbori.ba.

- Pravilnik o načinu i trajanju angažiranja dodatnog osoblja za pripremu i provođenje Općih izbora 2018. godine
- Odluka o izgledu glasačkih listića i sadržaju vodenog žiga za proizvodnju papira za štampanje glasačkih listića za Opće izbore 2018. godine
- Odluka o izradi sita (alata) za izradu vodenog žiga za proizvodnju papira za štampanje glasačkih listića za Opće izbore 2018. godine
- Odluka o uništenju sita sa vodenim žigom.

1.1.2 Odluke Centralne izborne komisije Bosne i Hercegovine u vezi sa vođenjem Centralnog biračkog spiska

58. U skladu s nadležnošću o vođenju Centralnog biračkog spiska, a u vezi s odredbom člana 1.7 Izbornog zakona BiH, Centralna izborna komisija BiH je, na osnovi podataka dostavljenih od nadležnih tijela o osobama koje se nalaze na izdržavanju kazne zatvora ili su izdržale kaznu zatvora zbog ozbiljnih povreda humanitarnog prava koju je izrekao Sud BiH, Sud Republike Srpske ili Sud Federacije BiH i Sud Brčko distrikta BiH ili koje se nisu povinovale naredbi da se pojave pred Sudom BiH, Sudom Republike Srpske ili Sudom Federacije BiH i Sudom Brčko distrikta BiH u izvještajnom periodu, donijela 73 odluke, kojim je za 55 osoba utvrđeno da neće biti upisane u Centralni birački spisak dok se nalazi na izdržavanju kazne zatvora, a za 18 osoba da stječu pravo upisa u Centralni birački spisak nakon izdržane kazne zatvora.

1.2 Objava Općih izbora 2018. godine

59. Centralna izborna komisija BiH je 08. 05. 2018. godine, u skladu s članom 1.14 i članom 2.9 stav (1) tačka 2.a Izbornog zakona BiH, donijela Odluku o raspisivanju i održavanju Općih izbora u Bosni i Hercegovini 2018. godine², kao i Uputstvo o rokovima i redosljedju izbornih aktivnosti za Opće izbore u Bosni i Hercegovini koji će se održati u nedjelju 07. 10. 2018. godine (u daljnjem tekstu: Uputstvo o rokovima i redosljedju izbornih aktivnosti). Opći izbori 2018. godine se održavaju za sljedeće nivoe vlasti:

- Predsjedništvo Bosne i Hercegovine,
- Predstavnički dom Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine,
- Predstavnički dom Parlamenta Federacije Bosne i Hercegovine,
- Predsjednika i potpredsjednike Republike Srpske,
- Narodnu skupštinu Republike Srpske i
- Skupštine kantona u Federaciji Bosne i Hercegovine.

² "Službeni glasnik BiH", broj 29/18.

1.3 Aktivnosti upisa birača u Centralni birački spisak za Opće izbore 2018. godine

1.3.1 Ažuriranje Centralnog biračkog spiska

60. Postupak vođenja Centralnog biračkog spiska i upisa birača propisan je poglavljem 3. Izbornog zakona BiH – Birački spisak, te Pravilnikom o upotrebi i izradi izvoda iz Centralnog biračkog spiska. Centralni birački spisak je evidencija o državljanima BiH koji imaju biračko pravo u skladu s Izbornim zakonom BiH i formira se, vodi i koristi za potrebe organizacije i provođenja izbora u skladu sa zakonom, za provođenje referendum, za provođenje opoziva izabranog funkcionera i izbore tijela lokalne samouprave u skladu sa zakonom.
61. Odlukom o zaključivanju Centralnog biračkog spiska sa stanjem na dan 07. 05. 2018. godine u 24:00 sata, odnosno na dan prije raspisivanja Općih izbora 2018. godine (u skladu s članom 4.2 Izbornog zakona BiH) utvrđeno je da je ukupan broj birača u Bosni i Hercegovini upisanih u Centralni birački spisak **3.381.963**, te je pojedinačno utvrđen i broj birača po izbornim jedinicama za tijela vlasti za koje se provode izbori. U ukupan broj je uključeno i 27.317 birača iz Brčko distrikta BiH koji nemaju određenu entitetsku biračku opciju, a koju su mogli odrediti u narednom periodu, odnosno do 24. 07. 2018. godine.
62. Odlukom o zaključivanju i potvrđivanju izvoda iz Centralnog biračkog spiska za Opće izbore 2018. godine i objavljivanju broja birača za svaku izbornu jedinicu, na osnovi člana 3.6 stav (2) tačka e) od 30. 08. 2018. godine, zaključen je Centralni birački spisak koji će se koristiti za Opće izbore 2018. godine sa stanjem na dan 23. 08. 2018. godine u 24:00 sata, te je utvrđen ukupan broj birača upisanih u izvode iz Centralnog biračkog spiska **3.352.933**, kao i pojedinačan broj birača prema izbornim jedinicama za tijela vlasti za koje se provode izbori, a objavljena je i na internet-stranici Centralne izborne komisije BiH.
63. Navedeni podaci korišteni su za izradu izvoda iz Centralnog biračkog spiska po biračkim mjestima, a koji su se koristili na dan održavanja Općih izbora 07. 10. 2018. godine.
64. Na dan Općih izbora u Centralni birački spisak ukupno je upisano **3.355.659** birača i to 2.055.123 birača u Federaciji BiH, 1.234.728 birača u Republici Srpskoj i 65.808 birača u Brčko distriktu BiH.

Tabela 1. Broj birača upisanih u Centralni birački spisak na Dan izbora 07. 10. 2018. godine

	Broj birača	Procenat
Federacija BiH	2.055.123	61.24%
Republika Srpska	1.234.728	36.80%
Brčko distrikt BiH	65.808	1.96%
Ukupno	3.355.659	100.00%

65. Od ukupnog broja birača upisanih u Centralni birački spisak u Brčko distriktu BiH (65.808) njih 38.734 glasaju za opciju Federacije BiH, a 27.074 birača glasaju za opciju Republika Srpska.
66. Od ukupnog broja birača upisanih u Centralni birački spisak 17,27% su mlađi od 30 godina, a 82,73% imaju 30 i više godina.
67. Prema spolnoj strukturi na Centralnom biračkom spisku na Dan izbora 07. 10. 2018. godine nalazilo se 50,11% žena i 49,89% muškaraca.

Tabela 2. Starosna struktura birača upisanih u Centralni birački spisak na Dan izbora 07. 10. 2018. godine

	Broj birača	<30	>=30	M	F	M<30	M>=30	F<30	F>=30
FBiH	2.055.123	3.79264	1.675.859	1.017.533	1.037.590	194.507	823.026	184.757	852.833
RS	1.234.728	1.89502	1.045.226	623.014	611.714	97.694	525.320	91.808	519.906
BD BiH	65.808	10.848	54.960	33.479	32.329	5.442	28.037	5.406	26.923
BiH	3.355.659	579.614	2.776.045	1.674.026	1.681.633	297.643	1.376.383	281.971	1.399.662

Tabela 3. Broj upisanih birača po kategorijama na Dan Općih izbora 07. 10. 2018. godine sa odazivom

Kategorija	Broj birača	Odaziv
Redovni birači	3.242.680	1.745.305
Birači koji glasaju lično	12.037	104
Birači koji glasaju u odsustvu	8.261	2.883
Birači registrirani za glasanje putem pošte	76.682	50.252
Birači registrirani za glasanje putem mobilnog tima	12.188	10.261
Birači registrirani za glasanje u diplomatsko-konzularnim predstavništvima BiH (DKP)	1.085	801
Ukupan broj nepotvrđenih glasačkih listića	2.726	3.233 potvrđenih ³
UKUPNO	3.355.659	1.812.839

³ U periodu od dana zaključivanja Centralnog biračkog spiska do dana izbora 2.726 birača su upisani u Centralni birački spisak. Broj od 3.233 osobe koje su glasale nepotvrđenim glasačkim listićima uključuje: birače koji su registrirani izvan BiH, a na dan izbora bili u BiH kao i birače iz Brčko distrikta BiH koji su dostavili uvjerenje o entitetskom državljanstvu na biračko mjesto za glasanje nepotvrđenim glasačkim listićem.

1.3.2. Upis birača u Centralni birački spisak koji svoje biračko pravo ostvaruju na redovnim biračkim mjestima (redovni birači)

68. Upis birača koji glasaju na redovnom biračkom mjestu vrši se sistemom "pasivne registracije". Sve osobe kojima se izda važeća lična karta države BiH automatski su upisane u Centralni birački spisak. Na osnovi odredbi člana 3.5 Izbornog zakona BiH, nadležno tijelo koje vodi registar građana dostavlja podatke za ažuriranje Centralnog biračkog spiska u skladu sa Zakonom o centralnoj evidenciji i razmjeni podataka.
69. Za potrebe preuzimanja podataka u okviru projekta "Pasivna registracija birača u BiH" razvijen je aplikativni dio softvera, čija je osnovna svrha da olakša postupak prijena podataka, određivanje biračkih mjesta i izradu izvoda iz konačnog biračkog spiska.
70. Stanje Centralnog biračkog spiska i broj birača, te svi ostali neophodni podaci, utvrđuju se na osnovi podataka koji se, u skladu sa Jedinostvenom metodologijom i programom obrade i vođenja evidencija Centralnog biračkog spiska, odnosno aktom kojim je utvrđena saradnja Centralne izborne komisije BiH i Agencije za identifikacione dokumente, evidenciju i razmjenu podataka Bosne i Hercegovine, preuzimaju svakog prvog ponedjeljka u mjesecu ili u zavisnosti od potrebe.
71. Za potrebe provođenja Općih izbora 2018. godine izvršeno je ažuriranje podataka Centralnog biračkog spiska u četiri (4) termina, koji su na osnovi Izbornog zakona BiH utvrđeni Pravilnikom, kako slijedi:

Prvi presjek izvršen je na dan prije raspisivanja izbora 07. 05. 2018. godine, sa stanjem u 24,00 sata i korišten je za izradu Privremenih izvoda iz Centralnog biračkog spiska i provjeru prebivališta kandidata u skladu sa članom 4.2 stav (1) tačka 1. Izbornog zakona BiH.

Drugi presjek izvršen je na dan 24. 07. 2018. godine i korišten je u svrhu određivanja biračkih mjesta i pravljenja specifikacija za štampanje glasačkih listića (75 dana prije dana održavanja izbora).

Treći presjek izvršen je na dan 23. 08. 2018. godine i korišten je za izradu Izvoda iz konačnog biračkog spiska koji je distribuiran na biračka mjesta (45 dana prije dana izbora).

Četvrti presjek izvršen je na dan 07. 10. 2018. godine, odnosno na dan izbora, s ciljem utvrđivanja biračkog prava glasača koji su glasali nepotvrđenim glasačkim listićima.

1.3.3 Upis izbjeglih osoba i osoba koje privremeno borave u inozemstvu u Centralni birački spisak

72. Upis izbjeglih osoba i osoba koje privremeno borave u inozemstvu u Centralni birački spisak vrši se sistemom aktivne registracije i za Opće izbore 2018. godine počeo je sa danom raspisivanja izbora i trajao je do 24. 07. 2018. godine. Dostava prijavnog obrasca PRP-1 sa pratećom dokumentacijom Centralnoj izbornoj komisiji BiH mogla se vršiti putem pošte na poštanski pretinac 450 i 451, putem faksa, elektronskom poštom (e-mail)

ili lično putem protokola Centralne izborne komisije BiH. Upis izbjeglih osoba iz BiH koji imaju biračko pravo je kontinuirani proces koji se vrši tokom cijele godine.

73. U svrhu dostupnosti obrazaca za prijavu kao i informiranja birača, danom raspisivanja Općih izbora 2018. godine, 08. 05. 2018. godine, obrasci prijave, sa pratećim Vodičem za prijavu birača za glasanje izvan BiH i obavještenjima objavljeni su na web-stranici Centralne izborne komisije BiH www.izbori.ba, a dostupne su bile i dvije infolinije za pomoć biračima.
74. Za potrebe informiranja građana BiH, koji borave u inozemstvu, o načinu upisa birača i glasanja izvan BiH za Opće izbore 2018. godine, pripremljeno je i dana, 29. 05. 2018. godine, putem Ministarstva vanjskih poslova BiH proslijeđeno ambasadama i konzulatima BiH u inozemstvu ukupno 18.000 prijavnih obrazaca PRP-1, 3.600 Vodiča za glasanje izvan BiH sa obavještenjem o načinu i rokovima za registraciju za glasanja putem pošte, na jezicima u službenoj upotrebi u BiH, a partnerima, udruženjima građana i međunarodnim organizacijama u inozemstvu je upućeno ukupno 220 setova sa informativnim materijalom (prijavni obrasci PRP-1, Odluka o diplomatsko-konzularnim predstavništvima BiH u inozemstvu u kojima se planira glasanje za Opće izbore 2018. godine i Vodič za prijavu birača za glasanje izvan BiH na jezicima u službenoj upotrebi u Bosni i Hercegovini.
75. Dana 17. 05. 2018. godine svim biračima koji su bili upisani u Centralni birački spisak za glasanje izvan BiH za Opće izbore 2018. godine upućeno je ukupno 64.019 komada personaliziranih potvrdnih obrazaca PRP-2, lično na adrese birača putem "JP BH Pošta D.O.O. Sarajevo."
76. Centralna izborna komisija BiH je zaprimila⁴ oko 100.000 podnesaka u vezi sa podnošenjem prijave za upis birača za glasanje izvan BiH, od čega 10.400 putem faksa i lično, 14.000 putem poštanskog pretinca, te oko 70.000 e-mail poruka sa prijavama za glasanje putem pošte, dostavom podataka o novim adresama, zahtjevima za slanje obrazaca za registraciju, zahtjevima za provjeru podataka, te određeni broj duplih akata i dopuna dokumentacije.
77. Svi zainteresirani za glasanje izvan BiH imali su mogućnost da se informiraju o statusu svojih prijava putem web-stranice Centralne izborne komisije BiH. Uspostavljene su dežurne infolinije u svrhu pomoći i pružanja neophodnih informacija biračima izvan BiH kao i u zemlji, a putem e-mail adresa upućeno je oko 4.500 odgovora i pojašnjenja na upite vezano za registraciju birača. Osoblje zaduženo za rad na registraciji birača za glasanje izvan BiH dostavljalo je i obavijesti putem e-maila o uočenim nedostacima u prijavama i rokovima za njihovo otklanjanje.
78. Nakon provedenog procesa upisa birača za glasanje izvan BiH, te unosa i obrade dostavljenih podataka, Odlukom Centralne izborne komisije BiH o zaključivanju i potvrđivanju izvoda iz Centralnog biračkog spiska za Opće izbore 2018. godine i objavljivanju broja birača za svaku izbornu jedinicu, od 30. 08. 2018. godine, sa stanjem na dan 23. 08. 2018. godine u 24:00 sata, između ostalog, utvrđen je broj od 77.814

⁴ Od dana raspisivanja izbora do isteka roka za podnošenje prijave 24. 07. 2018. godine.

birača⁵ upisanih u izvod iz Centralnog biračkog spiska za glasanje izvan BiH, od čega 76.729 birača koji glasaju putem pošte i 1.085 birača koji glasaju u diplomatsko-konzularnim predstavništvima BiH.

79. Prethodno je, dana 13. 08. 2018. godine, donesena Odluka o utvrđivanju i objavi broja birača upisanih u izvod iz Centralnog biračkog spiska za glasanje izvan BiH za Opće izbore 2018. godine, kao i Odluka o odbijanju upisa u Centralni birački spisak podnosilaca prijave, kojom je ukupno **9.136 prijava** birača odbijeno za upis u Centralni birački spisak za glasanje izvan BiH, iz razloga jer nisu ispunjeni uvjeti propisani članom 3.15. stav (1), (2) i (3) Izbornog zakona BiH.
80. U Tabeli 4. su navedeni razlozi za odbijanje upisa u Centralni birački spisak za glasanje izvan Bosne i Hercegovine.

Tabela 4. Razlozi za odbijanje upisa u Centralni birački spisak za glasanje izvan BiH

Nedostatak u prijavi	Broj prijava
Maloljetno lice	4
Nedostaje validan dokaz o identitetu	3.496
Nedostaje validan dokaz o državljanstvu	143
Nedostaje dokaz o prebivalištu u BiH	2.367
Nedostaje obrazac	551
Nije potpisan obrazac	304
Nije identičan potpis na PRP 1/2 i dokumentu	55
Nečitka prijava	137
Nema pravo glasa	186
Nedostaje dokaz o entitetskom državljanstvu (Brčko distrikt BiH)	62
Više nedostataka	410
Nedostaje adresa izvan BiH	52
Podnesen zahtjev za registraciju u BiH	8
Podnesene prijave više osoba sa iste adrese	1.361
UKUPNO	9.136

81. Nakon isteka perioda za podnošenje žalbi, odlukama Centralne izborne komisije BiH od 20. 08. 2018. godine i 30. 08. 2018. godine usvojene su žalbe 38 podnosilaca prijave za glasanje izvan BiH i navedene osobe su upisane u izvod iz Centralnog biračkog spiska za glasanje izvan BiH.
82. Konačan broj odbijenih prijava birača za glasanje izvan Bosne i Hercegovine iznosi **9.098.**⁶

⁵ Odlukom o utvrđivanju izvoda iz Centralnog biračkog spiska za birače koji će glasati putem mobilnog tima za Opće izbore 2018. godine (akt broj 06-1-07-2-932-1/18 od 21.09.2018.) 47 osoba je preregistrirano da glasaju putem mobilnog tima (čime je broj birača registriranih za glasanje putem pošte 76.682).

1.3.3.1 Problemi u postupku upisa birača u Centralni birački spisak za glasanje izvan Bosne i Hercegovine

83. Prilikom slanja prijavnih obrazaca putem e-maila građani su se susretali sa problemima oko njihove dostave, kao i osiguravanja validne dokumentacije. Problemi su se u znatnoj mjeri odnosili na problematiku prebivališta, odnosno nemogućnost pronalaska osoba na Popisu iz 1991. godine (greške na podacima popisa iz 1991. u smislu pogrešno upisanih datuma rođenja, tehnički problemi – slova č, ž, š, imena roditelja i sl.). Također, znatan broj dokumenata koji se dostavljaju putem telefaksa su u najvećem broju slučajeva nečitki, što onemogućuje obradu dostavljenih prijava i usložnjava postupak obavješćavanja o nedostacima.
84. Određeni broj građana i pored datih uputa o načinu popunjavanja i slanja prijavnog materijala nije adekvatno popunio i dostavio prijavne obrasce sa priložima (nepotpisani obrasci, istekli i nevažeći dokumenti, nepotpune adrese, adrese u BiH, adrese bez naziva države i sl.), što je također bio jedan od razloga zbog kojeg jedan broj građana nije upisan u Centralni birački spisak za glasanje izvan BiH, odnosno ostali su upisani u Centralni birački spisak za glasanje na redovnom biračkom mjestu prema mjestu prebivališta. Također, znatan dio poteškoća u obradi prijava odnosio se na višestruku dostavu prijava birača, dok se u tehničkom smislu znatan dio primjedaba birača odnosio na nemogućnost dostave dokumentacije putem e-mail (zbog neadekvatnog formata pratećeg skeniranog dokumenta dobijali su automatski odgovor da je mailbox prepun i nije u mogućnosti primiti mail). Također, u tehničkom smislu, pojedini elektronski dokumenti nisu mogli biti obrađeni jer se nisu mogli otvoriti i štampati, ponekad su zaštićeni šifrom ili su oštećeni.
85. Iskustva i sa prethodnih izbora pokazuju da se najveći broj prijava putem e-maila dostavlja u posljednjim danima roka za prijavu, što znatno otežava proceduru pripreme i obrade materijala, otežava mogućnost dostave blagovremenog obavješćenja biraču ukoliko je prijava nepotpuna, te zbog kratkoće rokova povećava mogućnost tehničke greške operatera prilikom unosa i obrade podataka.
86. Centralna izborna komisija BiH je tokom kontrole procesa pakiranja glasačkih paketa za birače izvan BiH utvrdila da je za manji broj birača za nivo Predsjedništvo BiH greškom otpremljena pogrešna kombinacija glasačkih listića. Obavješćenjem na svojoj internet-stranici od 28. 08. 2018. godine Centralna izborna komisija BiH je pozvala birače registrirane da glasaju putem pošte da sadržaj glasačkog paketa koji su dobili na svoje kućne adrese uporede sa tipom glasačkih listića u instrukcijskom pismu, te ukoliko ima neslaganja da o tome odmah obavijeste Centralnu izbornu komisiju BiH na e-mail adresu: info@izbori.ba kako bi dobili jasno uputstvo u vezi sa ostvarivanjem biračkog prava.
87. Do dana izbora ukupno 53 koverta su upućene na adrese birača zbog utvrđene pogreške prilikom pakiranja o kojoj su birači na propisani način obavijestili Centralnu izbornu komisiju BiH, kao i zbog uočenih pogrešaka u adresi birača prilikom unosa podataka.

⁶ U skladu s odredbama Izbornog zakona BiH, prijave birača koje su pristigle nakon roka za registraciju se obrađuju nakon izbora, te se u Centralni birački spisak upisuju birači koji ispunjavaju uvjete za upis.

1.3.4 Zloupotreba biračkog prava

88. Procedure za glasanje putem pošte su regulirane Pravilnikom o provođenju izbora u Bosni i Hercegovini i to posebno u članu 20, članu 29. do 32. i članu 48. do 53, Pravilnikom o upotrebi i izradi izvoda iz Centralnog biračkog spiska u Poglavlju VI i Pravilnikom o organizaciji Glavnog centra za brojanje, načinu verifikacije i brojanja glasačkih listića.
Podnošenje prijave za glasanje izvan BiH za Opće izbore 2018. godine vršeno je u periodu od dana raspisivanja izbora 07. 05. 2018. godine do 24. 07. 2018. godine.
89. Centralna izborna komisija BiH je prije donošenja odluke o upisu birača u izvod iz Centralnog biračkog spiska za glasanje izvan Bosne i Hercegovine, kao i po donošenju ove odluke, primila obavijesti od izbornih komisija i policijskih stanica sa teritorije Bosne i Hercegovine, kao i podneske od više lica o nepravilnostima i povredama pravila izbornog procesa – obavijesti i podnesci birača da nisu podnijeli prijave za glasanje izvan Bosne i Hercegovine jer glasaju u svojoj općini prebivališta, a da je nepoznata osoba ili više njih ih prijavila na adrese u inozemstvu bez njihovog znanja za glasanje putem pošte.
90. Prilikom donošenja odluke o utvrđivanju broja birača upisanih u izvod iz Centralnog biračkog spiska za glasanje izvan BiH, Centralna izborna komisija BiH je svojom odlukom od 13. 08. 2018. godine odbila upis u izvod iz Centralnog biračkog spiska za glasanje izvan BiH, između ostalog, za ukupno 1.361 birača za koje je provjerom utvrđeno da je za više od 7 osoba dostavljena identična adresa za dostavu glasačkog materijala (a da pritom nisu u pitanju članovi iste porodice). U najvećem dijelu navedenih prijava kao destinacija za prijem glasačkog materijala navedena je adresa u Austriji, Hrvatskoj, Srbiji, Sloveniji, Njemačkoj, Švedskoj, Belgiji, Italiji i Švicarskoj.
91. Zaključkom od 19. 09. 2018. godine Centralna izborna komisija BiH je, u cilju zaštite biračkog prava, odobrila izbornim komisijama osnovnih izbornih jedinica da objave spisak birača koji su upisani da glasaju putem pošte, na oglasnoj ploči ili na drugi pogodan način, te da obavijeste birače da u centru za birački spisak provjere da li se njihovo ime nalazi na navedenom spisku. Za svakog birača čije ime je na navedenom spisku, a nije dostavio prijavu za glasanje putem pošte, izborne komisije dužne su dostaviti evidenciju Centralnoj izornoj komisiji BiH zaključno sa danom izbora. Dostavljen je i spisak osoba koje su upisane da glasaju putem pošte, a također su evidentirane za glasanje putem mobilnog tima, za izvršavanje nadležne provjere i uzimanje izjave od navedenih osoba od strane izbornih komisija, te dostave podatka Centralnoj izornoj komisiji BiH.
92. Zahtjevom od 28. 09. 2018. godine još je jednom izvršeno podsjećanje načelnika/ gradonačelnika, izbornih komisija, šefova matičnih ureda i centara za birački spisak o svih prethodnim neophodnim radnjama po pitanju označavanja umrlih osoba, osoba na spiskovima za glasanje izvan BiH i na mobilnim timovima i obavještanju Centralne izborne komisije BiH.
93. Do dana održavanja izbora, sačinjena je evidencija sa ukupno 1.020 imena osoba za koje je dostavljena prijava o mogućim zloupotrebama biračkog prava – pojedinaca, političkih subjekata, izbornih komisija, centara za birački spisak i drugih tijela, među kojima je znatan dio nepotpunih podataka na osnovi kojih se nije mogao sa sigurnošću utvrditi

identitet birača ili podaci o podnosiocu prijave. Na osnovi dostavljenih podataka od općinskih/gradskih izbornih komisija i centara za birački spisak, kao i podataka nadležnih tijela, sačinjena je evidencija sa ukupno 648 imena osoba, koja je dostavljena Glavnom centru za brojanje u cilju zaštite biračkog prava ovih osoba.

94. Svi birači čije ime se nalazilo na izvodu za glasanje izvan BiH imali su mogućnost glasati u općini prebivališta na biračkom mjestu za glasanje nepotvrđenim glasačkim listićima, a redosljedom brojanja kategorija glasačkih listića u Glavnom centru za brojanje utvrđeno je prvenstvo prebrojavanja nepotvrđenih glasačkih listića, čime je spriječena eventualna zloupotreba biračkog prava ove kategorije birača u slučaju pristizanja glasačkog paketa putem pošte.
95. Glasački paketi za koje je evidentirana prijava o zloupotrebi biračkog prava do početka obrade glasačkog materijala putem pošte, izuzeti su u Glavnom centru za brojanje od daljnje procedure obrade. U skladu sa članom 6.8 stav (1) Izbornog zakona BiH i članom 213. stav (1) Zakona o krivičnom postupku BiH, Centralna izborna komisija BiH je obavijestila Tužilaštvo BiH o povredama pravila izbornog procesa za koja postoje osnovi sumnje obilježja krivičnog djela iz Posebnog dijela – XV GLAVA PETNAESTA – KRIVIČNA DJELA PROTIV SLOBODE I PRAVA ČOVJEKA I GRAĐANINA Krivičnog zakona BiH, kojem je dostavila na nadležno postupanje naprijed navedene obavijesti i podneske sa obrazloženjem.

1.3.5 Ažuriranje podataka Centralnog biračkog spiska za raseljene osobe

96. U skladu sa članom 1.1 stav (1) tačka 9. Izbornog zakona BiH pod raseljenim licima se podrazumijevaju državljani BiH čiji je status raseljenog lica utvrdilo nadležno tijelo za pitanja raseljenih lica u skladu sa zakonom.
97. Raseljena lica koja imaju biračko pravo imala su mogućnost da se, popunjavanjem obrasca PBO-2 do 24. 07. 2018. godine, izjasne da li žele glasati lično u općini prebivališta iz 1991. godine ili u odsustvu u općini u kojoj imaju boravište.
98. U skladu sa Zaključkom br. 5 Vijeća ministara BiH sa 108. sjednice održane 19. 07. 2017. godine, Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine je zaduženo da u saradnji sa Centralnom izbornom komisijom BiH i entitetskim ministarstvima nadležnim za pitanja raseljenih osoba i izbjeglica (Federalno ministarstvo raseljenih osoba i izbjeglica i Ministarstvo za izbjeglice i raseljena lica Republike Srpske) i Odjelom za javni registar Brčko distrikta BiH poduzme sve neophodne mjere za izradu tačnog Centralnog biračkog spiska, a posebno mjere za izradu izvoda iz Centralnog biračkog spiska za glasanje raseljenih lica.
99. S tim u vezi, u 2017. godini formirana je **Ad hoc radna grupa – priprema preporuka i prijedloga mjera na izradi tačnog i ažurnog biračkog spiska za raseljena lica**, u saradnji sa ostalim tijelima, u čijem sastavu su bili članovi Centralne izborne komisije BiH, predstavnik Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice BiH, predstavnik Federalnog ministarstva raseljenih osoba i izbjeglica, zamjenik ministra Ministarstva za izbjeglice i raseljena lica Republike Srpske i predstavnici Odjela za raseljena lica, izbjeglice i stambena pitanja Vlade Brčko distrikta BiH.

100. U cilju izrade tačnog Centralnog biračkog spiska za raseljena lica zaključeno je da će Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH koordinirati aktivnosti nadležnih entitetskih ministarstava i Odjela za javni registar Vlade Brčko distrikta BiH na otklanjanju nedostataka i nepotpunih podataka kod raseljenih lica (administrativno raščišćavanje), radi sačinjavanja valjanih biračkih spiskova za raseljena lica i o tome obavještavati Centralnu izbornu komisiju BiH. Predstavnicima radne grupe dostavljen je CD sa podacima za **20.212 neuparenih raseljenih lica** u svim općinama BiH, kako bi se mogla izvršiti provjera za te osobe.
101. U okviru rada radne grupe u 2017. izvršena je analiza dostavljenih podataka o nedostacima i nepotpunim podacima kod raseljenih lica, izvršen je obilazak općina i kantona u Federaciji BiH, u cilju prikupljanja svih relevantnih podataka, odnosno "snimanja" stanja na terenu, te je dat nalog da se uočeni nedostaci provjere (neusklađenosti zbog promjene prezimena nakon udaje, lica čija je godina rođenja 1914–1917., u smislu evidentiranja smrti, razlike u datumu, mjesecu ili godini rođenja itd.).
102. Istaknuti su i problemi, odnosno nivo nadležnosti (Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH dobija podatke od Federalnog ministarstva raseljenih osoba i izbjeglica, Ministarstva za izbjeglice i raseljena lica Republike Srpske i Odjela za raseljena lica, izbjeglice i stambena pitanja Vlade Brčko distrikta BiH. Federalno ministarstvo raseljenih osoba i izbjeglica dobija podatke od kantonalnih ministarstava, a kantonalna ministarstva od općina/gradova). U nekim općinama službe su ukinute, a referati pripojeni nekom drugom referatu, zbog čega se podaci ne ažuriraju. Zbog poplava oprema je uništena i otpisana, a da podaci prethodno nisu spašeni, što će znatno otežati i usporiti provjere netačnih podataka za lica koja imaju status raseljenog.
103. U skladu sa zaključcima Ad hoc radne grupe:
- Podatke o promjenama u evidencijama raseljenih lica Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH dostavlja Centralnoj izbornoj komisiji BiH najkasnije do dana raspisivanja izbora, zbog čega treba nastaviti sa ažuriranjem podataka i otklanjanju neusklađenosti u podacima lica koja imaju status raseljenog lica, sve do raspisivanja narednih izbora.
 - Federalno ministarstvo raseljenih osoba i izbjeglica, Ministarstvo za izbjeglice i raseljena lica Republike Srpske i Odjel za raseljena lica, izbjeglice i stambena pitanja Vlade Brčko distrikta BiH, kontinuirano nastavljaju sa ažuriranjem podataka sve dok spiskovi ne budu maksimalno ažurirani. Ažurirane podatke će jednom mjesečno dostavljati Ministarstvu za ljudska prava i izbjeglice BiH. Informaciju o navedenom dostavljati i Centralnoj izbornoj komisiji BiH.
 - Centralna izborna komisija BiH će, na osnovi svojih nadležnosti i zakonskih okvira, pratiti navedene aktivnosti i svim biračima koji imaju status raseljenog lica i koji ispunjavaju Zakonom propisane uvjete, omogućiti da ostvare svoje biračko pravo.

1.3.5.1 Ažuriranje podataka o raseljenim osobama za Opće izbore 2018. godine

104. U skladu s članom 4. Pravilnika o upotrebi i izradi izvoda iz Centralnog biračkog spiska ("Službeni glasnik BiH", broj 29/18), Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH, na zahtjev Centralne izborne komisije BiH, dostavlja podatke o promjenama u evidencijama raseljenih lica, uključujući i ispravke nepotpunih podataka (slovne greške u imenu ili prezimenu, greške u broju u JMB i slično), kvartalno u neizbornoj godini, a u izbornoj godini jednom mjesečno do roka određenog u stavu (2) ovog člana za promjenu biračke opcije raseljenog lica.
105. Centralna izborna komisija BiH je svojim aktima od 17. 04., 10. 05. i 07. 06. 2018. godine uputila zahtjev, odnosno urgencije Ministarstvu za ljudska prava i izbjeglice BiH za dostavu ažuriranih podataka o raseljenim licima, u skladu s odredbom člana 3.6 stav (2) tačka b) Izbornog zakona BiH.
106. Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH je dana 12. 06. 2018. godine dostavilo objedinjene podatke, te je u pratećem aktu navedeno da ovo Ministarstvo nema nadležnosti za utvrđivanje statusa raseljenih lica u BiH, nego ima koordinirajuću ulogu za objedinjavanje podataka dostavljenih od nadležnih entitetskih tijela i Vlade Brčko distrikta BiH, tako da se svi podaci u elektronskom obliku prosljeđuju u izvornom obimu i kvaliteti. U tabeli su dostavljeni podaci za 91.813 raseljenih lica u statusu, i to: 31.998 sa trenutnim mjestom boravka u Federaciji BiH, 59.461 sa trenutnim mjestom boravka u Republici Srpskoj i 354 sa mjestom boravka u Brčko distriktu BiH.
107. Centralna izborna komisija BiH je 13. 06. 2018. godine dostavila Ministarstvu za ljudska prava i izbjeglice BiH zahtjev za provjeru dostavljenih podataka jer je analizom utvrđeno da su jedinstveni matični brojevi osoba neispravni, što se ogleda u njihovoj nepotpunosti, te činjenici da određeni broj JMB sadrži samo nule, neki su pogrešno uneseni, dok određeni broj JMB nije unesen. Dostavljena je i tabela sa podacima za 55.388 osoba kod kojih su uočene predmetne nepravilnosti.
108. Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice je aktom dana 19. 07. 2018. godine dostavilo očitovanje, u kojem su istakli da ostaju pri konsolidiranim prethodno dostavljenim podacima nadležnih institucija, da cijene da u ovom trenutku nije moguće postići bolji kvalitet podataka, te da ukazuju da se očigledno radi o greškama, ili u analizi Centralne izborne komisije BiH iz 2016. godine kada su im dostavljeni podaci za 20.212 osoba ili u novim podacima, kada je broj znatno uvećan.
109. Centralna izborna komisija BiH je 25. 07. 2018. godine Ministarstvu za ljudska prava i izbjeglice BiH dostavila ponovno podatke na nadležno postupanje i provjeru u cilju ažuriranja podataka Centralnog biračkog spiska za ukupno 14.475 osoba za koje su utvrđeni nepotpuni ili neispravni podaci u smislu jedinstvenog matičnog broja osoba (odnosno, JMB osoba su nepotpuni; određeni broj JMB sadrži samo nule; pojedini JMB su pogrešno uneseni, dok za određeni broj osoba JMB nije uopće unesen).
110. Navedeno je i da u preostalim podacima, koji su ispravni u pogledu JMB, uočene su također pojedinačne nedosljednosti i neispravnosti koje se odnose na druge podatke (ime roditelja, naziv općine i sl.), te da smo u mogućnosti, nakon izvršene detaljne analize, dostaviti specificirane i ove podatke.

1.3.6 Upis birača za glasanje u diplomatsko-konzularnim predstavništvima BiH

111. Na osnovi člana 1.5 Izbornog zakona BiH kojim je propisano da državljani BiH koji privremeno žive u inozemstvu imaju pravo glasati lično dolaskom na odgovarajuće biračko mjesto u BiH ili u diplomatsko-konzularnom predstavništvu BiH u inozemstvu ili poštom, Centralna izborna komisija BiH je na prijedlog Ministarstva vanjskih poslova BiH dana 07. 03. 2018. godine donijela Odluku o diplomatsko-konzularnim predstavništvima Bosne i Hercegovine, u kojima se planira organiziranje glasanja za Opće izbore 2018. godine, a kojom je predviđeno da se glasanje planira u ukupno 22 države.
112. Podzakonskim aktima Centralne izborne komisije BiH je predviđeno određivanje biračkog mjesta za lično glasanje u DKP-u BiH ako je za glasanje prijavljeno najmanje 50 birača, odnosno, izuzetno, i ukoliko za to postoje opravdani razlozi, Centralna izborna komisija BiH može donijeti odluku o glasanju u DKP-u BiH i sa manjim brojem prijavljenih birača, pri čemu će se cijeniti finansijski aspekt i tehničke mogućnosti neophodne za određivanje biračkog mjesta u svakom DKP-u BiH.
113. Odlukom Centralne izborne komisije BiH o određivanju biračkih mjesta za glasanje u diplomatsko-konzularnim predstavništvima BiH od 10. 09. 2018. godine utvrđeno je da će se na Općim izborima 2018. godine za državljane Bosne i Hercegovine koji privremeno žive u inozemstvu i imaju biračko pravo, organizirati glasanje u diplomatsko-konzularnim predstavništvima BiH, kako slijedi: Ambasada BiH u Beču – Austrija (123 birača); Počasni konzulat BiH u Gracu – Austrija (179 birača); Ambasada BiH u Kanberi – Australija (45 birača); Ambasada BiH u Berlinu – Njemačka (57 birača); Generalni konzulat BiH u Frankfurtu – Njemačka (26 birača); Generalni konzulat BiH u Štutgartu – Njemačka (103 birača); Generalni konzulat BiH u Minhenu – Njemačka (230 birača); Ambasada BiH u Oslu – Norveška (179); Ambasada BiH u Beogradu – Srbija (60 birača); Generalni konzulat BiH u Čikagu – SAD (83 birača).

Tabela 5. Pregled broja upisanih birača za glasanje u DKP BiH za Opće izbore 2018. godine sa odazivom

Naziv DKP BiH	Broj upisanih birača za glasanje u DKP	Glasali u DKP	% Glasali u DKP
Ambasada BiH u Beču – Republika Austrija	123	83	67,48%
Počasni konzulat BiH u Gracu – Republika Austrija	179	119	66,48%
Ambasada BiH u Kanberi – Australija	45	32	71,11%
Ambasada BiH u Berlinu – Savezna Republika Njemačka	57	41	71,93%
Generalni konzulat BiH u Frankfurtu – Savezna Republika Njemačka	26	18	69,23%
Generalni konzulat BiH u Štutgartu – Savezna Republika Njemačka	103	88	85,44%
Generalni konzulat BiH u Minhenu – Savezna Republika Njemačka	230	180	78,26%

Ambasada BiH u Oslu – Kraljevina Norveška	179	135	75,42%
Ambasada BiH u Beogradu – Re publika Srbija	60	36	60,00%
Generalni konzulat BiH u Čikagu – Sjedinjene Američke Države	83	69	83,13%
UKUPNO	1.085	801	73,82%

114. Svim biračima koji su se izjasnili za glasanje u diplomatsko-konzularnim predstavništvima BiH, a ono nije provedeno, prema odredbama Izbornog zakona BiH glasački materijal je blagovremeno dostavljen na adrese koje su građani naveli u svojim prijavama, kako bi im bilo omogućeno glasanje putem pošte i da bi time ostvarili svoje biračko pravo.

1.3.7 Ažuriranje podataka o umrlim osobama

115. Članom 2.9 stav (1) tačka 4. Izbornog zakona BiH propisano je da je Centralna izborna komisija BiH odgovorna za tačnost, ažurnost i ukupni integritet Centralnog biračkog spiska za teritoriju Bosne i Hercegovine. Odgovornosti i obaveze nadležnih tijela u vođenju službenih evidencija na osnovi kojih se vodi i ažurira Centralni birački spisak utvrđene su članom 3.5 Izbornog zakona BiH. Nadalje, članom 3.6 stav (2) Izbornog zakona BiH propisano je da Centralna izborna komisija BiH u vođenju Centralnog biračkog spiska obavještava nadležna tijela o uočenim nedostacima i poduzima odgovarajuće mjere i radnje radi otklanjanja nepravilnosti i uspostavljanja tačnosti i ažurnosti Centralnog biračkog spiska.

116. Prilikom vršenja pripremnih radnji i aktivnosti na organizaciji Općih izbora u BiH 2018. godine, Centralna izborna komisija BiH je uputila akt od 25. 01. 2018. godine svim načelnicima/gradonačelnicima i izbornim komisijama osnovne izborne jedinice, kojim ih je podsjetila na obavezu kontinuiranog poduzimanja mjera iz svoje nadležnosti u cilju ažurnosti evidencija Centralnog biračkog spiska, te da intenziviraju rad na provjeri i poduzimanju nadležnih radnji na ažuriranju podataka, kako se imena umrlih osoba ne bi nalazila u evidenciji Centralnog biračkog spiska. Za potrebe provjere i analize stanja u evidenciji Centralnog biračkog spiska dostavljena je elektronska forma u kojoj je naloženo izbornim komisijama da dostave podatak o imenima umrlih osoba za koje je provjerom utvrđeno da su još uvijek u evidenciji Centralnog biračkog spiska, u dostavljenom roku.

117. Do ostavljenog roka, ukupno 106 općina je dostavilo tražene podatke, a iz 37 općina traženi podaci nisu dostavljeni, te im je upućena urgencija da dostave podatke do 28. 03. 2018. godine (do ostavljenog roka 11 izbornih komisija nije dostavilo tražene podatke).

118. Nadalje, svim načelnicima/gradonačelnicima i općinskim/gradskim izbornim komisijama u BiH, dostavljen je zahtjev za poduzimanje svih zakonom predviđenih radnji u cilju brisanja umrlih sa Centralnog biračkog spiska, te zatraženo da do 28. 03. 2018. godine dostave informaciju o poduzetim radnjama (do ostavljenog roka informaciju o poduzetim radnjama nije dostavilo 65 izbornih komisija).

119. Na osnovi dostavljenih podataka, rezultat naprijed navedenih aktivnosti je prikazan u narednoj tabeli.

Tabela 6. Podaci o aktivnostima brisanja umrlih osoba sa Centralnog biračkog spiska

Status	Broj umrlih na biračkom spisku – stanje izvještaj od 06. 04. 2018.	Broj umrlih na biračkom spisku – stanje izvještaj od 07. 05. 2018.	Razlika	Napomena
Podaci dobijeni sa terena o broju umrlih na CBS-u	6.562	6.564	2	Naknadno dostavljena 2 JMB sa terena
Nemaju pravo glasa (uklonilo nadležno tijelo s CBS-a)	3.795	4.552	757	U međuvremenu sa biračkog spiska brisano 757 osoba
Imaju pravo glasa (trebaju se ukloniti s CBS-a)	2.541	1.861	680	Smanjen broj umrlih na BS za 680
Nije dostavljen ispravan JMB za provjeru	226	151	75	Za 75 osoba naknadno aplikativno upareni JMB

120. Odlukom o zaključivanju i potvrđivanju izvoda iz Centralnog biračkog spiska za Opće izbore 2018. godine i objavljivanju broja birača za svaku izbornu jedinicu od 30. 08. 2018. godine, zaključen je i potvrđen Centralni birački spisak za Opće izbore 2018. godine u Bosni i Hercegovini koji će se održati 07. 10. 2018. godine.
121. U izvodima iz Centralnog biračkog spiska ukupno 1.703 osobe označene su oznakom “*”, u skladu s članom 23. Pravilnika o upotrebi i izradi izvoda iz Centralnog biračkog spiska. Navedenim članom je propisano da će Centralna izborna komisija BiH za sve birače za koje centar za birački spisak u saradnji s nadležnim matičnim uredom utvrdi da se njihova imena nalaze na zaključenom izvodu iz Centralnog biračkog spiska, a provjerama je utvrđeno da se radi o umrloj osobi, za koju je nadležni matični ured izdao izvod iz Matične knjige umrlih, u rubrici za potpis birača iz člana 15. stav (1) tačka g) ovog pravilnika staviti oznaku: “*“ .
122. Centralna izborna komisija BiH je aktom od 25. 09. 2018. godine obavijestila općinske/gradske izborne komisije da nakon zaključenja izvoda iz Centralnog biračkog spiska na dostavljenim (odštampanim) izvodima u rubrici za potpis birača, ukoliko u saradnji sa nadležnim matičnim uredom utvrde da se radi o umrlom licu, stave oznaku “*” i ovjere potpisom i pečatom izborne komisije.

1.3.8 Dostava izvoda iz Centralnog biračkog spiska po zahtjevu političkih subjekata

123. U skladu sa članom 3.1 stav (4) Izbornog zakona BiH, političkim subjektima koji su ovjereni za učešće na izborima i kojima je ovjerena kandidatska lista za učešće na izborima u skladu s ovim Zakonom osigurat će se, na njihov zahtjev, izvod iz Centralnog biračkog spiska za nivo vlasti odnosno izbornu jedinicu u kojoj učestvuju na izborima, u

elektronskoj formi ili ispisu. S tim u vezi, postupljeno je po 23 zahtjeva političkih subjekata za dostavu izvoda iz konačnih biračkih spiskova i izrađeni su i dostavljeni traženi izvodi u elektronskom obliku.

1.4 Koordinacija rada općinskih/gradskih izbornih komisija (OIK/GIK)

124. Izborne komisije osnovnih izbornih jedinica (u daljnjem tekstu: općinske/gradske izborne komisije – OIK/GIK) imenuju se u skladu s odredbama Poglavlja 2 Izbornog zakona BiH i Uputstvom o utvrđivanju kvalifikacija, broja i imenovanju članova izborne komisije osnovne izborne jedinice u Bosni i Hercegovini, a imenuju ih skupštine općina/općinska vijeća, uz saglasnost Centralne izborne komisije BiH⁷.
125. U skladu sa Odlukom o broju članova izborne komisije osnovne izborne jedinice u Bosni i Hercegovini (“Službeni glasnik BiH“, broj 17/18) sve 143 izborne komisije broje ukupno 561 člana.
126. Na dan održavanja Općih izbora 2018. godine sve izborne komisije osnovne izborne jedinice su bile popunjene. Od ukupno 561 člana njih 297 (52,94%) su muškarci i 264 (47,06%) žene⁸.
127. Starosna struktura članova izbornih komisija je sljedeća: 210 (37,43%) su mlađi od 30 godina, 114 (20,32%) su starosti od 30 do 40 godina; 130 (23,17%) od 40 do 50 godina i 107 (19,07%) su stariji od 50 godina.
128. U 2018. godini po pitanju imenovanja/razrješenja članova OIK/GIK i rada OIK/GIK Centralna izborna komisija BiH je pripremila ukupno 142 materijala, od čega se 93 odnosilo na razrješenja i imenovanja članova OIK/GIK u predmetima 42 izborne komisije i 49 informacija/izvještaja/analiza.
129. U predmetima razrješenja i imenovanja članova OIK/GIK, Centralna izborna komisija BiH je u 2018. godini dala saglasnost za sljedeće:

Razrješenja članova izbornih komisija:

- razriješeno je 29 predsjednika i članova izborne komisije u 23 općine (od čega 7 predsjednika izborne komisije u 7 općina (Ključ, Bugojno, Maglaj, Olovo, Istočno Novo Sarajevo, Orašje i Kupres (RS) i 4 člana u 3 općine (Velika Kladuša, Maglaj i Kakanj, na njihov lični zahtjev)
- data je prethodna saglasnost za razrješenje predsjednika izborne komisije (Istočni Drvar), nakon čega je i razriješen.

Imenovanja članova izbornih komisija:

- data je saglasnost na imenovanje 41 člana izborne komisije u 26 općina,

⁷ Član 2.12 Izbornog zakona BiH.

⁸ Podatak od 17. 08. 2018. godine.

- data je saglasnost na imenovanje 5 predsjednika izbornih komisija u 5 općina (Ključ, Novi Travnik, Ljubinje, Bugojno i Orašje),
 - data je saglasnost na imenovanje 4 zamjenska člana u 3 općine,
 - Po službenoj dužnosti su imenovani: 1 zamjenski predsjednik iz reda članstva izborne komisije (Krupa na Uni) i 20 zamjenskih članova u 13 općina (Bileća, Jezero, Kupres (FBiH), Berkovići, Živinice, Goražde, Srebrenica, Kupres (RS), Krupa na Uni, Pale (FBiH), Velika Kladuša, Istočni Mostar i Istočno Novo Sarajevo), jer nadležno tijelo nije izvršilo imenovanje članova navedenih izbornih komisija u roku propisanom članom 2.15 stav (2) Izbornog zakona BiH, a slijedilo je raspisivanje Općih izbora 2018. godine.
 - Nije data saglasnost za imenovanje 14 članova izbornih komisija, a najčešći razlog je bio da su imenovani članovi izbornih komisija kandidati za izbore (član 2.3 stav (1) tačka 4. Izbornog zakona BiH) ili nisu ispunjavali uvjete (član 2.2 stav (2) Izbornog zakona BiH), te da sastav izborne komisije nije bio u skladu sa članom 2.14 stav (1) Izbornog zakona BiH.
130. Sve izborne komisije u Bosni i Hercegovini su uradile finansijske planove za 2018. godinu i dostavile ih nadležnim službama u općinama/gradovima za pripremu budžeta općine/grada za 2018. godinu, što je rezultat blagovremeno poduzetih aktivnosti Centralne izborne komisije BiH (juni–novembar 2017. godine). Pripremljene su 3 informacija o osiguranju i realizaciji sredstava za provođenje Općih izbora 2018. godine.
131. U skladu sa Zaključkom Centralne izborne komisije BiH, broj: 06-1-07-1-1195-1/18 od 11. 10. 2018. godine, i zahtjevom, broj: 06-1-07-1-1195-42/18 od 12. 11. 2018. godine, urađene su dvije sveobuhvatne Analize o načinu imenovanja predsjednika i članova biračkih odbora, kao i njihovih zamjenika, za Opće izbore 2018. godine, te o razlozima njihovih odustajanja iz članstva biračkih odbora neposredno pred izborni dan, kao i načinu popunjavanju biračkih odbora. Tražene podatke, nakon više urgencija putem e-maila i telefona, sve izborne komisije su dostavile 04. 12. 2018. godine.
132. U 2018. godini vršena je kontinuirana korespondencija sa izbornim komisijama u BiH u smislu dostavljanja odgovora na upite izbornih komisija, političkih subjekata i građana, te priprema i dostava akata koji se odnose na realizaciju zaključaka Centralne izborne komisije BiH i obavještenja o nadležnom postupanju izbornih komisija u vezi sa tehničkim segmentom provođenja izbornih aktivnosti i primjeni podzakonskih akata Centralne izborne komisije BiH.
133. U izvještajnom periodu održavana je stalna komunikacija sa izbornim komisijama, putem telefona i putem e-maila u cilju davanja pojašnjenja i savjeta o primjeni podzakonskih akata, kao i dostave podataka i informacija o svim tehničkim pitanjima u toku izbornog procesa. Izbornim komisijama su dostavljani svi relevantni dokumenti i informacije, kao što su naredbe Centralne izborne komisije BiH, provedbeni akti koje donosi Centralna izborna komisija BiH, operativni dokumenti kao što Vremenski plan rada izbornih komisija za Opće izbore 2018. godine (Izborni dan), Planovi za dostavu i povrat izbornog materijala, instrukcije o postupanju i sl. Pripremljena je i dostavljena dokumentacija izbornim komisijama koja je neophodna za postupak dodjele pozicija političkih subjekata u biračkim odborima (liste političkih subjekata koji imaju pravo učešća u dodjeli pozicija

za sve potrebne kombinacije za dodjelu). Pripremljeni su i materijali za ručnu dodjelu birača biračkom mjestu po zahtjevu izbornih komisija.

134. U toku 2018. godine poslovi **koordinacije centara za birački spisak** odnosili su se na praćenje rada i ažuriranje podataka vezanih za centre (evidencija o dostavljenim sedmičnim izvještajima, evidencija uposlenika, stanje u centrima itd.) vršena je stalna komunikacija sa centrima putem telefona i putem e-maila (provjera veza, dostavljanje spiskova nepridruženih osoba, dostava podataka i informacija itd.).
135. Nadalje, vršena je analiza, praćenje i pružanje tehničke pomoći uposlenicima Centra prilikom izvršavanje propisanih nadležnosti, koje se odnose na određivanje biračkih mjesta, pridruživanje nepridruženih birača odgovarajućem biračkom mjestu, te registraciju birača i promjenu biračke opcije, odnosno rad na aplikacijama:
- *u aplikaciji za Pasivnu registraciju birača*: određivanje biračkih mjesta u toku koje je izvršena analiza biračkih mjesta putem statističkih izvještaja o biračkim mjestima, promjena naziva, lokacija, pridruživanje nepridruženih birača odgovarajućem biračkom mjestu i štampanje Odluka o određivanju biračkih mjesta; potom, aktivnosti u vezi sa promjenom biračke opcije raseljenih lica, u toku koje je izvršena analiza i obrada 243 zahtjeva raseljenih lica za promjenu biračke opcije, koji su se nakon unosa i obrade koju su uradili uposlenici centara za birački spisak našli među nepridruženim biračima
 - *u aplikaciji za Konsolidaciju Centralnog biračkog spiska*: otvaranje pristupnih šifri uposlenicima centara za birački spisak za rad na aplikaciji; potpodjela biračkih mjesta, formiranje mobilnih timova, odnosno evidencija osoba koje će glasati putem mobilnog tima, označavanje umrlih na Izvodu iz Centralnog biračkog spiska (“*“).
136. Tokom obavljanja navedenih poslova pripremljeno 73 akta (dopisi, analize, izvještaji itd.), razmijenjeno više od 10.000 e-mailova, i obavljeno oko 4.000 telefonskih razgovora.

1.5 Ovjera prijava političkih subjekata za učešće na Općim izborima 2018. godine

137. U skladu sa članom 2.9 i Poglavljem 4. Izbornog zakona BiH – Ovjera i kandidiranje za izbore, Centralna izborna komisija BiH ovjerava političke subjekte za učešće na svim nivoima neposrednih izbora u Bosni i Hercegovini, te potvrđuje i ovjerava kandidatske liste. Na osnovi navedenog zakonskog okvira proces ovjere političkih subjekata i kandidatskih listi odvijao se u tri (3) međusobno uvjetovane vremenske aktivnosti.

1.5.1 Ovjera prijava političkih stranaka i nezavisnih kandidata

138. Obrasce za prijavu za učešće na Općim izborima 2018. godine preuzele su ukupno 83 političke stranke i 49 nezavisnih kandidata. U skladu s odredbama Poglavlja 4. Izbornog zakona BiH, Pravilnika o prijavi i uvjetima za ovjeru političkih subjekata za učešće na Općim izborima 2018. godine i člana 2. stav (1) tačka 1. Uputstva o rokovima i redosljedju izbornih aktivnosti za Opće izbore u BiH koji će se održati u nedjelju 7.

oktobra 2018. godine, rok za podnošenje prijave političkih stranaka i nezavisnih kandidata istekao je 25. 5. 2018. godine u 16.00 sati.

139. Centralnoj izbornoj komisiji BiH podneseno je ukupno 72 prijave političkih stranaka i 39 prijave nezavisnih kandidata.

Tabela 7. Pregled prijavljenih, ovjerenih i odbijenih političkih stranaka i nezavisnih kandidata za Opće izbore 2018. godine

Politički subjekti	Prijavljeno	Ovjereno	Odbijeno	Razlog odbijanja
Političke stranke	72	69	3	<p>Pokret most 21 – nije dostavljen dokaz o uplati novčanog iznosa takse za ovjeru</p> <p>Bošnjački pokret nije dostavljen potreban broj potpisa podrške niti dovoljan iznos novčanog iznosa takse za ovjeru</p> <p>Kongresna narodna stranka zaštite prava boraca i građana – pravde i morala BiH nije dostavila dokaz o uplati novčanog iznosa takse za ovjeru)</p>
Nezavisni kandidati	39	34	5	<p>Svetozar Pudarić – prijava nije podnesena u skladu sa članom 8.1 stav (2) IZ BiH</p> <p>Sejfudin Tokić – nije dostavljen dokaz o uplati novčanog iznosa takse za ovjeru niti potpisi podrške</p> <p>Luka Stanić – nije dostavljen dokaz o uplati novčanog iznosa takse za ovjeru, potpisi podrške niti finansijski izvještaj</p> <p>Sead Nuhbegović – nije dostavljen dokaz o uplati novčanog iznosa takse za ovjeru niti potpisi podrške</p> <p>Milan Bešlić – potpisi podrške nisu podneseni u skladu sa članom 4.4 stav (1) IZ BiH</p>

Tabela 8. Pregled podnesenih prijava političkih stranaka i nezavisnih kandidata po tijelima

Tijelo vlasti	Broj prijava političkih stranaka	Broj prijava nezavisnih kandidata
Predsjedništvo Bosne i Hercegovine	20	2
Predsjednik i potpredsjednik Republike Srpske	25	22
Predstavnički dom Parlamentarne skupštine BiH	43	-
Predstavnički dom Parlamenta Federacije BiH	50	-
Narodna skupština Republike Srpske	47	5
Skupštine Kantona	54	10

1.5.1.1 Provjera potpisa podrške i obrada kandidatskih obrazaca

140. Provjera dostavljenih potpisa podrške uz prijavu za ovjeru političkih subjekata, u skladu sa odredbama Poglavlja 4. Izbornog zakona BiH i člana 9. Pravilnika o prijavi i uvjetima za ovjeru političkih subjekata za učešće na Općim izborima 2018. godine, vršila se na osnovi statističkog uzorka od 10% od ukupnog broja podnesenih potpisa podrške birača upisanih u Centralni birački spisak, odnosno ukoliko nakon provjere uzorka nije utvrđen i validiran dovoljan broj potpisa, provjeravani su svi dostavljeni potpisi.
141. Prilikom provođenja navedenog postupka Centralnoj izbornoj komisiji BiH podnesena su ukupno 537.580 potpisa podrške na propisanim obrascima od kojih je uneseno ukupno 69.601, od kojih je 56.258 zadovoljilo uvjete iz člana 4.4. Izbornog zakona BiH.

1.5.2 Ovjera prijava koalicija i listi nezavisnih kandidata

142. U skladu s članom 4.12 Izbornog zakona BiH, do isteka roka za podnošenje prijave za ovjeru koalicija 19. 06. 2018. godine, utvrđenog Uputstvom o rokovima i redoslijedu izbornih aktivnosti, podneseno je ukupno 38 prijava za ovjeru koalicija. Prijava za ovjeru listi nezavisnih kandidata nije bilo. Rok za ovjeru istekao je 26. 06. 2018. godine, a ovjereno je ukupno 36 koalicija.
143. Za dvije koalicije je izvršeno spajanje predmeta u jedan postupak (HRVATSKO ZAJEDNIŠTVO HDZ 1990 – HSP BIH (Kod 02391) i HRVATSKO ZAJEDNIŠTVO HDZ 1990– HSP BIH (Kod 02394), a jedna koalicije je dostavila zahtjev za povlačenje prijave za ovjeru za učešće na Općim izborima 2018. godine (HNL – HSS STJEPANA RADIĆA (kod 02404).

1.5.3 Ovjera i potvrđivanje kandidata i kandidatskih listi za učešće na izborima

144. U skladu s odredbama člana 4.21 Izbornog zakona BiH i člana 2. stav (2) Uputstva o rokovima i redosljedu izbornih aktivnosti, rok za podnošenje kandidatskih listi političkih stranaka i koalicija istekao je 09. 07. 2018. godine u 16.00 sati. Do isteka predviđenog roka Centralnoj izbornoj komisiji BiH podnesene su kandidatske liste 58 političkih stranaka i 36 koalicija za učešće na Općim izborima 2018. godine, što ukupno čini 808 kandidatskih listi sa 7.600 kandidata.
145. Od ukupnog broja podnesenih kandidatskih listi i kandidata, Centralna izborna komisija BiH je za Opće izbore 2018. godine ovjerila ukupno 804 kandidatske liste sa ukupno 7.497 kandidata.
146. Od ukupno 7.497 kandidata žena je 3.119 (41, 60%), a muškaraca 4.378 (58, 40%).
147. Starosna struktura kandidata je sljedeća: 1.420 (18, 94%) kandidata su mlađi od 30 godina, dok 6.077 (81,06%) kandidata imaju 30 i više godina.
148. Kvalifikacijska struktura kandidata je sljedeća: VKV – 30 kandidata; VSS – 4.428; NK – 16; SSS – 2.628; VŠS – 318; VK – 15; MR – 1; dok 61 kandidata nije naveo stručnu spremu.

1.5.4 Ovjera i potvrđivanje kandidata i kandidatskih listi za učešće na izborima – kompenzacijski mandati

149. U skladu sa odredbama člana 4.24 stav (1) Izbornog zakona BiH i člana 2. stav (2) tačka 3. Uputstva o rokovima i redosljedu izbornih aktivnosti za Opće izbore 2018. godine, rok za podnošenje kandidatskih listi političkih stranaka i koalicija za dodjelu kompenzacijskih mandata za Opće izbore 2018. godine istekao je 08. 08. 2018. godine u 16.00 sati.
150. Podnesene su ukupno 73 kandidatske liste za dodjelu kompenzacijskih mandata sa ukupno 842 kandidata od 41 ovjerene političke stranke, odnosno koalicije. Sve podnesene kandidatske liste ispunile su uvjete za ovjeru.

Tabela 9. Pregled ovjerenih kandidatskih listi za dodjelu kompenzacijskih mandata za Opće izbore 2018. godine po tijelima vlasti

Naziv tijela vlasti	Broj podnesenih kandidatskih listi za dodjelu kompenzacijskih mandata	Broj kandidata na listama
Predstavnički dom Parlamenta Federacije Bosne i Hercegovine	23	275
Narodna skupština Republike Srpske	18	337
Predstavnički dom Parlamentarne skupštine BiH iz Federacije BiH	21	144
Predstavnički dom Parlamentarne skupštine BiH iz Republike Srpske	11	86

1.5.5 Ždrijebanje za utvrđivanje redoslijeda političkih subjekata na glasačkom listiću za Opće izbore 2018. godine

151. Na osnovi člana 5.15 stav (2) Izbornog zakona BiH, Centralna izborna komisija BiH je dana 12. 07. 2018. godine izvršila ždrijebanje za utvrđivanje redoslijeda političkih subjekata na glasačkim listićima u zgradi Centralne izborne komisije BiH, sa početkom u 12:00 sati.
152. Elektronski je ždrijebano ukupno 132 politička subjekta, od toga 62 političke stranke, 36 koalicija i 34 nezavisna kandidata. Proces ždrijebanja je zaustavljen kod političkog subjekta broj 72 zbog tehničke greške, a nastavljen je manuelno, odnosno izvlačenjem kuglica u kojima su bili nazivi stranaka. Ždrijebanje je završeno uspješno bez primjedbi na proces ždrijebanja.

1.6 Obuka i edukacija izborne administracije

153. Centralna izborna komisija BiH u skladu s članom 2.2 stav (5) Izbornog zakona BiH ima obavezu i potrebu da educira članove tijela za provođenje izbora i sve učesnike iz oblasti izbora. U tom cilju je osnovan Centar za edukaciju Centralne izborne komisije BiH koji je otvoren 09. 10. 2017. godine, a predviđeno je da se tim putem realizira edukacija članova tijela za provođenje izbora.
154. Centralna izborna komisija BiH je u decembru 2017. godine usvojila Plan i program edukacije članova tijela za provođenje izbora, koji predstavlja opći godišnji plan kojim su detaljno razrađene aktivnosti koje će se provoditi u Centru. Na osnovi navedenog Plana, u 2018. godini su realizirane sljedeće obuke:
 - a) **”Registracija političkih subjekata za učešće na neposrednim izborima“.** Dana 04. 05. 2018. godine u Centru za edukaciju Centralne izborne komisije BiH održan je jednodnevni seminar za političke stranke i nezavisne kandidate na temu ”Registracija političkih subjekata za učešće na neposrednim izborima”. Učesnici seminara su upoznati sa temama: Registracija političkih stranaka i nezavisnih kandidata za učešće na izborima; Registracija koalicija i listi nezavisnih kandidata za učešće na izborima i podnošenje i ovjera kandidatskih listi i kandidata. Pozivi na seminar upućeni su predstavnicima ovjerenih političkih stranaka za Opće izbore 2014. godine i Lokalne izbore 2016. godine, kao i novosnovanim političkim strankama, i to na e-mail adrese 109 političkih stranaka. Ukupno 54 učesnika potvrdilo je učešće u ime 41 političke stranke. Edukaciji je prisustvovalo ukupno 52 učesnika.

Edukacija se odvijala prema planiranom programu edukacije, a predstavnici političkih stranaka su aktivno učestvovali u edukaciji i konstruktivno postavljali pitanja iz navedenih tema, sa posebnim osvrtom na primjere iz prakse. Učesnici edukacije su nakon završetka predavanja učestvovali u provjeri znanja i odgovarali su na pripremljenih 10 pitanja.

Rezultati evaluacije seminara su pokazali da su učesnici ocijenili sadržaj prezentacija kao i prezentacije sa prosječnom ocjenom 4,5. Većina učesnika je izrazila zadovoljstvo uspješnom organizacijom edukacije, u smislu da su razriješili određene nedoumice koje su imali u vezi sa registracijom za učešće na izborima. Nakon održane edukacije pripremljena su najčešća pitanja sa odgovorima, radi njihove objave na internet-stranici Centralne izborne komisije BiH, kako bi političkim subjektima olakšali pristup

odgovorima na najznačajnija pitanja u vezi sa procedurom ovjere i kandidiranja na izborima.

Fotografija 1. Seminar za političke stranke i nezavisne kandidate

- b) **Predizborna edukativna konferencija “U susret Općim izborima 2018. godine** organizirana je u okviru Programa predizborne pomoći Vijeća Evrope za Opće izbore 2018. godine u Bosni i Hercegovini.⁹ Dvodnevna predizborna konferencija održana je 19. i 20. juna 2018. godine na Ilidži, Sarajevo, a prisustvovalo je oko 200 učesnika – predstavnika općinskih/gradskih izbornih komisija iz više od 120 općina/gradova u BiH, Udruženja izbornih zvaničnika u BiH (UIZBiH), članova i osoblja CIK BiH i predstavnika Vijeća Evrope i predstavljala je priliku za izbornu administraciju da se upozna s izmjenama i dopunama podzakonskih akata vezanih za izborni proces, da iznese dileme i nedoumice, te razmijene svoja mišljenja i iskustva. Tokom konferencije odgovoreno je na mnoge dileme i pitanja OIK/GIK i identificirane su oblasti koje zahtijevaju intervencije u podzakonskim aktima. Učesnici konferencije su upoznati sa izmjenama i dopunama podzakonskih akata vezanih za izborni proces, vremenskim planom izbornih aktivnosti za Opće izbore 2018. godine, s procedurom imenovanja biračkih odbora, s propisanim procedurama akreditacije posmatrača, prijema izbornog materijala i aktivnostima na izborni dan, pravilnim objedinjavanjem izbornih rezultata, te s trenutnim izazovima u izbornom procesu i mogućim rješenjima za identificirane izazove.

⁹ Ukupna vrijednost Programa predizborne pomoći Vijeća Evrope za Opće izbore 2018. godine u Bosni i Hercegovini je bila u iznosu od maksimalno 67,329.99 Eura, a ukupno je utrošeno 114.679,20 KM (58.634,54 EUR).

Fotografija 2. Učesnici Konferencije “U susret Općim izborima 2018.“

- c) **Obuka „Rad na aplikaciji za Pasivnu registraciju birača“** – U skladu sa Planom i programom edukacije članova tijela za provođenje izbora, edukacija uposlenika centara za birački spisak, održana je u prostorijama Centralne izborne komisije BiH 11. i 12. 04. 2018. godine. Pozvano je 19 uposlenika centara za birački spisak iz 14 općina. Naknadno je, na zahtjev Općine Kiseljak, omogućeno prisustvo još dva nova uposlenika Centra za birački spisak. Edukaciji u dva termina je prisustvovalo 17 polaznika iz 11 općina. Uz asistenciju i nadzor koordinatora za rad sa centrima za birački spisak, obavljen je praktičan rad za korištenje programa za razmjenu elektronske pošte – Web-mail i aplikacije za Pasivnu registraciju birača. Posebna pažnja je posvećena funkcionalnostima aplikacije za *Pasivnu registraciju birača*: pretraga po registru birača; raspoređivanje neraspoređenih birača; unos i obrada zahtjeva za određivanje biračke opcije raseljenih lica; rad na određivanju biračkih mjesta; štampanje odluka o određivanju biračkih mjesta; izlistavanje statističkih izvještaja; ažuriranje Centralnog biračkog spiska i dodjela biračkim mjestima (update base).

Dana 09. 07. 2018. godine u prostorijama Centralne izborne komisije BiH održana je naknadna obuka jednog uposlenika centra za birački spisak iz Općine Han-Pijesak koji je imenovan nakon edukacije održane u aprilu mjesecu 2018. godine, a u skladu sa Planom i programom edukacije članova tijela za provođenje izbora gdje je planirana i edukacija uposlenika centra za birački spisak “po potrebi“.

- d) Obuka za rad na aplikaciji “**Vođenje i upotreba Centralnog biračkog spiska**“ – **praktični dio** – Jednodnevna edukacija na kojoj je predstavljena nova aplikacija “Vođenje i upotreba Centralnog biračkog spiska“ održana je u Centru za edukaciju Centralne izborne komisije BiH, dana 26. 07. 2018. godine u dva termina, i to: prvi termin 9:30 –11:00 sati i drugi termin 11:30 –13:00 sati. Edukacija je bila

namijenjena za uposlenike centara za birački spisak ili osoblje koje će raditi na spomenutoj aplikaciji iz cijele Bosne i Hercegovine.

Edukaciji se odazvalo ukupno 138 osoba, iz 121 općine i to: 117 uposlenika centara za birački spisak, 8 IT administratora, 11 članova/predsjednika izborne komisije i 2 sekretara izborne komisije.

Fotografija 3. Obuka za rad na aplikaciji
“Vođenje i upotreba Centralnog biračkog spiska“ – *praktični dio*

- e) **Obavezna obuka izbornih komisija osnovne izborne jedinice za rad biračkih odbora** – provedena je u okviru projekta i uz podršku Misije OSCE-a u BiH. Obuke su održane u periodu od 27. 08. do 05. 09. 2018. godine na sljedećim lokacijama i terminima: Bihać (27. 08.), Banja Luka (28. 08.), Tuzla (29. 08.), Brčko (30. 08.), Sarajevo (31. 08.), Trebinje (03. 09.), Mostar (04. 09.) i Livno (05. 09.).

U okviru edukacije obuhvaćene su i obrađene teme koje su od važnosti za rad biračkih odbora u BiH: krivična i prekršajna odgovornost članova biračkih odbora, sastav biračkih odbora i pojedinačne nadležnosti, procedure rada biračkih odbora prije dana izbora i na sam dan izbora, brojanje glasačkih listića i popunjavanje obrazaca, procedure rada na biračkom mjestu za glasanje u odsustvu, procedure rada na biračkom mjestu ovlaštenom za izdavanje nepotvrđenih glasačkih listića, procedure rada mobilnih timova i pakovanje materijala. Od ukupno 561 člana izbornih komisija, obuci i/ili testiranju nije prisustvovalo 65 članova. Za navedenu obuku pripremljeno je 24 različita uzorka testova za testiranje predsjednika i članova biračkih odbora, kao i njihovih zamjenika. Izvršeno je fakultativno testiranje polaznika, procjena rezultata i dostava rezultata testiranja članovima izbornih komisija.

U skladu sa Odlukom o utvrđivanju pitanja za izradu testova, kao i kriterija za provjeru znanja predsjednika, članova i njihovih zamjenika za Opće izbore 2018. godine (broj: 05-1-02-3-789-1/18 od 23. 08. 2018. godine), Centralna izborna komisija BiH je pripremila Listu pitanja (100 pitanja) i Listu odgovora (100 odgovora) za pripremu za testiranje članova biračkih odbora, kao i uzorke A, B i C testova za testiranje predsjednika i članova biračkih odbora, kao i njihovih zamjenika.

Za potrebe navedene edukacije, u okviru projekta i uz podršku Misije OSCE-a u BiH, uz aktivno učešće službenika Sekretarijata, pripremljen je edukativni spot “Proces brojanja glasačkih listića i evidentiranje izbornih rezultata”.¹⁰

- f) **Obuka kontrolora izbornih rezultata** provedena je, u okviru projekta i uz podršku Misije OSCE-a u BiH, na sljedećim lokacijama i terminima: Bihać (17. 09.), Banja Luka (18. 09.), Doboj (19. 09.), Sarajevo (20. 09.) i Mostar (21. 09.). Obuku su provodili službenici Sekretarijata Centralne izborne komisije BiH, uz podršku vanjskih saradnika informatičke struke. Obrađene su sljedeće teme: aplikacija za unos, obradu i kontrolu izbornih rezultata (power point prezentacija), informiranje polaznika obuke o održavanju i načinu testnog unosa i kontrole izbornih rezultata i na kraju, demonstracija rada na aplikaciji za unos, obradu i kontrolu izbornih rezultata.

Fotografija 4. Obuka kontrolora izbornih rezultata, Sarajevo, 20. septembar 2018.godine

- g) **Edukacija članova biračkih odbora za glasanje u diplomatsko-konzularnim predstavništvima BiH (DKP BiH)** je provedena u periodu od 11. 09. 2018. godine do 21. 09. 2018. godine¹¹ u skladu sa članom 18. stav (1) i (3) Pravilnika o utvrđivanju kvalifikacija i postupku imenovanja članova biračkih odbora.¹² Predsjednici i članovi biračkih odbora u DKP BiH i njihovi zamjenici su obučeni o načinu glasanja i brojanju

¹⁰ Spot je dostupan na linku: <https://www.youtube.com/watch?v=FBJnzUJHXOo>.

¹¹ Ambasada BiH u Beču i Počasni konzulat u Gracu (11. 09. 2018.); Generalni konzulat BiH u Berlinu (13. 09. 2018.); Generalni konzulat BiH u Minhenu (18. 09. 2018.); Generalni konzulat BiH u Štutgartu (19. 09. 2018.); Ambasada BiH u Frankfurtu (20. 09. 2018.); Ambasada BiH u Kanberi – obuka putem Skypea (28. 09. 2018.); Ambasada BiH u Oslu – obuka putem Skypea (02. 10. 2018.); Ambasada BiH u Beogradu obuka putem Skypea (02. 10. 2018.); Generalni konzulat BiH u Čikagu obuka putem Skypea (18. 09. 2018 i 19. 10. 2018.).

¹² Nakon što je Centralna izborna komisija BiH donijela Odluku o određivanju biračkih mjesta za glasanje u DKP BiH u skladu sa članom 15. Pravilnika o utvrđivanju kvalifikacija i postupku imenovanja članova biračkih odbora, Ministarstvo vanjskih poslova BiH je imalo obavezu da u roku od 10 dana od dana obavještenja o donesenoj Odluci dostavi Centralnoj izbornoj komisiji BiH prijedlog članova biračkih odbora i njihovih zamjenika u naprijed navedenim DKP-ima BiH koji su određeni za biračko mjesto za glasanje državljana BiH, vodeći računa da predloženi kandidati ispunjavaju uvjete propisane članom 2.2 stav (1) Izbornog zakona BiH i članom 6. Pravilnika. Također, u biračkom odboru obavezno se osigurava zastupljenost članova iz svakog konstitutivnog naroda.

koverti s glasačkim listićima.¹³ Nakon provedene obuke Centralna izborna komisija BiH je izvršila provjeru znanja i uspješnim predsjednicima i članovima biračkih odbora i njihovim zamjenicima u DKP BiH dodijelila certifikate (60 članova biračkog odbora iz 10 DKP-ova BiH). Također tokom obuke predsjednicima biračkih odbora uručen je neosjetljivi izborni materijal (zapisnik o radu biračkog odbora, glasačka kutija, paravan glasačka kabina, set obrazaca za biračko mjesto, kandidatske liste, kutija sa neosjetljivim materijalom).

Nadalje, u skladu sa članom 27. Pravilnika o provođenju izbora u BiH, Centralna izborna komisija BiH je izvršila primopredaju osjetljivog izbornog materijala Ministarstvu vanjskih poslova BiH, dana 20. 09. 2018. godine za dalju distribuciju prema DKP-ima BiH, kao i dio neosjetljivog.

- h) Za potrebe izborne administracije i posmatrača izbornog procesa, u okviru Programa predizborne pomoći Vijeća Evrope za Opće izbore 2018. godine pripremljena su i štampana dva priručnika: 30.000 primjeraka **Priručnika za rad biračkih odbora u Bosni i Hercegovini – Opći izbori 2018.** na bosanskom, hrvatskom i srpskom jeziku, dok je engleska verzija priručnika dostupna u elektronskom formatu; i 2.000 primjeraka **Priručnika za posmatranje izbora u Bosni i Hercegovini – Opći izbori 2018.** na bosanskom, hrvatskom, srpskom i engleskom jeziku. Priručnici su distribuirani općinskim izbornim komisijama za daljnju distribuciju članovima biračkih odbora u BiH, odnosno posmatračima izbornog procesa.

Pripremljena su i štampana dva praktikuma: 600 primjeraka **Praktikuma za izbornu komisiju osnovne izborne jedinice u Bosni i Hercegovini;** na bosanskom, hrvatskom, srpskom jeziku i engleskom jeziku i 500 primjeraka **Praktikuma za finansiranje izborne kampanje i političkih stranaka** na bosanskom, hrvatskom i srpskom jeziku, dok je engleska verzija priručnika dostupna u elektronskom formatu. Praktikum su distribuirani općinskim izbornim komisijama za upotrebu tokom obuke biračkih odbora odnosno političkim strankama.

Priručnici i praktikumi su dostupni na web-stranici www.izbori.ba.

Slika 1. Priručnik za rad biračkih odbora u Bosni i Hercegovini – Opći izbori 2018.
(na jezicima u zvaničnoj upotrebi u BiH)

¹³ Imajući u vidu da je u izvodu iz Centralnog biračkog spiska za glasanje u svim DKP-ima koji su određeni za glasanje na Općim izborima 2018. godine upisano do 300 birača, u skladu s odredbama Pravilnika, birački odbori u svim DKP-ima BiH su se sastojali od predsjednika i njegovog zamjenika, i dva člana i njihovih zamjenika.

Slika 2. Priručnik za posmatranje izbora u Bosni i Hercegovini – Opći izbori 2018. (na jezicima u zvaničnoj upotrebi u BiH i na engleskom jeziku)

Slika 3. Praktikum za izbornu komisiju osnovne izborne jedinice u Bosni i Hercegovini na jezicima u zvaničnoj upotrebi u BiH i na engleskom jeziku

Slika 4. Praktikum za finansiranje izborne kampanje i političkih stranaka

1.6.1 Ozvučavanje Izbornog zakona BiH i Zakona o finansiranju političkih stranaka

155. Kako bi se slijepim i slabovidnim osobama omogućila dostupnost izbornog zakonodavstva na jezicima u zvaničnoj upotrebi u Bosni i Hercegovini, Centralna izborna komisija BiH u saradnji sa Udruženjem slijepih Kantona Sarajevo¹⁴ implementirala projekat pod nazivom “Ozvučavanje zakona” koji je finansijski podržalo Vijeće Evrope. Projektom su ozvučena dva zakona iz nadležnosti Centralne izborne komisije BiH – Izborni zakon BiH i Zakon o finansiranju političkih stranaka.
156. Audioverzije zakona su dostupne na web-stranici Centralne izborne komisije BiH¹⁵ i Udruženja slijepih Kantona Sarajevo, a CD-ovi sa audioverzijama zakona su distribuirani krovnim organizacija/saveza za slijepe i slabovidne osobe (Savez slijepih FBiH, Savez slijepih RS, kantonalna udruženja itd.). Ukupna vrijednost projekta je 5.719,90 EUR ili 11.200 KM.

Slika 5. CD-ovi s audioverzijama Izbornog zakona BiH i Zakona o finansiranju političkih stranaka

1.6.2 Učešće u UNDP projektu “Žene u izborima u Bosni i Hercegovini”

157. Projekat “Žene u izborima u Bosni i Hercegovini“, koji implementira UNDP BiH, trogodišnji je projekat (2017–2020) čiji glavni cilj je osnažiti liderstvo i učešće žena u političkom životu. Glavni partneri projekta su Agencija za ravnopravnost spolova BiH, Centralna izborna komisija BiH, Gender centar Federacije BiH, Gender centar Republike Srpske, Komisija za ostvarivanje ravnopravnosti spolova Parlamentarne skupštine BiH i UN Women. Kroz projekat će se jačati angažiranje žena u javni život i njihova pozicija u procesu odlučivanja te osigurati da im je pružena realna i jednaka šansa kao i muškarcima na Općim izborima (2018) i dugoročno, na narednim lokalnim izborima 2020. godine, kroz zagovaranje jednakih prava žena i njihovo učešće u politici.

¹⁴ Saradnja Centralne izborne komisije BiH i Udruženja slijepih Kantona Sarajevo je regulirana Memorandumom o razumijevanju koji je potpisan 13. 07. 2018. godine (akt broj 04-2-50-4-694-1/18).

¹⁵ <http://www.izbori.ba/Default.aspx?CategoryID=40&Lang=3&Tag=372>.

Aktivnosti koje su realizirane u 2018. godini uključuju između ostalog: formiran je Projektni odbor u čiji sastav su ušle i predstavnice Centralne izborne komisije BiH; kreirana je Mapa puta za jednakopravnost spolova na izabranim funkcijama; Plan akcije sa šest koraka; izrađena je Metoologija i kriterij odabira liderki; metodologija i kriterij odabira jedinica lokalne samouprave; selekcija 10 jedinica lokalne samouprave; posjeta izabranim jedinicama lokalne samouprave; analiza potreba za adaptaciju javnih prostora pri jedinicama lokalne samouprave, trening novinara/novinarki; dok je medijska kampanja u 2018. godini suspendirana. Nadalje, UN Women je pripremila Studiju početnog stanja o preprekama za učešće žena u politici u Bosni i Hercegovini u kojoj su definirane kratkoročne, srednjoročne i dugoročne aktivnosti.¹⁶

1.7 Informiranje birača – Edukativna i motivacijska kampanja

1.7.1 Edukativna kampanja – TV-Telop, TV-spot, radiodžingl, oglasi u štampanim medijima

158. U skladu sa zakonskom obavezom utvrđenom članom 2.9 stav (1) tačka 12. Izbornog zakona BiH, Centralna izborna komisija BiH je u 2018. godini provela edukativnu i motivacijsku kampanju za birače u BiH i birače koji žive izvan Bosne i Hercegovine, a imaju biračko pravo, s ciljem njihovog pravovremenog informiranja o svim relevantnim segmentima izbornog procesa i što veće izlaznosti birača na predstojećim izborima.

Kampanja – izbor biračke opcije – S ciljem informiranja birača i omogućavanja pravovremenog izbora biračke opcije, pripremljena su dva TV-Telopa, koji su se emitirali na javnim i privatnim TV-medijima u BiH: 1) *TV-Telop – birači koji žive izvan BiH* i 2) *TV-Telop – birači koji imaju status raseljene osobe*. Ova kampanja trajala je od dana objave izbora do 24. 07. 2018. godine kada je istekao rok za registraciju birača izvan BiH i izbora biračke opcije za raseljene osobe. Štampani oglas “Izbor biračke opcije“ objavljen je 5 puta u tri dnevna lista na pola strane u crno-bijeloj verziji na području BiH u terminima najvećeg tiraža dnevnih novina.

Kampanja “Kako glasati” – Cilj edukativne kampanje “Kako glasati“ bio je upoznavanje birača sa svim nivoima vlasti za koje se provode Opći izbori 2018. godine, te o načinu ispravnog popunjavanja glasačkog listića. Ova kampanja trajala je od 15. 09. 2018. godine do 07. 10. 2018. godine. Štampani oglas “Kako glasati“ objavljen je 4 puta u tri dnevna lista na pola strane u crno-bijeloj verziji na području BiH u terminima najvećeg tiraža dnevnih novina.

¹⁶ Izvor: Materijali pripremljeni i prezentirani na Drugom sastanku Projektnog odbora održanom 29. 01. 2019. godine u prostorijama UNDP BiH u Sarajevu.

KAKO GLASATI?

NA OPĆIM IZBORIMA 07. OKTOBRA 2018. GODINE GLASAT ĆE SE ZA:
Predsjedništvo Bosne i Hercegovine, Predstavnički dom Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine,
Predstavnički dom Parlamenta Federacije Bosne i Hercegovine, Narodnu skupštinu Republike Srpske,
predsjednika i potpredsjednike Republike Srpske, skupštine kantona!

Na glasačkom listiću za:

- Predstavnički dom Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine
- Predstavnički dom Parlamenta Federacije Bosne i Hercegovine
- Narodna skupština Republike Srpske
- skupštine kantona

Vaš glasački listić bit će važeći ako:

- označite kvadratić pored naziva samo jedne političke stranke ili koalicije ili imena jednog nezavisnog kandidata
/ILUSTRACIJA 1/
- označite kvadratić pored naziva samo jedne političke stranke ili koalicije i odaberete onoliko kandidata s te liste, koliko želite /ILUSTRACIJA 2/
- označite kvadratić pored imena jednog ili više kandidata sa samo jedne odabrane liste političke stranke ili koalicije.
/ILUSTRACIJA 3/

Glase tako što upisujete znak "X" u kvadratić pored imena kandidata.

Na glasačkom listiću za izbor **bošnjačkog i hrvatskog člana** Predsjedništva BiH naći će se imena kandidata iz reda bošnjačkog i hrvatskog naroda, a na glasačkom listiću za izbor **srpskog člana** Predsjedništva BiH naći će se imena kandidata iz reda srpskog naroda.

Vaš glasački listić bit će važeći ako:

- na glasačkom listiću odaberete i **glasate samo za jednog kandidata** /ILUSTRACIJA 4/

Na glasačkom listiću za izbor **predsjednika i za potpredsjednike** Republike Srpske naći će se imena kandidata iz reda sva tri konstitutivna naroda.

Vaš glasački listić bit će važeći ako:

- na glasačkom listiću odaberete i **glasate samo za jednog kandidata** /ILUSTRACIJA 4/

www.izbori.ba

Slika 6. Štampani oglas “Kako glasati“

07. oktobar 2018. godine, dan kada vi donosite odluke.

Slika 7. TV-spot

Motivacijska kampanja – Cilj motivacijske kampanje je bio da se birači animiraju da u što većem broju izađu na biračka mjesta i ostvare svoje biračko pravo. Pripremljen je TV-spot i radiodžingl koji je emitiran na svim javnim TV-stanicama i većini privatnih TV-stanica. Motivacijski TV-spot i radiodžingl emitiran je od 15. 09. 2018. godine do 07. 10. 2018. godine, namijenjen je svim biračima.

Strategija edukativne i motivacijske kampanje za potrebe izbora provedena je putem elektronskih medija, štampanih medija te produkcijskih plakata za isticanje na biračkim mjestima. Zbog pravovremene informiranosti birača i svih aktera u izbornom procesu, na internet-stranici Centralne izborne komisije BiH također je objavljivana edukativno-informativni materijal.

Slika 8. Motivacijski spot

1.7.2 Edukativna kampanja – birači izvan Bosne i Hercegovine

159. Na osnovi Odluke o realizaciji edukacije i informiranju birača izvan Bosne i Hercegovine Centralna izborna komisija BiH je u periodu od 10. 05. do 02. 07. 2018. godine organizirala i provela edukaciju i informiranje birača izvan BiH za Opće izbore 2018. godine u državama u kojim se nalazi značajan broj državljana BiH, odnosno izbjeglica i osoba koje privremeno borave izvan BiH (Slovenija, Švicarska, Italija, Njemačka, Francuska, Sjedinjene Američke Države, Austrija, Australija). Tokom posjete DKP BiH, delegacije Centralne izborne komisije BiH predale su sljedeće materijale službenim osobama u elektronskoj formi i čvrstoj kopiji: Vodič za prijavu birača koji borave van Bosne i Hercegovine, Obrazac prijave za glasanje izvan BiH – PRP 1, 3. Obrazac –PRP 2, Poster “Kako glasati“, Poster “Zloupotreba biračkog prava“ Poster “Biračko mjesto“. Birači koji glasaju putem pošte ili lično u DKP BiH upoznati su sa rokom za registraciju birača iz inozemstva (24. 07. 2018. godine), sa procedurama za registraciju za glasanje izvan BiH i sa uvjetima i načinom ostvarivanja biračkog prava.
160. Na osnovi naprijed navedenog, Centralna izborna komisija BiH je na 41. sjednici, održanoj dana 16. 08. 2018. godine, donijela Odluku o određivanju biračkih mjesta za glasanje u diplomatsko-konzularnim predstavništvima Bosne i Hercegovine, broj: 05-1-02-2-219-4/18. U cilju unapređenja procesa, slične aktivnosti neophodno je nastaviti i u neizbornoj godini kako bi se omogućila dugotrajnija obuka. Korisno bi bilo i uspostavljanje kancelarija DKP/Ambasadi za pomoć biračima prilikom registracije za glasanje putem DKP ili pošte.

1.8 Sigurnosni aspekti Općih izbora 2018. godine

161. Centralna izborna komisija BiH je u drugoj polovini maja mjeseca 2018. godine obavijestila Ministarstvo sigurnosti BiH, relevantna ministarstva unutrašnjih poslova i sigurnosne agencije da je 08. 05. 2018. godine donijela Odluku o raspisivanju i održavanju Općih izbora u Bosni i Hercegovini.

162. U skladu s odredbama člana 14. Zakona o ministarstvima i drugim tijelima uprave Bosne i Hercegovine, članom 62. stav (1) Zakona o upravi, a u vezi sa članom 2.1 stav (3) Izbornog zakona BiH, koji propisuje da su “sva tijela vlasti na svim nivoima i zvaničnici u Bosni i Hercegovini i diplomatsko-konzularnim predstavništvima BiH obavezni pomagati tijelima nadležnim za provođenje izbora”, Ministarstvo sigurnosti Bosne i Hercegovine je dana 05. 07. 2018. godine donijelo Odluku o imenovanju Radne grupe za praćenje realizacije zadataka iz nadležnosti institucija i policijskih tijela BiH vezanih za provođenje Općih izbora u Bosni i Hercegovini¹⁷.
163. Radnu grupu za praćenje realizacije zadataka iz nadležnosti institucija i policijskih tijela BiH vezanih za provođenje Općih izbora u BiH su činili predstavnici Direkcije za koordinaciju policijskih tijela (predsjedavajući), Centralne izborne komisije BiH, Granične policije BiH, Državne agencije za istrage i zaštitu, Granične policije BiH; Obavještajno-sigurnosne agencije BiH, Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srpske, Federalnog ministarstva unutrašnjih poslova, Policije Brčko distrikta BiH i Ministarstva sigurnosti BiH.
164. Zadatak Radne grupe je bio praćenje realizacije aktivnosti vezanih za osiguranje objekata i distribucije izbornog materijala, razmjena informacija sa nadležnim policijskim agencijama u BiH o mogućim protupravnim ponašanjima u vezi sa Izbornim zakonom BiH sa Centralnom izbornom komisijom BiH, te ostvarivanje kontinuirane saradnje sa drugim Operativnim štabovima za sigurnost Općih izbora u BiH koje su formirale policijske agencije za vršenje poslova iz svoje nadležnosti, a u cilju postizanja maksimalnog stepena sigurnosnih uvjeta za neometano održavanje izbornog procesa u Bosni i Hercegovini.
165. Odlukom Predsjedavajućeg Radne grupe za praćenje realizacije zadataka iz nadležnosti institucija i policijskih tijela BiH vezanih za provođenje Općih izbora u BiH, a u vezi sa zaključkom Radne grupe sa sastanka održanog 27. 07. 2018. godine, formiran je Operativni štab akcije “Opći izbori 2018.“ broj 20-03-04-4-1186-19/18 od 07. 08. 2018. godine koji je okupljao policijska tijela u BiH, predstavnike Centralne izborne komisije BiH, SIPA-e, Granične policije BiH, OSA BiH, i predstavnika OSCE BiH, a čiji zadatak je bio provođenje i koordinacija operativnih aktivnosti.
166. Na dan održavanja Općih izbora, 07. 10. 2018. godine sve informacije su prikupljane u operativno-komunikacijskom centru 112 Ministarstva sigurnosti BiH i Operativnom centru Direkcije za koordinaciju policijskih tijela, a zatim proslijeđivane Centralnoj izornoj komisiji BiH.
167. Operativni štab “Opći izbori 2018“ sa sjedištem u Direkciji za koordinaciju policijskih tijela u BiH je u toku 07. 10. 2018. godine u vrijeme glasanja zaprimio ukupno 19 prijava o incidentima u izbornom procesu na teritoriji Federacije BiH i Brčko distrikta BiH, od toga 11 incidenata je kvalificirano kao narušavanje javnog reda i mira, dok je 8 zavedeno za “ostali incidenti“ od kojih je za dva incidenta obaviješteno Tužilaštvo BiH, nakon čega su policijske agencije poduzele potrebne radnje na dokumentiranju po uputama i pod nadzorom Tužilaštva BiH¹⁸. Prema informacijama Ministarstva unutrašnjih poslova

¹⁷ Akt Ministarstva sigurnosti BiH, broj 12-01-04-7-4406-16/18 od 05. 07. 2018.

¹⁸ Informacije dostavljene putem e-maila 07. 10. 2018. godine u dva termina (19:47 i 21:04 h).

Republike Srpske (Štab akcije “Izbori 2018.“) na teritoriji Republike Srpske na dan izbora zabilježeno je 7 remećenja javnog reda i mira i ostalih incidenata¹⁹.

168. Policijski službenici ministarstava unutrašnjih poslova i sigurnosnih agencija su u periodu od septembra do kraja decembra 2018. godine obavljali poslove fizičkog osiguranja zgrade Centralne izborne komisije BiH, skladišta Centralne izborne komisije BiH, Glavnog centra za brojanje te osiguranje distribucije i pratnje konvoja s izbornim materijalom i pratnje izbornog materijala do Glavnog centra za brojanje. Operacije na terenu je koordinirao Operativni štab akcije “Opći izbori 2018.“ na čelu sa Direkcijom za koordinaciju policijskih tijela.
169. Opća je ocjena da su izbori protekli u mirnoj atmosferi bez obzira na prijetnje upućene članovima Centralne izborne komisije BiH, pogotovo one upućene putem društvenih mreža.

1.9 Donacija transparentnih glasačkih kutija

170. Na zahtjev Centralne izborne komisije BiH, Misija OSCE-a u BiH u saradnji sa ambasadama Kraljevine Norveške, Ujedinjenog Kraljevstva Velike Britanije i Sjeverne Irske i Sjedinjenih Američkih Država u BiH, osigurala je 10.000 transparentnih glasačkih kutija i 60.000 sigurnosnih pečata za kutije čime je Bosna i Hercegovina napravila veliki iskorak i pridružila se zemljama koje na transparentniji način provode izbore.²⁰
171. Pored nabavke transparentnih glasačkih kutija, u skladu sa Dodatkom Memorandumu o razumijevanju potpisanom dana, 31. 08. 2018. godine između Centralne izborne komisije BiH i Organizacije za sigurnost i saradnju u Evropi – Misija u BiH (OSCE BiH), OSCE BiH je Centralnoj izbornoj komisiji BiH pružila pomoć u: oblasti informacijskih tehnologija, u svrhu komunikacije i izrade tabelarnog prikaza rezultata općinskih izbornih komisije (OIK) i njihovog dostavljanja CIK-u BiH; obuke službenika OIK-a za verifikaciju izbornih rezultata; izradi jednoobrazne i poboljšane metodologije provođenja obuke; obukama članova OIK-a i nadzor nad obukom članova biračkih odbora; izradi edukativnog videozapisa o procedurama brojanja glasova i verifikacije rezultata, te pravilnom popunjavanju odgovarajućih obrazaca na biračkim mjestima.

¹⁹ Objedinjena informacija MUP RS dostavljena 07. 10. 2018. u 20.14 h. Broj protokola CIK BiH: 04-50-4-992-13/18.

²⁰ Primopredaja transparentnih glasačkih kutija i sigurnosnih pečata izvršena je dana 26. 09. 2018. godine između predstavnika Misije OSCE u BiH i predsjednika Centralne izborne komisije BiH, o čemu je sačinjen zapisnik o primopredaji. Sa datumom primopredaje vlasništvo nad transparentnim glasačkim kutijama je preneseno na Centralnu izbornu komisiju BiH (Sporazum o donaciji, broj: 07-1-16-2-823-6/2018 od 03. 10. 2018. godine). Odlukom Centralne izborne komisije BiH, broj: 07-1-16-2-823-1/18 od 31. 08. 2018. godine je utvrđeno da se transparentne glasačke kutije predaju na korištenje izbornim komisijama osnovnih izbornih jedinica koje se obavezuju da postupaju, čuvaju i vode evidenciju o transparentnim glasačkim kutijama po instrukciji Centralne izborne komisije BiH.

Fotografija 5. Donirane transparentne glasačke kutije

Fotografija 6. Potpisivanje Dodatka Memorandumu o razumijevanju između
CIK BiH i OSCE BiH

1.10 Rad Glavnog centra za brojanje

172. Postupajući prema odredbi člana 2.9 stav (1) tačka 2 i člana 5.22 stav (2) i (3) Izbornog zakona BiH, Centralna izborna komisija BiH je:

- na 15. sjednici održanoj 26. 04. 2018. godine, donijela je Odluku o uspostavljanju Glavnog centra za brojanje za pripremu i provođenje Općih izbora 2018. godine, koji su održani u nedjelju, 07. oktobra 2018. godine,
- na 36. sjednici održanoj 26. 07. 2018. godine, usvojila Pravilnik o organizaciji i utvrđivanju rezultata glasanja u Glavnom centru za brojanje za Opće izbore 2018. godine i donijela Odluku o imenovanju direktora i zamjenika direktora Glavnog centra za brojanje
- na 51. sjednici održanoj 13. 09. 2018. godine, donijela Odluku o izmjeni Odluke o imenovanju direktora i zamjenika direktora Glavnog centra za brojanje za Opće izbore 2018. godine.

173. Glavni centar za brojanje je bio smješten u objektu "ZOI 84" d.o.o. OC "Zetra" u Sarajevu i u njegovom radu, osim zaposlenika Sekretarijata Centralne izborne komisije BiH, učestvovali su i vanjski saradnici, njih ukupno 423, koji su bili raspoređeni u 3 (tri) smjene, na bazi 24-satnog radnog dana. Radilo se uglavnom o osobama sa stečenim iskustvom na istim poslovima, izabranim na javnom konkursu.

174. Za Opće izbore 2018. godine u Glavnom centru za brojanje je realiziran pilot-projekat "Videonadzor Glavnog centra za brojanje", procijenjene vrijednosti 15.000 KM. Cjelokupni proces brojanja je sniman 24 sata, sa 8 kamera od kojih su 4 pokrivala prostor brojanja, a 4 prostor verifikacije i pripreme materijala. Pored kamera korišten je serverski sistem za pohranjivanje podataka NAS, koji su se snimali sve vrijeme rada Glavnog centra za brojanje.

Fotografija 7. Sala za brojanje – snimljeno videonadzorom

175. Realizacija navedenog pilot-projekta je pored povećanja transparentnosti u radu Glavnog centra za brojanje omogućila da se sa centralnog mjesta svaka sporna situacija može ponovo pregledati i utvrditi činjenično stanje.
176. Pilot-projekat je opravdao potrebu da se uvede videonadzor u Glavni centar za brojanje te otvorio nove mogućnosti korištenja videonadzora u poboljšanju procedura i analizi poslovnih procesa u Glavnom centru za brojanje.

Fotografija 8. Verifikacija glasačkih paketa izvan BiH

177. Manji problemi u realizaciji pilot-projekta desili su se zbog nedostatka prostora za pohranu snimaka i ukoliko se uvede videonadzor potrebno je osigurati dodatno tehničko osoblje koje će biti zaduženo za održavanje i pohranu snimaka.
178. U periodu od 07. do 26. oktobra 2018. godine u Glavnom centru za brojanje prebrojano je ukupno **67.706** ^{21*}glasačkih paketa, odnosno **268.946** glasačkih listića sljedećih kategorija:

Tabela 10. Ukupno verificiranih glasačkih paketa u Glavnom centru za brojanje

Kategorija	Verificirano o ima potpis	Odbijeno zbog pogrešne kombinacije glasačkih listića u fazi sortiranja	Pripremljeno za brojanje koverata
Glasačkih paketa birača izvan BiH (Pošta)	50.469	139	50.330
Glasačkih paketa birača koji su glasali nepotvrđenim glasačkim listićima (Potvrđeni)	3.262	28	3.234
Glasačkih paketa birača koji su glasali putem mobilnog tima (Mobilni timovi)	10.281	16	10.265
Glasačkih paketa birača koji su glasali u odsustvu (Odsustvo)	2.893	9	2.884
Glasačkih paketa birača koji su glasali u diplomatsko- konzularnim predstavništvima (DKP)	801	0	801
Ukupno GCB	67.706	192	67.514

Tabela 11. Ukupan broj prebrojanih glasačkih listića po kategorijama

	Ukupno	Važeći glasački listići	Nevažeći glasački listići
Pošta	200.363	196.964	3.399
Potvrđeni	12.841	11.537	1.304
Odsustvo	11.525	9.117	2.408
DKP	3.194	3.004	190
Mobilni timovi	41.023	39.109	1.914
Ukupno glasačkih listića	268.946	259.731	9.215

179. U Glavnom centru za brojanje izvršena je provjera za **631 osobu** koje su Centralnoj izbornoj komisiji BiH dostavile prigovor/prijavu da je došlo do zloupotrebe biračkog prava prilikom registracije birača putem pošte. Nakon izvršenih provjera verificiranih glasačkih paketa, **373 osobe** sa navedenog spiska su identificirane i utvrđeno je sljedeće:
- za 103 osobe koje se navode u dostavljenom spisku nije uručen glasački materijal;

²¹ *Razlike u odnosu na rezultate su nastale jer u pojedinim glasačkim paketima nisu dostavljeni svi listići. Bazirano na osnovi verificiranih glasačkih paketa (koverata). U rezultatima je stanje glasačkih listića.

- 192 osobe su glasale na nepotvrđenim glasačkim listićima (glasački paketi su stigli putem pošte u Glavni centar za brojanje);
 - 16 osoba je glasalo putem mobilnog tima (glasački paketi su stigli putem pošte u Glavni centar za brojanje) i
 - 62 osobe nisu glasale nepotvrđenim glasačkim listićima, ali nakon izvršene verifikacije je utvrđeno da su glasački paketi sa podacima osoba koje su prijavile zloupotrebu, dostavljeni u Glavni centar za brojanje.
180. Ukupno neuručeni paketa biračima izvan Bosne i Hercegovine je bilo 6.685 ili 10%.
181. Prema odlukama Centralne izborne komisije BiH u Glavnom centru za brojanje vršeno je ponovno brojanje za 90 biračkih mjesta na 118 nivoa.
182. Za praćenje rada Glavnog centra za brojanje Centralna izborne komisija BiH akreditirala je ukupno 832 posmatrača u ime političkih subjekata, udruženja građana i međunarodnih organizacija i institucija.
183. U periodu od 07. 10. 2018. do 27. 01. 2018. godine u Glavnom centru za brojanje, boravio je 81 posmatrač: 71 posmatrač u ime 16 različitih političkih stranaka, 7 posmatrača u ime 2 udruženja građana i 3 posmatrača predstavnika međunarodnih organizacija.
184. Za rad sa posmatračima u Glavnom centru za brojanje, u svakoj radnoj smjeni, bile su zadužene po tri osobe. Pored videonadzora koji je bio emitiran na displeju u prostoru za odmor, posmatrači su imali i neposredan uvid u svaki dio procesa u Glavnom centru za brojanje. Opća ocjena koja se može iznijeti u pogledu rada sa posmatračima političkih stranaka jeste da je ovaj proces karakterizirao dobar nivo saradnje, neposredna komunikacija i otklanjanje svih nejasnoća u toku samog rada.
185. Glavni centar za brojanje svakodnevno su posjećivali predstavnici štampanih i elektronskih medija o čemu je vođenja posebna evidencija, a ukupno 21 medijska kuća izvještavala je o radu Glavnog centra za brojanje. Novinari su se direktno javljali u program i izvještavali iz Glavnog centra za brojanje ili su informacije tražili putem telefona ili prilikom posjeta. Svakoj medijskoj kući su date tražene informacije i profesionalan odnos prema medijima doprinijeli su transparentnosti i javnosti u radu Glavnog centra za brojanje.
186. Višegodišnji problem u radu Glavnog centra za brojanje je osiguranje X ray uređaja i metal detektor vrata koji koriste služba osiguranja Glavnog centra za brojanje. Prethodna dva izborna ciklusa, Glavni centar za brojanje je ovu opremu posuđivao od Ureda Visokog predstavnika za Bosnu i Hercegovinu, a ovim uređajima je istekao upotrebnii vijek. Za naredne izborne ciklus potrebno je da se osiguraju sredstva za nabavku ove opreme, odnosno definira koja sigurnosna agencija će u navedenom periodu osigurati uređaj iz svojih rezervi. Nadalje, potrebno je osigurati i mobilni videonadzor koji bi se koristio pored nadgledanja prebrojavanja u svrhu sigurnosti Glavnog centra za brojanje.

1.11 Posmatrači izbornog procesa

187. U skladu sa članom 17.3, 17.4 i 17.5 stav (2) Izbornog zakona BiH i Uputstvom o uvjetima i procedurama za akreditiranje izbornih posmatrača u Bosni i Hercegovini ("Službeni glasnik BiH", broj 41/18), Centralna izborna komisija BiH nadležna je za akreditiranje izbornih posmatrača političkih subjekata koji će posmatrati rad Centralne izborne komisije BiH i rad Glavnog centra za brojanje, međunarodnih posmatrača i posmatrača udruženja građana.
188. Za Opće izbore 2018. godine Centralna izborna komisija BiH akreditirala je ukupno 23 politička subjekta za posmatranje rada Centralne izborne komisije BiH i Glavnog centra za brojanje, 14 udruženja građana i 44 međunarodne organizacije.
189. Centralna izborna komisija BiH je akreditirala ukupno 6.207 posmatrača i to 5.384 posmatrača iz 14 udruženja; 689 posmatrača iz 44 međunarodne organizacije i 134 posmatrača iz 23 politička subjekta.
190. Zbog neispunjavanja jednog od kriterija za akreditaciju (članstvo u biračkim odborima, kandidatura na predstojećim izborima, nosilac mandata) Centralna izborna komisija BiH je odbila zahtjev za akreditiranje za ukupno 171 posmatrača političkih subjekata i udruženja.
191. Zahtjev za akreditiranje posmatrača jednog (1) udruženja Centralna izborna komisija BiH je odbila u cijelosti, s obzirom na to da je u postupku provjere ispunjavanja uvjeta za akreditiranje utvrđeno da je navedeno udruženje uključeno u aktivnosti u ime ovjerene političke stranke.
192. Prema podacima koji su dostavile 143 općinske/gradske izborne komisije, akreditirano je ukupno 58.083 posmatrača političkih subjekata za posmatranje rada izbornih komisija, centara za birački spisak i rada na biračkim mjestima.
193. Najveći broj izbornih posmatrača akreditirali su gradovi Banja Luka (5.486) i Bijeljina (4.312). Općinska izborna komisija Istočni Drvar nije imala podnesenih zahtjeva za akreditiranje posmatrača.
194. Od ukupno 128 političkih subjekata koji se pojavljuju na glasačkom listiću, 115 je akreditiralo izborne posmatrače kod općinskih/gradskih izbornih komisija. Najveći broj izbornih posmatrača akreditirala je politička stranka SDA – Stranka demokratske akcije i to ukupno 5.194 kod 95 općinskih/gradskih izbornih komisija.
195. Centralna izborna komisija BiH je u 2018. godini ugostila međunarodne posmatrače, predstavnike tijela za provođenje izbora iz Republičke izborne komisije Srbije, Državnog izbornog povjerenstva Hrvatske, Centralne izborne komisije Ruske Federacije, Vrhovnog izbornog vijeća Turske, Centralne izborne komisije Moldavije, Državne izborne komisije Republike Koreje, Centralne izborne komisije Bugarske i Državne izborne komisije Sjeverne Makedonije.
196. S ciljem što lakšeg praćenja izbornog procesa u BiH, Centralna izborna komisija BiH je 08. 10. 2018. godine, u Velikoj sali Parlamentarne skupštine BiH organizirala obuku za međunarodne posmatrače, na kojoj su posmatrači upoznati s njihovim pravima i

obavezama pri praćenju izbornog procesa, a praktičnim pokazom je simuliran rad biračkog odbora na dan izbora.

Fotografija 9. Međunarodni posmatrači – predstavnici tijela za provođenje izbora

Fotografija 10. Seminar za posmatrače izbornog procesa 2018. godine

Fotografija 11. Simulacija rada na biračkog mjestu

197. Posmatrači koji su akreditirani za posmatranje rada Centralne izborne komisije BiH mogli su posmatrati i štampanje glasačkih listića. Prema evidenciji samo jedan posmatrač iz političke stranke SDS je dana 26. 09. 2018. godine u štampariji Atlantik bb Banja Luka zajedno sa predstavnicima 5 TV-kuća i 3 novinske agencije, posmatrao proces uništavanja grafičkih ploča i škarta koji je nastao prilikom štampanja ili dorade glasačkih listića.

1.11.1 Ocjena međunarodnih posmatrača

198. Međunarodna posmatračka misija Ureda OSCE-a za demokratske institucije i ljudska prava (OSCE/ODIHR) – ODIHR IPM je 03. 09. 2018. godine otvorila ured u Sarajevu u kojem je bilo stacionirano 16 stručnjaka, dok su 22 dugoročna posmatrača raspoređena širom zemlje. Misija je ostala u Bosni i Hercegovini do 19. 10. 2018. godine kako bi pratila postizborna dešavanja. Na dan izbora je bilo raspoređeno 316 posmatrača iz 43 zemlje, uključujući 249 dugoročno i kratkoročno angažiranih posmatrača koje je postavio ODIHR, kao i delegaciju od 27 članova iz Parlamentarne skupštine OSCE-a, delegaciju od 23 člana iz Parlamentarne skupštine Vijeća Evrope, delegaciju od 9 članova Evropskog parlamenta te delegaciju od 8 članova iz Parlamentarne skupštine NATO-a.

199. Međunarodni posmatrači ODIHR IPM su posmatrali otvaranje na 128 biračkih mjesta, a glasanje na 1.232 biračka mjesta širom zemlje. Brojanje glasova je posmatrano na 126 biračkih mjesta. Proces izrade zbirnih rezultata je posmatran u 95 općinskih izbornih komisija (OIK).²²

²² BOSNIA AND HERZEGOVINA GENERAL ELECTIONS 7 October 2018 ODIHR Election Observation Mission Final Report, Varšava, 25. januar 2019., str.5.
<https://www.osce.org/odihr/elections/bih/409905?download=true>

200. Opća je ocjena međunarodnih posmatrača da se “Centralna izborna komisija BiH bavila svojim osnovnim zadacima i adekvatno upravljala izborima. CIK BiH je, međutim, često kritizirana zbog tehničkih priprema za izbore. Također se suočava s izazovima zbog nedostatka administracije i ograničenog budžeta.”²³.
201. Posmatrači Kongresa lokalnih i regionalnih vlasti Vijeća Evrope jedina su međunarodna misija koja je nadgledala kantonalne izbore u Bosni i Hercegovini i fokusirali su se samo na te izbore. Na Dan izbora bilo je prisutno 18 promatrača iz 17 zemalja i bili su na 150 biračkih mjesta. Također su obišli glavni centar, gdje se vrši brojanje, tako da su vidjeli novu tehnologiju koja je primijenjena ovaj put (videonadzor). Prema ocjeni posmatrača Kongresa lokalnih i regionalnih tijela vlasti Vijeća Evrope izborni dan je protekao u najboljem redu, a izbori bili jako dobro pripremljeni.²⁴

1.12 Dan održavanja Općih izbora 07. 10. 2018. godine

202. Na dan izbora birači su glasali na 5.804. biračka mjesta: od čega 5.380 redovnih, 128 u odsustvu, 141 za glasanje lično u mjestu prebivališta iz 1991. godine, 145 glasačkih mjesta za glasanje nepotvrđenim glasačkim listićem i 10 biračkih mjesta u diplomatsko-konzularnim predstavništvima BiH u inozemstvu.
203. Na dežurne telefonske linije u sjedištu Centralne izborne komisije BiH gdje je formiran call-centar zaprimane su poruke prvenstveno o tehničkim i proceduralnim pitanjima, kao i nedostacima druge vrste općinskih izbornih komisija u Bosni i Hercegovini koje su uočene na dan izbora, te se hitno reagiralo i vršene su intervencije.
204. Uz stalno osoblje Centralne izborne komisije BiH, dodatno je angažirano po 10 osoba u dvije smjene, a koji su pratili unos podataka o otvaranju biračkih mjesta i odazivu birača, te su bili raspoređeni na dežurnim telefonima, a u slučaju bilo kakvih tehničkih nedostataka reagirali su prema koordinatorima za rad sa općinskim izbornim komisijama. Na dežurnim telefonima zaprimljeno je više stotina poziva birača, izbornih komisija, predstavnika političkih subjekata, NVO sektora i dr.
205. Na dan održavanja Općih izbora 07. 10. 2018. godine, na dežurne infolinije 033/251 331 i 033/251 332, zaprimljeno je ukupno 283 poziva koji su se odnosili na: provjera biračkog mjesta (162 poziva); zloupotreba ličnih podataka i dokumenata (neovlaštene prijave) – 25 poziva; registrirani poštom žele glasati na nepotvrđenim glasačkim listićima (13); nepravilnosti na biračkim mjestima (10); oduzeto pravo glasa (4); zahtjev za mobilni tim (4); ostalo: prigovor na rad mobilnih timova, neposjedovanje validnih identifikacionih dokumenata, umrli na biračkom spisku, pozivi izvan BiH – zašto nisu primili glasačke pakete (65 poziva). Putem e-maila odgovoreno je na 63 upita.
206. U vezi sa pozivima koji su zaprimljeni na izborni dan, zahtjevi za mobilni tim su se odnosili na osobe koje su se neposredno pred izbore povrijedili ili razboljeli i nisu u mogućnosti pristupiti glasanju na redovnom biračkom mjestu; prigovori su se odnosili na nemogućnost glasanja birača zbog isteklih dokumenata, promjene dokumenata u

²³ *Ibid*, str. 3.

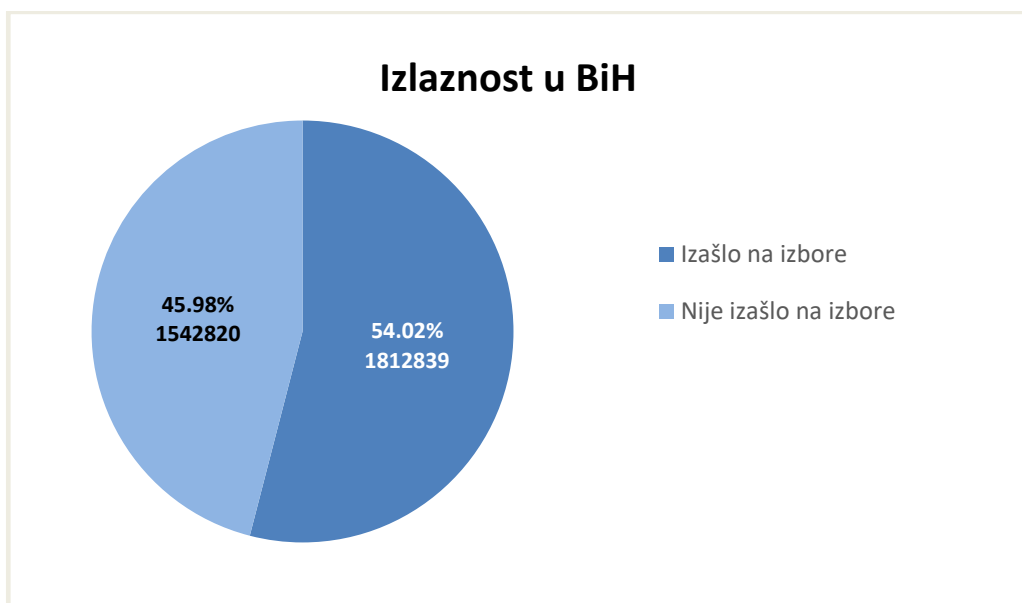
²⁴ Iz Intervjua Stewart Dickson, Šef misije Kongresa <https://faktor.ba/vijest/trebalo-bi-razdvojiti-kantonalne-i-opce-izbore-u-bih/6549>.

međuvremenu, uočene nepravilnosti birača na biračkom mjestu, nemogućnost pronalaska birača na biračkom mjestu itd. U poslijepodnevnim satima putem e-maila su počeli stizati zahtjevi za provjeru da li je iskorišteno pravo glasa lica koja nisu izašla na svoja biračka mjesta, do 20:30 h stiglo je 145 zahtjeva. Pitanja vezana za glasanje izvan BiH odnosila su se u najvećem broju na birače čije prijave za glasanje izvan BiH su odbijene, prijava zloupotrebe ličnih dokumenata, mogućnost glasanja nepotvrđenim glasačkim listićima, te o kašnjenju u prijemu pošiljki sa glasačkim materijalom.

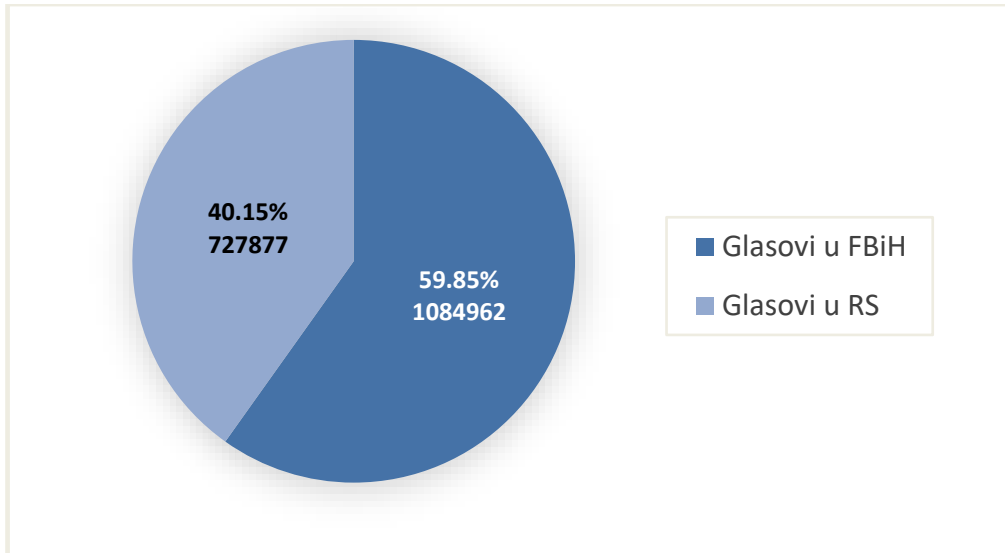
207. Stručno osoblje Centralne izborne komisije BiH je kontinuirano pružalo informacije općinskim/gradskim izbornim komisijama, političkim subjektima i građanima koji su se obraćali putem telefona i e-maila. Također, stručno osoblje bilo je na raspolaganju i akreditiranim posmatračima u ime političkih subjekata i međunarodnih organizacija, za pružanje tehničkih pojašnjenja i statističkih podataka o provođenju izbora, pri čemu je naročito bila izražena saradnja sa međunarodnom posmatračkom misijom OSCE/ODIHR.

1.13 Odaziv birača na Općim izborima 2018. godine

208. Na Općim izborima 2018. godine glasalo je ukupno 1.812.839 birača ili 54,02% birača sa pravom glasa od čega je izlaznost u Federaciji BiH bila 59,85%, a u Republici Srpskoj 40,15%.
209. Najveći odaziv birača u odnosu na broj upisanih birača zabilježen je u općini Istočni Stari Grad kojoj je od ukupno upisanih 1130 birača na izbore izašlo 912 birača ili 80,70%, dok je najmanji odaziv birača u odnosu na broj upisanih zabilježen u općini Usora u kojoj je od ukupno upisanih 5877 birača na izbore izašlo 1775 ili 30,20%.

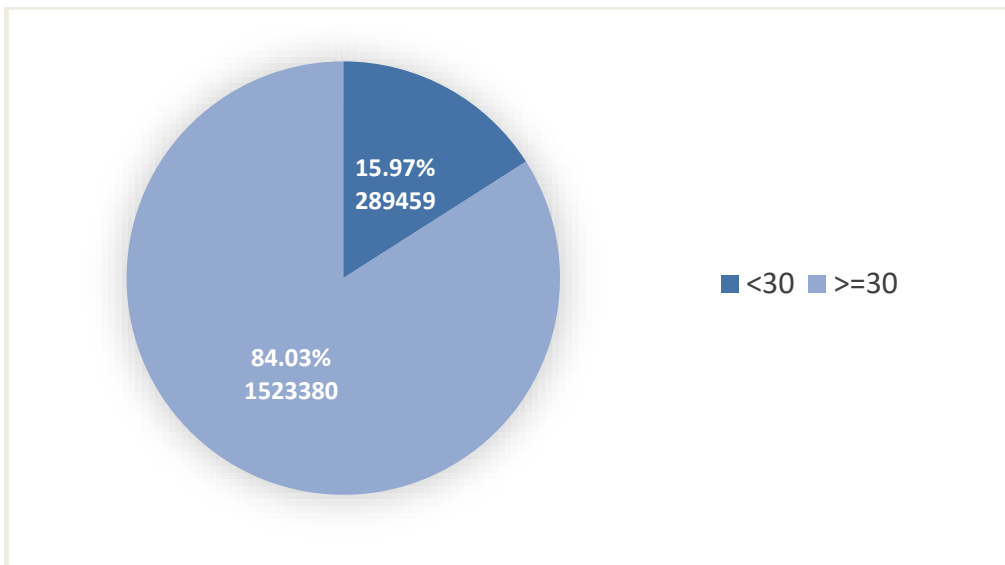

Grafikon 1. Odaziv birača na Općim izborima 2018. godine

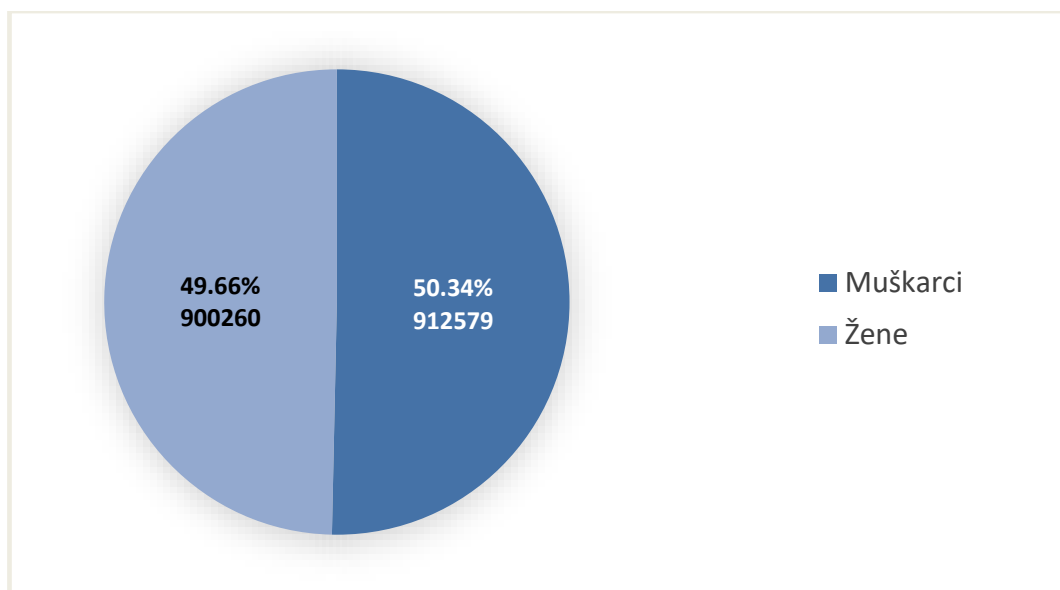
Grafikon 2. Odaziv birača po entitetima

210. Starosna struktura birača koji su glasali je sljedeća: 84,03% birača imaju 30 i više godina starosti, a 15,97% birača su mlađi od 30 godina.

Grafikon 3. Starosna struktura birača koji su glasali

211. Prema spolnoj strukturi na Općim izborima je glasalo 50,34% muškaraca i 49,66% žena.

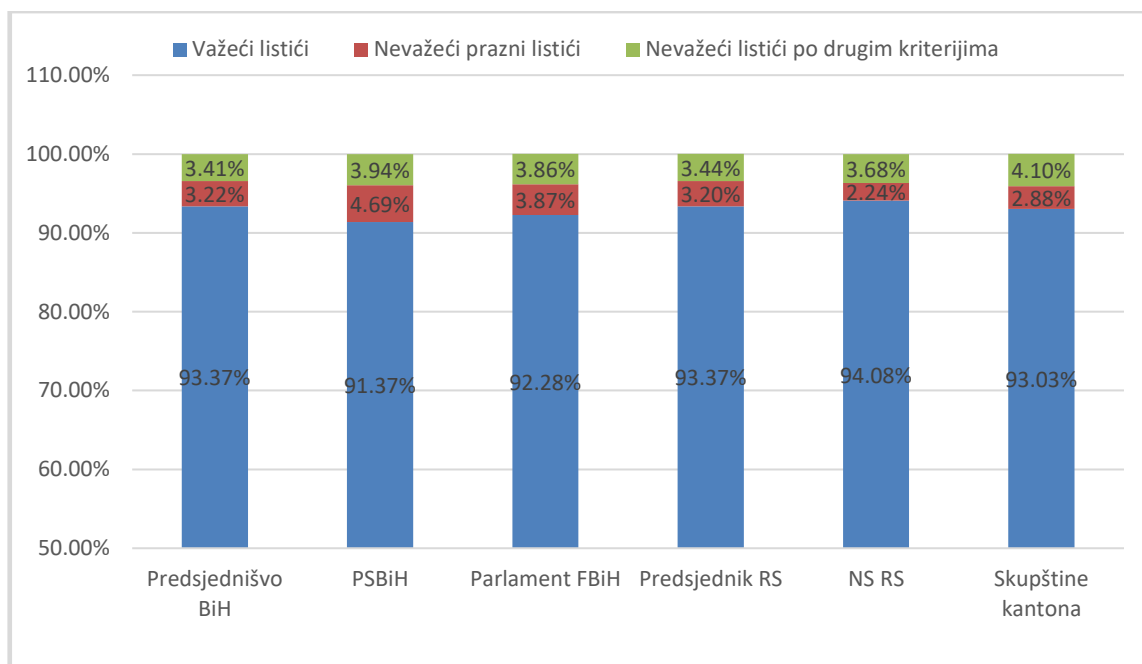
Grafikon 4. Spolna struktura birača koji su glasali

1.14 Nevažeći glasački listići

212. Osnovna karakteristika svih do sada provedenih izbora u Bosni i Hercegovini je povećan broj nevažećih glasačkih listića u odnosu na izborni standard koji se kretao od 3,41% za izbor članova Predsjedništva BiH do 4,10% za skupštine kantona.
213. Najveći broj nevažećih glasačkih listića je u postupku izbora zastupnika u kantonalnim skupštinama gdje je riječ o izuzetno velikom broju kandidata i glasačkom listiću većih dimenzija.

Tabela 12. Pregled važećih i nevažećih glasačkih listića

Naziv tijela	Ukupno važećih listića [%]	Nevažeći prazni listići [%]	Nevažeći listići po drugim kriterijima [%]
Predsjedništvo BiH	93.37%	3.22%	3.41%
Parlamentarna skupština BiH	91.37%	4.69%	3.94%
Parlament Federacije BiH	92.28%	3.87%	3.86%
Predsjednik /potpredsjednici Republike Srpske	93.37%	3.20%	3.44%
Narodna skupština Republike Srpske	94.08%	2.24%	3.68%
Skupštine kantona	93.03%	2.88%	4.10%

Grafikon 5. Pregled važećih, nevažećih i praznih listića po različitim nivoima

214. Biračka mjesta koja su identificirana sa najvećim brojem nevažećih glasačkih listića su prikazana u narednoj tabeli.

Tabela 13. Biračka mjesta sa najvećim brojem nevažećih glasačkih listića

Naziv tijela	BM	Glasalo	Važeći listići	Ukupno nevažeći sve kategorije	Prazni listići	Nevažeći listići
Predsjedništvo BiH	083B061	459	137	322	0	322
Parlamentarna skupština BiH	057A010	391	191	200	135	65
Parlament FBiH	167A015	545	413	132	100	32
Predsjednik RS	012B006	601	512	89	43	46
Narodna skupština RS	088B005	543	461	82	54	28
Skupštine kantona	117A002	439	363	76	33	43

215. Razlozi zbog kojih se javljaju nevažeći glasački listići su u velikoj mjeri: iskazivanje nezadovoljstva; neinformiranost i nedovoljna upućenost u način glasanja i pretvaranje važećih u nevažeće glasačke listiće.

1.15 Utvrđivanje izbornih rezultata

216. Prvi preliminarni rezultati Općih izbora 2018. godine su objavljeni u ponoć na dan izbora 07. 10. 2018. godine i nakon toga su osvježavani na internet-stranici Centralne izborne komisije BiH u skladu s članom 5.29a Izbornog zakona BiH – dva puta u toku naredna

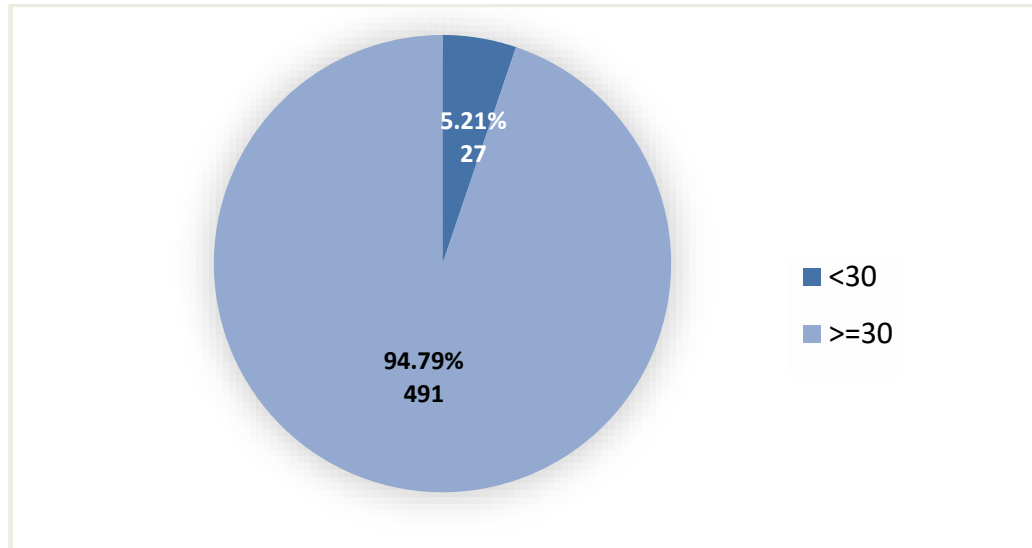
24 sata; u narednih pet dana svaka 24 sata; narednih dana svakih 48 sati, sve do objavljivanja konačnih, službenih i kompletnih rezultata izbora.

217. Nakon objedinjavanja i kontrole rezultata Centralna izborna komisija BiH je u zakonom utvrđenom roku (30 dana od dana objavljivanja izbora) na 81. sjednici održanoj 06. 11. 2018. godine, donijela Odluku o potvrđivanju i objavljivanju rezultata Općih izbora u Bosni i Hercegovini, koji su održani 7. oktobra 2018. godine.

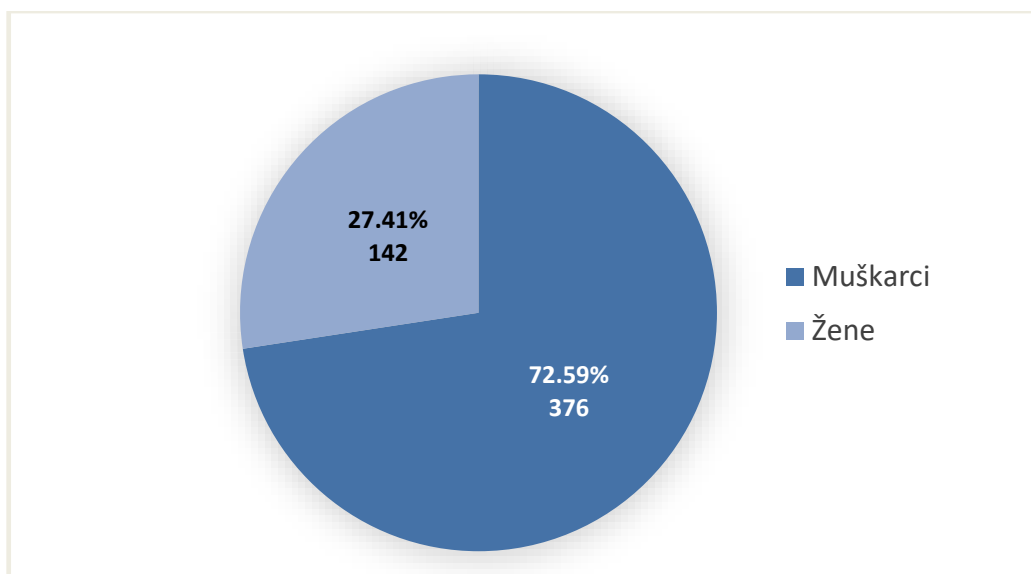
Tabela 14. Izabrani kandidati na Općim izborima 2018. godine

	Ukupno mandata	Redovni mandati	Kompenzacijski mandati
Predsjedništvo BiH	3	3	0
Parlamentarna skupština BiH	42	30	12
Parlament FBiH	98	73	25
Predsjednik RS	3	3	0
Narodna skupština RS	83	63	20
Skupštine kantona	289	289	0
Ukupno	518	461	57

218. Od ukupno izabranih 518 kandidata na Općim izborima 2018. godine 491 (94,79%) kandidata imaju 30 i više godina starosti, a 27 ili 5,21% su mlađi od 30 godina starosti.

Grafikon 6. Starosna struktura izabranih kandidata

Grafikon 7. Spolna struktura izabраниh kandidata

219. Spolna struktura izabраниh kandidata je sljedeća: 376 izabраниh kandidata ili 72,59% su muškarci, a 142 ili 27,41% su žene.
220. Nakon provedenih Općih izbora 2018. godine Centralna izborna komisija BiH je pripremila i dodijelila uvjerenja o dodjeli mandata za 518 izabраниh zvaničnika, te jednak broj izjava o prihvatanju/odbijanju mandata, potvrda o prijemu uvjerenja o dodjeli mandata i izjava o imovinskom stanju.
221. Nakon što je 12 zvaničnika izabраниh na Općim izborima 07. 10. 2018. godine odbilo prihvatiti osvojeni mandat, proveden je postupak provjere sljedećih kvalificiranih kandidata, te je doneseno 12 upravnih akata kojima je mandat dodijeljen sljedećim kvalificiranim kandidatima.

Tabela 15. Pregled odbijenih mandata nakon Općih izbora 2018. godine

Tijelo vlasti	Broj odbijenih mandata
Predstavnički dom Parlamentarne skupštine BiH	2
Predstavnički dom Parlamenta Federacije BiH	1
Narodna skupština Republike Srpske	3
Skupštine kantona u Federaciji BiH	6
UKUPNO	12

1.16 Efekti ponovnog brojanja glasačkih listića

222. Centralna izborna komisija BiH je naredila ponovno brojanje glasačkih listića sa 93 biračka mjesta iz 20 općina/gradova po pojedinim nivoima vlasti i to na nekim biračkim mjestima po političkim subjektima i kandidatima, a na nekim biračkim mjestima po kandidatima istog političkog subjekta.
223. Ponovna brojanja glasačkih listića sa 15 biračkih mjesta rezultirala su promjenama u vezi sa dodjelom mandata ili promjenom redoslijeda kandidata na listi.
224. Usvojeni zahtjevi tri akreditirana posmatrača i naređeno brojanje glasačkih listića na tri biračka mjesta u Širokom Brijegu za nivo Skupština Kantona 8 po kandidatima političkog subjekta Hrvatska republikanska stranka.
- Ponovno brojanje rezultiralo gubitkom mandata za Antoniju Banožić, a mandat je dobio Jelić Mirko.
225. Usvojeni zahtjevi četiri akreditirana posmatrača i naređeno ponovno brojanje glasačkih listića sa četiri biračka mjesta u Cazinu za Predstavnički dom PSBiH, Predstavnički dom PFBiH i skupštinu Kantona 1 po političkim subjektima i kandidatima.
- Nakon ponovnog brojanja po političkim subjektima za Predstavnički dom PFBiH nije bilo promjena u odnosu na broj mandata.
 - Unutar liste SDP-a za Predstavnički dom PFBiH došlo do promjene iz izborne jedinice jedan osim direktnog mandata kompenzacijski mandat dobio Atlagić Mile.
 - Unutar liste SDA-a za Predstavnički dom PFBiH iz izborne jedinice 1 došlo do zamjene mjesta među kandidatima koji su osvojili mandate i iste osobe su osvojile mandate.
 - Unutar liste SDA za skupštinu Kantona 1 došlo do zamjene mjesta među kandidatima koji su osvojili mandate i iste osobe su osvojile mandate.
226. Usvojen zahtjev HDZ 1990 i naređeno ponovno brojanje glasačkih listića sa 3 biračka mjesta u Livnu za skupštinu Kantona 10 po kandidatima političkog subjekta HDZ 1990.
- Nakon ponovnog brojanja kandidat Džaja Ante izgubio mandat, a Stanić Drago dobio mandat.
227. Usvojen zahtjev Narodne stranke radom za boljitak i naređeno ponovno brojanje na jednom biračkom mjestu u Livnu i jednom biračkom mjestu u Tomislavgradu za skupštinu Kantona 10 po kandidatima političkog subjekta Narodna stranka Radom za boljitak.
- Nakon ponovnog brojanja kandidat Balaban Milan izgubio mandat, a Tomić Josip dobio mandat.
228. Usvojen zahtjev grupe birača iz Mostara i naređeno ponovno brojanje glasačkih listića na jednom biračkom mjestu u Mostaru za Predstavnički dom Parlamenta FBiH iz izborne jedinice 9 po političkim subjektima i kandidatima.

- Nakon ponovnog brojanja kandidat političkog subjekta SDP iz izborne jedinice 9 izgubio kompenzacijski mandat (Lana Prlić).
229. Centralna izborna komisija BiH po službenoj dužnosti naredila ponovno brojanje glasačkih listića sa jednog biračkog mjesta u Mostaru za Predstavnički dom Parlamenta FBiH iz izborne jedinice 9 po kandidatima političkog subjekta SDP.
- Nakon ponovnog brojanja direktni mandat izgubio Zoran Mikulić, a direktni mandat osvojila Lana Prlić.
230. Usvojen zahtjev akreditiranog posmatrača i naređeno ponovno brojanje glasačkih listića sa jednog biračkog mjesta u Goraždu za skupštinu Kantona 5 po kandidatima političkog subjekta SDA.
- Nakon ponovnog brojanja kandidat Agović Adis izgubio mandat, a mandat je dobila Delizaimović Alma.

1.17 Dostavljanje obrazaca Izjava o imovinskom stanju

231. Na osnovi člana 15.8 stav (1) Izbornog zakona BiH propisano je da su kandidati izabrani na svim nivoima vlasti dužni u roku od 30 dana od dana objave ovjere mandata u Službenom glasniku BiH, na posebnom obrascu, predati Centralnoj izbornoj komisiji BiH potpisanu izjavu o imovinskom stanju.
232. Na osnovi člana 15.8 stav (2) Izbornog zakona BiH propisano je da je izabrani član tijela vlasti na svim nivoima dužan da Centralnoj izbornoj komisiji BiH podnese izvještaj o imovinskom stanju u roku od 30 dana nakon isteka mandata na koji je izabran, kao i u slučaju prestanka mandata.
233. Odredbom člana 19.10 stav (1) tačka a) i b) Izbornog zakona BiH propisano je da će se novčanom kaznom u iznosu od 300,00 KM do 3.000,00 KM kazniti za povrede kandidat izabran na svim nivoima vlasti ako u roku od 30 dana od dana objave ovjere mandata u "Službenom glasniku BiH", odnosno u roku od 30 dana nakon isteka mandata na koji je izabran na posebnom obrascu, ne preda potpisanu izjavu o imovinskom stanju iz člana 15.8 stav (1) i (2) ovog Zakona.
234. Odredbama člana 15.9 Izbornog zakona BiH propisano je da Centralna izborna komisija BiH omogućava da obrasci koji sadrže izjave o ukupnom imovinskom stanju budu dostupni javnosti. Centralna izborna komisija BiH nije odgovorna za tačnost podataka koji se odnose na podatke sadržane u obrascu.
235. U trenutku pisanja ovog Izvještaja u toku je bio prijem i obrada obrazaca Izjave o imovinskom stanju izabranih zvaničnika na početku/isteku mandata nakon provedenih Općih izbora 2018. godine.

1.18 Povrat takse za ovjeru političkim strankama i nezavisnim kandidatima

236. Pravilnikom o prijavi i uvjetima za ovjeru političkih subjekata za učešće na Općim

izborima 2018. godine utvrđen je novčani iznos takse za ovjeru prijave političkog subjekta za učešće na Općim izborima 2018. godine²⁵.

237. Novčani iznos takse za ovjeru političke stranke ne uplaćuju pojedinačno za svako tijelo, već uplaćeni iznos takse za ovjeru za više tijelo vlasti važi i za niže nivoe tijela vlasti, osim u slučaju kandidiranja za izbor članova Predsjedništva BiH.
238. Centralna izborna komisija BiH izvršila je povrat novčanog iznosa za taksu za ovjeru političkim strankama i nezavisnim kandidatima koji su osvojili 1/3 glasova od ukupnog broja glasova koje je osvojio izabrani član Predsjedništva BiH, predsjednik i potpredsjednici Republike Srpske na izborima ili više od 3% od ukupnog broja važećih glasova za Predstavnički dom Parlamentarne skupštine BiH, Predstavnički dom Parlamenta Federacije BiH, Narodnu skupštinu Republike Srpske i za skupštine kantona u Federaciji BiH, samostalno ili kao članice koalicije.
239. Ukupno 52 političke stranke i jedan (1) nezavisni kandidat ispunili su uvjete za povrat uplaćenog novčanog iznosa takse za ovjeru prijave. Ukupan iznos vraćenih sredstava je u iznosu od 989.000 KM.
240. Visina vraćenog novčanog iznosa političkim strankama odgovara najvišem nivou vlasti za koji je politička stranka ispunila uvjete za povrat, u skladu sa članom 4.16 Izbornog zakona BiH i članom 4. stav (1) Pravilnika.

1.19 Analiza imenovanja članova biračkih odbora i njihovih zamjenika, razlozi za odustajanje iz članstva biračkih odbora

241. Centralna izborna komisija BiH je uradila detaljnu Analizu o načinu imenovanja predsjednika i članova biračkih odbora, kao i njihovih zamjenika, za Opće izbore 2018. godine, te o razlozima odustajanja iz članstva biračkih odbora neposredno pred izborni dan, kao i načinu popunjavanju biračkih odbora.²⁶
242. Sve 143 izborne komisije su dostavile podatke za **5.839** biračkih mjesta (redovno, odsustvo, lično, nepotvrđeni i mobilni tim). Na osnovi dostavljenih podataka od izbornih komisija utvrđeno je sljedeće:
 - Za Opće izbore 2018. godine izborne komisije su imenovale ukupno 52.931 člana i to: predsjednika (5.839), zamjenika predsjednika (5.801), članova (21.285) i zamjenika članova biračkih odbora (20.052).

²⁵ **Političke stranke:** 20.000 KM za izbore za članove Predsjedništva BiH; 20.000 KM za izbore za zastupnike u Predstavničkom domu Parlamentarne skupštine BiH; 14.000 KM za izbore za zastupnike u Predstavničkom domu Parlamenta Federacije BiH, predsjednika Republike Srpske i zastupnike u Narodnoj skupštini Republike Srpske i 10.000 KM za izbore za zastupnike u kantonalnim skupštinama u Federaciji BiH.

Nezavisni kandidati: 10.000 KM za izbore za članove Predsjedništva BiH; 10.000 KM za izbore za zastupnike u Predstavničkom domu Parlamentarne skupštine BiH; 7.000 KM za izbore za zastupnike u Predstavničkom domu Parlamenta Federacije BiH, predsjednika Republike Srpske i zastupnike u Narodnoj skupštini Republike Srpske i 5.000 KM za izbore za poslanike u kantonalnim skupštinama u Federaciji BiH.

²⁶ U skladu sa Zaključkom Centralne izborne komisije BiH, broj: 06-1-07-1-1195-1/18 od 11. 10. 2018. godine, i zahtjevom Centralne izborne komisije BiH, broj: 06-1-07-1-1195-42/18 od 12. 11. 2018. godine.

- Politički subjekti, ovjereni za učešće na Općim izborima 2018. godine, od ukupno potrebnih **54.248**²⁷ članova i njihovih zamjenika predložili su ukupno **22.554** člana i **19.630** zamjenika člana, što je za **12.064 (22,23%)** manje predloženih kandidata u odnosu na potreban broj. Važno je napomenuti da od svih predloženih kandidata **42.184** su ispunila uvjete za imenovanje.²⁸
- Izborne komisije su se, nakon imenovanja predsjednika i članova biračkih odbora, kao i njihovih zamjenika, suočile sa problemom njihovog odustajanja od članstva u biračkim odborima. Prije edukacije biračkih odbora ili testiranja odustalo je ukupno 5.121 osoba; nakon edukacije biračkih odbora ili testiranja odustalo je ukupno 4.771 osoba, a dan uoči izbora ili na dan izbora odustalo je ukupno 749 osoba. U odnosu na ukupan broj imenovanih predsjednika i članova, kao i njihovih zamjenika, ukupno je odustalo **2.180** predsjednika i njihovih zamjenika, te **8.458** članova i njihovih zamjenika, odnosno od ukupnog broja svih imenovanih **52.931** odustalo je **10.641 (20,10%)**.
- Najveća odustajanja od članstva u biračkom odboru, u odnosu na ukupan broj imenovanih članova biračkih odbora, bio je u sljedećim osnovnim izbornim jedinicama: Stari Grad Sarajevo – 414, (81,50%), Travnik – 413 (55,96%), Kalesija – 281 (54,04%), Zavidovići – 319 (53,70%) i Mostar – 739 (50,69%).
- Najčešći razlozi odustajanja bili su: neprisustvo edukaciji za članove biračkih odbora, visina naknade za rad u biračkom odboru, lični razlozi, kao i iz izbornim komisijama nepoznatih razloga.
- Najveći broj izbornih komisija je vršio popunjavanje nedostajućih članova biračkih odbora upućivanjem zahtjeva političkim subjektima za dostavljanje novih kandidata, popunjavanjem biračkih odbora iz evidencija izborne komisije o osobama koje su bile članovi biračkih odbora i imenovanjem lica koja su bila predviđena kao zamjenici u njima i drugim biračkim odborima.
- Izborne komisije su zbog odustajanja od članstva u biračkim odborima imenovale iz svoje rezerve ukupno **16.572** predsjednika i članova, kao i njihovih zamjenika i to: predsjednika (1.569), zamjenika predsjednika (1.858). članova (5.451) i zamjenika članova (7.694).
- O novoimenovanim predsjednicima i članovima biračkih odbora, kao i njihovim zamjenicima, izborne komisije su, uglavnom, obavještavale putem oglasne ploče i web-stranice tijela uprave, dostavljanjem rješenja političkim subjektima (e-mailom, lično, putem pošte) i oglašavanjem na biračkim mjestima.

1.20 Prijevremeni izbori 17. 02. 2019. godine

243. Na Općim izborima 2018. godine ukupno 16 gradonačelnika gradova/načelnika općina je osvojilo mandat. Od navedenog broja, ukupno 7 gradonačelnika/načelnika je prihvatilo

²⁷ Broj dobijen izračunom (5.839 x 2 (predsjednik i zamjenik predsjednika) + 21.285 x 2 (član i zamjenik člana)).

²⁸ Prijedlozi političkih subjekata koji nisu ispunili uvjete za imenovanje u članstvo biračkog odbora ili nedostavljeni prijedlozi su sastavni dio broja članova koje su imenovale izborne komisije iz svoje rezerve.

novoizabrani mandat (Bužim, Domaljevac-Šamac, Bosanski Petrovac, Doboj, Drvar, Bosansko Grahovo, Kakanj), te su se u navedenim općinama/gradovima proveli prijevremeni izbori 17. 02. 2019. godine. Nadalje, gradonačelnik grada Trebinje je odbio osvojeni mandat na Općim izborima 2018. godine, ali je zbog imenovanja na drugu funkciju podnio ostavku na funkciju načelnika, te su i u ovom gradu održani prijevremeni izbori 17. 02. 2019. godine.

244. Centralna izborna komisija BiH je na 95. sjednici održanoj 10. 12. 2018. godine donijela Odluku o raspisivanju i održavanju prijevremenih izbora za gradonačelnike Grada Doboj i Grada Trebinje i načelnike Općine Bosanski Petrovac, Općine Bosansko Grahovo, Općine Bužim, Općine Domaljevac-Šamac, Općine Drvar, Općine Kakanj i Općine Ribnik, a nakon donošenja odluka o prestanku mandata gradonačelnika/načelnika navedenih gradova i općina. Na istoj sjednici je doneseno i Uputstvo o rokovima izbornih aktivnosti za održavanje prijevremenih izbora za gradonačelnike i načelnike navedenih gradova i općina, kojim su utvrđene ključne izborne aktivnosti i rokovi za provođenje.
245. Za učešće na prijevremenim izborima ovjereno je ukupno 13 političkih stranaka, 13 nezavisnih kandidata i jedna koalicija. Također, CIK BiH ovjerala je ukupno 17 kandidata političkih stranaka i koalicija, tako da se na glasačkim listićima nalazilo ukupno 30 kandidata.
246. Centralni birački spisak za prijevremene izbore zaključen je dana 28. 01. 2019. godine, a odlukom o zaključivanju i potvrđivanju broja upisanih birača u Centralni birački spisak za prijevremene izbore za gradonačelnike gradova i načelnike općina koji će se održati u nedjelju 17. 02. 2019. godine utvrđeno je da je za prijevremene izbore upisano ukupno 170.892 birača.

Tabela 16. Broj birača upisanih u izvod iz Centralnog biračkog spiska za prijevremene izbore

R/br.	Općina/Grad	Redovni	Odsustvo/ lično	Pošta	Ukupno
1.	Doboj	61.679	746	1.303	63.728
2.	Trebinje	29.418	44	1.075	30.537
3.	Bužim	15.057	10	75	15.142
4.	Domaljevac-Šamac	3.380	58	1.163	4.601
5.	Bosanski Petrovac	6.536	81	47	6.664
6.	Drvar	6.218	244	354	6.816
7.	Ribnik	6.201	14	53	6.268
8.	Bosansko Grahovo	2.493	76	372	2.941
9.	Kakanj	33.923	203	69	34.195
	UKUPNO	164.905	1.476	4.511	170.892

247. Za posmatranje prijevremenih izbora Centralna izborna komisija BiH je akreditirala ukupno 262 posmatrača iz udruženja građana.
248. Prijevremeni izbori su u skladu s Odlukom o raspisivanju i održavanju prijevremenih izbora održani 17. 02. 2019. godine na 293 biračka mjesta u 9 gradova/općina, a

preliminarni, nezvanični i nekompletni rezultati izbora objavljeni su 17. 02. 2019. godine na internet-stranici Centralne izborne komisije BiH.

249. Centralna izborna komisija BiH je dana 25. 02. 2019. godine donijela Odluku o utvrđivanju i objavljivanju rezultata prijevremenih izbora za gradonačelnike i načelnike predmetnih gradova i općina, a istekom roka za podnošenje žalbe i zahtjeva za ponovno brojanje glasačkih listića, odnosno nakon pravosnažnosti odluka, u skladu s članom 5.32 Izbornog zakona BiH, Centralna izborna komisija BiH je dana 05. 03. donijela odluke o potvrđivanju rezultata prijevremenih izbora za gradonačelnike Grada Trebinje i Grada Doboja, odnosno načelnike općina Bosansko Grahovo, Bosanski Petrovac, Domaljevac-Šamac, Drvar, Kakanj i Ribnik, a dana 06. 03. 2019. godine Odluku o potvrđivanju rezultata prijevremenih izbora za načelnika Općine Bužim.

2. PROVOĐENJE POSREDNIH IZBORA ZA ZAKONODAVNA TIJELA VLASTI

250. U skladu sa odredbama Izbornog zakona BiH i Uputstva o postupku provođenja posrednih izbora za tijela vlasti u Bosni i Hercegovini obuhvaćenih Izbornim zakonom BiH, izvršena je ovjera kandidatskih listi i kandidata za posredne izbore.

2.1 Vijeće naroda Republike Srpske

251. Narodna skupština Republike Srpske dostavila je dana 29. 11. 2018. godine kandidatske liste za izbor delegata u Vijeće naroda Republike Srpske na potvrđivanje i ovjeru Centralnoj izbornoj komisiji BiH. Ukupno je dostavljeno 26 kandidatskih listi na kojima se nalaze 80 kandidata za delegate u Vijeću naroda Republike Srpske i to:

- Za izbor delegata iz reda srpskog naroda dostavljeno je 11 kandidatskih listi na kojima se nalazi 30 kandidata. Ukupno su ovjerena 24 kandidata, s obzirom na to da je u postupku provjere utvrđeno za 7 predloženih kandidata da imaju mandat vijećnika te je izvršeno njihovo uklanjanje s kandidatskih listi, a ovlašteni predlagači dostavili jednog zamjenskog kandidata.
- Za izbor delegata iz reda bošnjačkog naroda ovjerene su 3 kandidatske liste na kojima se nalazi 16 kandidata.
- Za izbor delegata iz reda hrvatskog naroda dostavljeno je 8 kandidatskih listi na kojima se nalazi 26 kandidata. Ukupno je ovjereno 25 predloženih kandidata, s obzirom na to da je u postupku provjere utvrđeno da jedan predloženi kandidat ima mandat vijećnika, te je izvršeno njegovo uklanjanje s kandidatske liste.
- Za izbor delegata iz reda ostalih ovjerene su 4 kandidatske liste na kojima se nalazi 8 kandidata.

252. U skladu sa članom 9.12g stav (1) i 11.13 stav (1) Izbornog zakona BiH, Narodna skupština Republike Srpske dostavila je, dana 06. 12. 2018. godine, Centralnoj izbornoj komisiji BiH kompletan izborni materijal za izbor delegata u Vijeće naroda RS.

253. Na osnovi dostavljenih rezultata glasanja provedenog u Narodnoj skupštini Republike Srpske, Centralna izborna komisija BiH je na 94. sjednici, održanoj dana 07. 12. 2018. godine, donijela Odluku o utvrđivanju rezultata posrednih izbora i dodjeli mandata delegatima u Vijeću naroda RS iz reda bošnjačkog, hrvatskog i srpskog naroda, te i iz reda Ostalih, broj: 06-1-07-1-727/18.

254. Postupajući u skladu sa članom 2.9 stav (1) tačka 9. Izbornog zakona BiH, a u vezi sa članom 11.13 Izbornog zakona BiH, Centralna izborna komisija BiH je na 96. sjednici, održanoj 11. 12. 2018. godine, donijela Odluku o potvrđivanju rezultata posrednih izbora i dodjeli mandata delegatima u Vijeću naroda RS, broj: 06-1-07-1-727/18.

255. U skladu sa članom 2.9 stav (1) tačka 10. Izbornog zakona BiH, Centralna izborna komisija BiH je izradila i dostavila uvjerenja o dodjeli mandata za 28 delegata u Vijeću naroda RS koji su na konstitutivnoj sjednici održanoj 12. 12. 2018. godine uredno popunili i potpisali izjave o prihvatanju mandata delegata u Vijeću naroda RS.

2.2 Dom naroda Parlamenta Federacije BiH

256. Skupština Tuzlanskog i Skupština Zeničko-dobojskog kantona u Federaciji BiH dostavile su dana 28. 12. 2018 godine kandidatske liste za izbor delegata za Dom naroda Parlamenta Federacije BiH i to 6 kandidatskih listi sa ukupno 14 kandidata iz Skupštine Tuzlanskog kantona i 11 kandidatskih listi sa ukupno 28 kandidata iz Skupštine Zeničko-dobojskog kantona.

Tabela 17. Ovjerene liste /kandidati iz Skupština Tuzlanskog i Zeničko-dobojskog kantona

Kanton	Ovjereno listi/kandidata				Napomena
	Bošnjaci	Hrvati	Srbi	Ostali	
Tuzlanski kanton	3/8	1/2	1/2	1/2	
Zeničko-dobojski kanton	7/20	3/7	1/1	-	Bira se i jedan delegat iz reda ostalih.

257. Preostalih osam kantonalnih skupština dostavilo je kandidatske liste za posredne izbore tokom mjeseca januara i februara 2019. godine.

Tabela 18. Ovjerene liste/kandidati iz osam kantona FBiH

Kanton	Ovjereno listi/kandidata				Napomena
	Bošnjaci	Hrvati	Srbi	Ostali	
Bosansko-podrinjski kanton – Goražde	10/17	1/1	1/2	4/4	BPK Goražde ne bira delegate iz reda ostalih.
Hercegovačko-neretvanski kanton	2/8	3/10	2/2	1/1	HNK ne bira delegate iz reda ostalih.
Kanton 10	1/1	6/13	2/4	-	
Srednjobosanski kanton	4/8	4/11	1/1	-	Bira se i jedan delegat iz reda ostalih.
Zapadnohercegovački kanton	-	4/9	-	-	Bira se i jedan delegat iz reda bošnjačkog i jedan kandidat iz reda srpskog naroda.
Unsko-sanski kanton	5/9	2/2	-	1/2	Biraju se i dva delegata iz reda srpskog naroda.
Kanton Sarajevo	6/20	1/2	2/2	2/2	Biraju se tri delegata iz reda srpskog naroda.
Posavski kanton	5/5	2/6	-	-	Bira se i jedan delegat iz reda srpskog naroda.

258. Zaključno sa 04. 02. 2019. godine, Centralna izborna komisija BiH ovjerala je ukupno 184 kandidata za učešće na posrednim izborima za Dom naroda Parlamenta Federacije BiH.

259. Centralna izborna komisija BiH je donijela deset odluka o utvrđivanju rezultata posrednih izbora i dodjeli mandata delegatima u Domu naroda Parlamenta Federacije BiH iz kantona, kako slijedi:
1. Unsko-sanski kanton, Odluka broj: 06-1-07-1-35/19 od 31. 01. 2019. godine,
 2. Posavski kanton, Odluka broj: 06-1-07-1-37/19 od 31. 01. 2019. godine,
 3. Tuzlanski kanton, Odluka broj: 06-1-07-1-22/19 od 24. 01. 2019. godine,
 4. Zeničko-dobojski kanton, Odluka broj: 06-1-07-1-56/19 od 08. 02. 2019. godine,
 5. Bosansko-podrinjski kanton – Goražde, Odluka broj: 06-1-07-1-50/19 od 31. 01. 2019. godine,
 6. Srednjobosanski kanton, Odluka broj: 06-1-07-1-49/19 od 07. 02. 2019. godine,
 7. Hercegovačko-neretvanski kanton, Odluka broj: 06-1-07-1-52/19 od 08. 02. 2019. godine,
 8. Zapadnohercegovački kanton, Odluka broj: 06-1-07-1-25/19 od 24. 01. 2019. godine,
 9. Kanton Sarajevo, Odluka broj: 06-1-07-1-45/19 od 04. 02. 2019. godine,
 10. Kanton 10, Odluka broj: 06-1-07-1-57/19 od 08. 02. 2019. godine.
260. Centralna izborna komisija BiH je na 16. sjednici, održanoj dana 11. 02. 2019. godine, donijela četiri dopunske odluke o raspodjeli mandata delegatima iz reda srpskog naroda i reda Ostalih u Domu naroda Parlamenta Federacije BiH: Odluke broj: 06-1-07-1-61/19; 06-1-07-1-62/19; 06-1-07-1-63/19 i 06-1-07-1-64/19.
261. Dana 14. 02. 2019. godine Centralna izborna komisija BiH je donijela Odluku, broj: 06-1-07-1-134-1/19, o potvrđivanju rezultata posrednih izbora i dodjeli mandata za Dom naroda Parlamenta Federacije Bosne i Hercegovine – Opći izbori 2018. godine.
262. Centralna izborna komisija Bosne i Hercegovine je na 26. sjednici, održanoj dana 05. 03. 2019. godine, donijela tri Odluke, broj: 06-1-07-1-93/19, 06-1-07-1-94/19 i 06-1-07-1-95/19, o dodjeli mandata delegatima u Domu naroda Parlamenta Federacije BiH iz reda srpskog naroda.

2.3 Dom naroda Parlamentarne skupštine BiH

2.3.1 Dom naroda Parlamentarne skupštine BiH iz Republike Srpske

263. Narodna skupština Republike Srpske dostavila je dana 29. 11. 2018. godine kandidatske liste za izbor delegata iz Republike Srpske u Dom naroda Parlamentarne skupštine BiH na potvrđivanje i ovjeru Centralnoj izbornoj komisiji BiH. Ukupno je ovjereno 8 kandidatskih listi za izbor delegata iz reda srpskog naroda na kojima se nalazi 20 kandidata za delegate u Dom naroda Parlamentarne skupštine BiH.
264. U skladu sa članom 9.12g stav (1) i 11.13 stav (1) Izbornog zakona BiH, Narodna skupština Republike Srpske dostavila je, dana 06. 12. 2018. godine, Centralnoj izbornoj komisiji BiH kompletan izborni materijal o provedenim posrednim izborima za izbor delegata iz Republike Srpske u Dom naroda Parlamentarne skupštine BiH.
265. Nakon provjere dostavljenog materijala o provedenom postupku, Centralna izborna komisija BiH je na 94. sjednici, održanoj dana 07. 12. 2018. godine, donijela Odluku o

utvrđivanju rezultata posrednih izbora i dodjeli mandata delegatima u Domu naroda Parlamentarne skupštine BiH, broj: 06-1-07-1-726/18.

2.3.2 Dom naroda Parlamentarne skupštine BiH iz Federacije BiH

266. Dom naroda Parlamenta Federacije BiH dostavio je dana 20. 02. 2019. godine kandidatske liste za izbor delegata iz Federacije BiH u Dom naroda Parlamentarne skupštine BiH na potvrđivanje i ovjeru Centralnoj izbornoj komisiji BiH. Ukupno je dostavljeno 13 kandidatskih listi.
267. Za izbor delegata iz reda bošnjačkog naroda ovjereno je pet (5) listi na kojima se nalazi 12 kandidata za delegate u Dom naroda Parlamentarne skupštine BiH.
268. Za izbor delegata iz reda hrvatskog naroda dostavljeno je osam (8) listi na kojima se nalazi 31 kandidat za delegate u Dom naroda Parlamentarne skupštine BiH, a ovjereno je sedam (7) kandidatskih listi i ukupno 30 kandidata. Centralna izborna komisija BiH odbila je jednu kandidatsku listu, s obzirom na to da nije ispunila uvjete iz člana 9.12c Izbornog zakona BiH i člana 2. stav (2) Uputstva o postupku provođenja posrednih izbora za tijela vlasti u Bosni i Hercegovini obuhvaćenih Izbornim zakonom BiH.
269. Dom naroda Parlamenta Federacije BiH je, dana 20. 02. 2019. godine, dostavio Centralnoj izbornoj komisiji BiH akt, broj: 02/6-02-287/19 od 20. 02. 2019. godine, te je u njegovom prilogu cjelokupan izborni materijal u vezi sa provedenim posrednim izborima za Dom naroda Parlamentarne skupštine BiH iz Federacije BiH, sa konstituirajuće sjednice Doma naroda Parlamenta Federacije BiH održane 20. 02. 2019. godine.
270. Dana, 20. 02. 2019. godine Centralna izborna komisija BiH je donijela Odluku, broj 06-1-07-1-82/19, o utvrđivanju rezultata posrednih izbora i dodjeli mandata delegatima u Domu naroda Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine iz Federacije Bosne i Hercegovine, odnosno dana 25. 02. 2019. godine Odluku, broj 06-1-07-1-179-1/19, o potvrđivanju rezultata posrednih izbora i dodjeli mandata u Domu naroda Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine iz Federacije Bosne i Hercegovine.

3. ZAŠTITA IZBORNOG PRAVA

271. U svim fazama izbornih aktivnosti koje je poduzela Centralna izborna komisija BiH s ciljem pripreme i održavanja Općih izbora, učesnici u izbornom procesu su podnosili prigovore i žalbe i druga pravna sredstva propisana Izbornim zakonom BiH za zaštitu izbornih prava. Na osnovi odredbi Izbornog zakona BiH zaštitu izbornog prava osiguravaju izborne komisije (općinske izborne komisije, gradske izborne komisije, Izborna komisija Brčko distrikta BiH i Centralna izborna komisija BiH) i Apelacioni odjel Suda BiH. Svi prigovori podnose se u pisanoj formi na obrascu koji propiše Centralna izborna komisija BiH. Izborna komisija u svojoj općini/gradu/distriktu ima prvostepenu nadležnost za odlučivanje o svim pitanjima koja nisu eksplicitno dodijeljena Centralnoj izbornoj komisiji BiH i Apelacionom odjelu Suda BiH. Centralna izborna komisija BiH ima drugostepenu nadležnost za odlučivanje o uložnim žalbama na odluke svih izbornih komisija.
272. Centralna izborna komisija BiH ima i prvostepenu nadležnost za odlučivanje po prigovorima uložnim zbog povrede pravila izbornog procesa, izbornih prava, povrede pravila Poglavlja 16. Izbornog zakona BiH, učinjene od političkog subjekta. Apelacioni odjel Suda BiH nadležan je da rješava po žalbama na odluke Centralne izborne komisije BiH. Žalbe se podnose Apelacionom odjelu Suda BiH u roku od dva dana od dana prijema odluke Centralne izborne komisije BiH. Žalba se podnosi putem Centralne izborne komisije BiH, a Apelacioni odjel Suda BiH dužan je donijeti odluku po žalbi u roku od tri dana od dana prijema žalbe.
273. **Žalbe na odluku o izboru predsjednika Centralne izborne komisije BiH** – Na odluku Centralne izborne komisije Bosne i Hercegovine o izboru predsjednika Centralne izborne komisije Bosne i Hercegovine je podnesena 1 žalba Apelacionom odjelu Suda BiH. U postupku odlučivanja je Sud BiH žalbu odbio kao neosnovanu.
274. **Žalbe na rješenja Centralne izborne komisije BiH kojim se daje/ne daje saglasnost na imenovanje članova izborne komisije** – Na rješenja Centralne izborne komisije BiH kojim se daje/ne daje saglasnost na imenovanje članova izborne komisije je podneseno 22 žalbe Apelacionom odjelu Suda BiH. U postupku odlučivanja Sud BiH je 22 žalbe odbio kao neosnovane.
275. **Žalbe na odluke Centralne izborne komisije BiH o ovjeri ili odbijanju ovjere prijave političkih subjekata** – Na odluke Centralne izborne komisije BiH o ovjeri, odnosno odbijanju ovjere prijave političkih subjekata za učešće na Općim izborima 2018. godine, ukupno je izjavljeno 12 žalbi Sudu BiH. Centralna izborna komisija BiH je 4 žalbe uvažila i ovjerala prijave podnosioca žalbe, a Apelacioni odjel Suda BiH je odlučivao po 8 žalbi, koje je odbilo kao neosnovane.
276. **Žalba na odluku Centralne izborne komisije BiH o promjeni naziva političke stranke u izborne svrhe** – Na odluku Centralne izborne komisije BiH o promjeni naziva političke stranke u izborne svrhe na Općim izborima 2018. godine su izjavljene 3 žalbe Sudu BiH, od kojih je Apelacioni odjel Suda BiH 2 žalbe odbio kao neosnovane i jednu (1) žalbu uvažio.
277. **Žalbe na odluke Centralne izborne komisije BiH o ovjeri ili odbijanju ovjere kandidatskih listi** – Na odluke Centralne izborne komisije BiH o ovjeri, odnosno

odbijanju ovjere kandidatskih listi političkih subjekata za učešće na Općim izborima 2018. godine ukupno je izjavljeno 6 žalbi Sudu BiH. Centralna izborna komisija BiH je jednu (1) žalbu uvažila i ovjerila kandidatske liste podnosioca žalbe, a Apelacioni odjel Suda BiH je odlučivao po 5 žalbi, od kojih je 4 žalbe odbio kao neosnovane i jednu (1) žalbu odbacio kao neblagovremenu.

278. **Žalbe na odluke Centralne izborne komisije BiH o odbijanju upisa u izvod iz Centralnog biračkog spiska za glasanje izvan BiH** – Centralna izborna komisija BiH je odlukom odbila upis 9.136 birača za glasanje izvan BiH zbog toga što podnosilac prijave za glasanje izvan Bosne i Hercegovine uz prijavu nije dostavio potrebnu dokumentaciju kao što su dokaz o identitetu, državljanstvu, prebivalištu i drugih razloga. Drugi razlozi zbog kojih je Centralna izborna komisija BiH odbila upis podnosioca prijave za glasanje izvan BiH su ti što u prijavi nisu navedeni svi potrebni podaci koji se odnose na adresu stanovanja izvan Bosne i Hercegovine i kontakt-podatke: ulica, broj, grad, poštanski broj, država, broj telefona i e-mail adresu, te da se na adresi koju su podnosioci prijave označili, nalazi veći broj drugih lica, također podnosioca za upis u Centralni birački spisak, zatim da su prijave napisane rukopisom jednog lica i da označena adresa stanovanja podnosioca prijave je ustvari adresa pravnog lica.
- Na odluku o odbijanju upisa podnosioca prijave u izvod iz Centralnog biračkog spiska za glasanje izvan Bosne i Hercegovine, podnosioci prijave čija je prijava odbijena izjavili su 1.015 žalbi Sudu BiH preko Centralne izborne komisije BiH.
- Centralna izborna komisija BiH kao prvostepeno tijelo je 63 žalbe uvažila i podnosiocima žalbi upisala u izvod iz Centralnog biračkog spiska za glasanje izvan Bosne i Hercegovine, po 2 podnesene žalbe je Centralna izborna komisija BiH donijela odluke kojim je poništen upis dvije osobe u Centralnom biračkom spisku, a Apelacioni odjel Suda BiH je odlučivao po 950 žalbi, od kojih je svih 950 žalbi odbio kao neosnovane ili odbacio kao neblagovremene.
279. **Žalbe na odluke Centralne izborne komisije BiH o odbijanju zahtjeva za akreditiranje** – Na odluku Centralne izborne komisije BiH kojom je zahtjev udruženja za akreditiranje odbijen, podnesena je žalba Sudu BiH koju je Apelacioni odjel Suda BiH odbio kao neosnovanu.
280. **Žalbe na odluke Centralne izborne komisije BiH o izrečenim sankcijama kandidatima jer nisu podnijeli izjavu o imovinskom stanju** – Na odluke Centralne izborne komisije BiH kojim su izrečene sankcije kandidatima jer nisu podnijeli izjavu o imovinskom stanju u skladu sa Izbornim zakonom BiH su podnesene 3 žalbe Sudu BiH koje je Apelacioni odjel Suda BiH 2 žalbe odbio kao neosnovane i 1 odbacio kao neblagovremenu.
281. **Mandati** – Na odluke Centralne izborne komisije BiH o prestanku mandata i dodjeli mandata sljedećem kvalificiranom kandidatu uložene su 2 žalbe Sudu BiH. Odlučujući po žalbama Apelacioni odjel Suda BiH je 2 žalbe odbio kao neosnovane.
282. **Žalba na odluku Centralne izborne komisije BiH o utvrđivanju i objavi broja birača upisanih u izvod iz Centralnog biračkog spiska za glasanje izvan Bosne i Hercegovine za Opće izbore 2018. godine** – Na odluku Centralne izborne komisije BiH o utvrđivanju i objavi broja birača upisanih u izvod iz Centralnog biračkog spiska za glasanje izvan Bosne i Hercegovine za Opće izbore 2018. godine izjavljena je 1 žalba Sudu BiH, koju je Apelacioni odjel Suda BiH odbacio kao nedopuštenu.

283. **Postupak imenovanja članova biračkih odbora za Opće izbore 2018. godine** – U postupku imenovanja članova biračkih odbora za Opće izbore 2018. godine u jednoj od faza izbornih aktivnosti politički subjekti podnosili su prigovore i žalbe. Imenovanje biračkih odbora vrše izborne komisije osnovnih izbornih jedinica na način i po postupku propisanom odredbama Uputstva o utvrđivanju kvalifikacija, broja članova, postupak ždrijebanja i imenovanja, obuke, provjere znanja i certificiranja članova biračkih odbora i mobilnih timova za glasanje, u kome su utvrđeni kriteriji koje moraju zadovoljavati osobe koje se imenuju za članove biračkih odbora. Na odluku izborne komisije kojom je odlučeno po prigovoru uložene su 2 žalbe Centralnoj izbornoj komisiji BiH. Žalbeni navodi su se odnosili na to da su navodno izborne komisije kršile odredbe provedbenih akata prilikom imenovanja članova biračkih odbora na način da nisu poštovali kriterije koje moraju zadovoljavati osobe koje se imenuju za članove biračkih odbora, i da izborna komisija nije vodila računa o rokovima za dostavu rješenja o imenovanju biračkih odbora. Postupajući po žalbama Centralna izborna komisija BiH je donijela 2 odluke kojim je 1 žalbu odbila kao neosnovanu, a 1 kao neblagovremenu. Sudu BiH nisu podnesene žalbe.

284. **Postupci u vezi s povredom člana 16.14 stav (3) Izbornog zakona BiH** – Članom 16.14 stav (3) Izbornog zakona BiH propisano je da je zabranjeno vođenje plaćene izborne kampanje putem elektronskih i štampanih medija, ili bilo kojeg oblika plaćenog javnog oglašavanja, osim održavanja internih skupova tijela i statutarne tijela političkih subjekata, u periodu od dana raspisivanja izbora do dana službenog početka izborne kampanje. Centralnoj izbornoj komisiji BiH je podnesen jedan (1) prigovor od političkog subjekta zbog navodnog kršenja odredbe člana 16.14 stav (3) Izbornog zakona BiH, koji je Centralna izborna komisija BiH na osnovi dokaznog materijala odbila kao neosnovan. Sudu BiH nije izjavljena žalbe.

Međutim, Centralna izborna komisija BiH prilikom rješavanja prigovora koji se odnose na povrede izbornog procesa putem društvenih mreža i online medija ne može na pouzdan način utvrditi činjenicu kada je dostavljeni dokazni materijal objavljen, niti se sa sigurnošću može utvrditi ko je objavio taj materijal, s obzirom da određene domene su izvan jurisdikcije Bosne i Hercegovine, što predstavlja prepreku za utvrđivanje odgovornosti političkih subjekata i onih protiv kojeg je dostavljen prigovor. Na taj način ova oblast nije zakonski dovoljno precizirana, niti trenutno postoje primjeri dobre prakse koji bi omogućili da se uspješno vode postupci protiv nedozvoljenih radnji u izbornom procesu, a koje se ostvaruju putem društvenih mreža i online medija, te se može zaključiti da se radi o svojevrsnoj "sivoj zoni".

285. **Postupci u vezi s povredom izbornog prava u periodu izborne kampanje političkih subjekata** – Najveći broj prigovora i žalbi vezan je za period izborne kampanje političkih subjekata, u kojem politički subjekti na zakonom utvrđen način upoznaju birače i javnost sa svojim programom i kandidatima za Opće izbore i koji prema odredbama Poglavlja 16. Izbornog zakona BiH predstavlja period od 30 dana prije dana održavanja izbora. Uputstvom o rokovima i redoslijedu izbornih aktivnosti za Opće izbore 2018. godine, koji će se održati u nedjelju 07. 10. 2018. godine, utvrđeno je da izborna kampanja zvanično počinje dana 07. 09. 2018. godine. Pravila ponašanja političkih subjekata u periodu izborne kampanje propisana su u Poglavlju 7. Izbornog zakona BiH, a predstavljanje političkih subjekata putem elektronskih medija propisano je u Poglavlju 16. Izbornog zakona BiH. Kršenja pravila propisanih ovim poglavljima su pratila i ove izbore. Povrede koje su činili politički subjekti u periodu izborne kampanje su se odnosile na ometanje skupova drugih političkih stranaka, obećavanje novčane nagrade s ciljem dobijanja podrške birača, skidanje, uništavanje i lijepljenje izbornih plakata, postavljanje

bilborda prije početka izborne kampanje, korištenje jezika koji bi nekoga mogao navesti ili potaći na nasilje ili širenje mržnje.

U ovom periodu politički subjekti podnijeli su 26 prigovora Centralnoj izbornoj komisiji BiH po kojima je nadležna postupati Centralna izborna komisija BiH, po kojima je doneseno: 11 odluka kojima se izriče novčana kazna političkim subjektima i kandidatima, sedam odluka kojim se odbijaju kao neosnovani, dva prigovora koji se odbacuju kao podneseni od neovlaštenog lica, pet prigovora koji se odbacuju kao neblagovremeni i jedan zaključak o obustavi postupka. Na 14 izjavljenih žalbi Sudu BiH, 13 žalbi je Apelacioni odjel Suda BiH odbio kao neosnovane i jednu žalbu je uvažio.

Jedanaest se žalbi, koje je Sud BiH odbio kao neosnovane, odnosilo na odluke Centralne izborne komisije BiH kojim je utvrđena odgovornost političkih subjekata i kandidata ili njihovih pristalica za kršenje pravila ponašanja u izbornoj kampanji iz člana 7.3 stav (1) tačka 7. Izbornog zakona BiH – korištenje jezika koji bi nekoga mogao navesti ili potaći na nasilje ili širenje mržnje, a nesporno utvrđene činjenice na kojima se temelje žalbene odluke su:

- odgovornost i političke stranke i njenog kandidata za izjavu kandidata koju je u periodu izborne kampanje dao javnim medijima, a kojom je političkog konkurenta označio prijetnjom po mir i sigurnost naroda, entiteta i njegovih institucija i koja je usmjerena na upoznavanje birača i javnosti upotrebom jezika na nedozvoljen način, a govor prenosi jasan neposredan rizik od poticanja na mržnju, izazivanje straha i netoleranciju;
- odgovornost koalicije jer kao organizator predizbornog skupa nije smjela dozvoliti da prisutni na skupu kao i njihove pristalice ističu plakat sa sadržajem koji je nekoga mogao navesti ili potaći na nasilje ili širenje mržnje;
- odgovornost političke stranke za izjavu pristalice koju je u periodu izborne kampanje dao javnim medijima, a koja je služila podizanju tenzija u narodu i raspirivanju mržnje-poticanje, širenje i veličanje mržnje;
- odgovornost političke stranke za izjavu njenog predsjednika na predizbornom skupu koristeći se netolerantnim i neprimjerenim načinom govora usmjerenog negativnom označenju kandidata druge političke stranke čime je mogao navesti ili potaći na nasilje ili širenje mržnje;
- odgovornost i koalicije i njenog kandidata za izjave kandidata na radiju i na javnom skupu-tribini u periodu izborne kampanje, koristeći se netolerantnim i neprimjerenim načinom izražavanja navodeći porijeklo kandidata druge političke stranke, čime je mogao navesti ili potaći na nasilje ili širenje mržnje;
- odgovornost i političke stranke i njenog kandidata za izjavu kandidata na predizbornom skupu u periodu izborne kampanje, a koja je služila podizanju tenzija među narodom i raspirivanju međunacionalne mržnje, vrijeđajući pripadnike jednog naroda, nazivajući ih pogrdnim imenima – poticanje, širenje i veličanje mržnje;
- odgovornost i koalicije i njenog kandidata za izjavu kandidata objavljenu putem Facebooka – internetske društvene mreže koja je pristupačna ogromnom broju građana i ima veliki broj korisnika u periodu izborne kampanje, koristeći se jezikom koji

navodi na raspirivanje međunacionalne mržnje, koji prenosi jasan i neposredan rizik od poticanja na mržnju, izazivanje straha, ksenofobiju i netoleranciju.

Nadalje, Centralna izborna komisija BiH je donijela 9 odluka po žalbama izjavljenim na prvostepene odluke izbornih komisija i to: 6 odluka kojima su žalbe odbijene kao neosnovane, jedna odbačena kao neblagovremena i 2 žalbe su uvažene. Na predmetne odluke Centralne izborne komisije BiH su izjavljene 2 žalbe Sudu BiH, koje je Apelacioni odjel Suda BiH odbio kao neosnovane.

286. **Postupci u vezi s kršenjem izborne šutnje** – Politički subjekti su podnosili prigovore zbog kršenja izborne šutnje za koje povrede su, prema odredbama Izbornog zakona BiH, nadležne odlučivati izborne komisije i Centralna izborna komisija BiH. Povrede koje su činili politički subjekti u periodu izborne šutnje su se odnosile na obilazak biračkih mjesta kandidata na izborima, prisustvo kandidata na biračkom mjestu ili njegovoj okolini, navodno pojavljivanje u televizijskim i radijskim programima kandidata na predstojećim izborima i društvenim mrežama, slanje SMS poruka, izlaganje ili dijeljenje biračima promotivnog materijala.

Zbog kršenja izborne šutnje Centralnoj izornoj komisiji BiH izjavljeno je 8 prigovora, po kojima je Centralna izborna komisija BiH donijela 6 odluka kojima se prigovor odbija kao neosnovan i 2 odluke o izricanju novčane kazne političkim subjektima. Na odluke Centralne izborne komisije BiH, izjavljene su 4 žalbe Sudu BiH, od kojih je Sud BiH 3 odbio kao neosnovane, a jednu žalbu uvažio i vratio Centralnoj izornoj komisiji BiH. U ponovnom postupku je Centralna izborna komisija BiH donijela odluku o izricanju novčane kazne političkom subjektu i njenom kandidatu na koju nije izjavljena žalba Sudu BiH.

287. **Povrede biračkog prava na dan izbora** – Na prvostepene odluke izbornih komisija, kojim je odlučeno po prigovorima podnesenim zbog povreda na biračkom mjestu, uloženo je 12 žalbi Centralnoj izornoj komisiji BiH. Odlučujući po žalbama, Centralna izborna komisija BiH je donijela 10 odluka kojima su žalbe odbijene kao neosnovane, a 2 žalbe su uvažene i vraćene nadležnoj izornoj komisiji na ponovno odlučivanje.

Na odluke Centralne izborne komisije BiH izjavljene su 4 žalbe Sudu BiH, koje je Apelacioni odjel Suda BiH odbio kao neosnovane.

Centralna izborna komisija BiH je po uloženoj žalbi na rješenje izborne komisije koja je odlučivala u prvostepenom postupku po prigovoru na rad člana mobilnog tima, donijela odluku kojom je uvažila žalbu, poništila rješenje izborne komisije i izrekla novčanu kaznu članu mobilnog tima.

Uloženu žalbu Sudu BiH, Apelacioni odjel Suda BiH je odbio kao neosnovanu.

288. **Zahtjevi za povrat uplaćenih sredstava na ime takse za učešće na Općim izborima 2018. godine** – Centralnoj izornoj komisiji BiH su podnesena tri zahtjeva za povrat uplaćenih sredstava na ime takse za učešće na Općim izborima 2018. godine. Centralna izborna komisija BiH je jednom odlukom djelimično uvažila zahtjev i za dio sredstava uplaćenih na dan 01. 06. 2018. godine na ime takse za učešće na Općim izborima 2018. godine odobrila povrat, a drugi dio zahtjeva za povrat uplaćenih sredstava na dan 25. 05. 2018. godine odbacila kao nedopušten. Centralna izborna komisija BiH je po druga dva zahtjeva donijela odluke kojima se podnesci odbacuju. Na jednu odluku kojom se podnesak odbacuje je uložena žalba Sudu BiH, koju je Apelacioni odjel Suda BiH odbio kao neosnovanu.

289. **Zahtjevi izbornih komisija za otvaranje vreća sa glasačkim materijalom** – U cilju pravilnog objedinjavanja utvrđenih izbornih rezultata u osnovnim izbornim jedinicama izborne komisije su podnijele 48 zahtjeva Centralnoj izbornoj komisiji BiH za otvaranje vreća sa glasačkim materijalom na 395 biračkih mjesta. Centralna izborna komisija BiH je donijela 162 naredbe kojim je odobrila izbornim komisijama otvaranje vreća sa glasačkim materijalom na traženim biračkim mjestima.

Centralna izborna komisija BiH je donijela naredbu kojom se nalaže svim izbornim komisijama u Bosni i Hercegovini da u skladu sa članom 5.27 Izbornog zakona BiH pravilno utvrde rezultate izbora na području svoje osnovne izborne jedinice na svim biračkim mjestima na kojima birački odbor nije pravilno utvrdio izborne rezultate.

290. **Postupci u rješavanju zahtjeva za ponovno brojanje glasačkih listića** – Centralnoj izbornoj komisiji BiH, prije donošenja Odluke o utvrđivanju i objavljivanju rezultata Općih izbora u Bosni i Hercegovini 2018. godine, su podnesena 32 zahtjeva za ponovno brojanje glasačkih listića. Centralna izborna komisija BiH je donijela 32 zaključka kojim su zahtjevi odbačeni zbog toga što su preuranjeni. Sudu BiH nisu podnesene žalbe.

Nakon donošenja Odluke o utvrđivanju i objavljivanju rezultata Općih izbora u Bosni i Hercegovini 2018. godine, Centralnoj izbornoj komisiji BiH ukupno je podneseno 82 zahtjeva za ponovno brojanje glasačkih listića. Centralna izborna komisija BiH, odlučujući po zahtjevima, donijela je 25 zaključaka kojim su zahtjevi odbačeni zbog toga što su neblagovremeni, 21 odluku o ponovnom brojanju glasačkih listića i 36 odluka i zaključaka kojim je zahtjev za ponovno brojanje glasačkih listića odbila kao neosnovan, odnosno kojim su zahtjevi odbačeni zbog toga što su podneseni od neovlaštene osobe ili nepotpuni. Ponovno brojanje glasačkih listića vršeno je u Glavnom centru za brojanje u Sarajevu, i prema odlukama brojanje je vršeno za 90 biračkih mjesta.

Na odluke Centralne izborne komisije BiH izjavljeno je 18 žalbi Sudu BiH od kojih je Centralna izborna komisija BiH 3 žalbe uvažila i naredila ponovno brojanje glasačkih listića u Glavnom centru za brojanje, a Sud BiH je 14 žalbi odbio kao neosnovane i jednu (1) odbacio kao neblagovremenu.

Na Odluku o utvrđivanju i objavljivanju rezultata Općih izbora 2018. godine, izjavljene su 3 žalbe Sudu BiH, koje je Apelacioni odjel Suda BiH odbio kao neosnovane.

Na Odluku o I izmjenama Odluke o utvrđivanju i objavljivanju rezultata Općih izbora 2018. godine, izjavljene su 3 žalbe Sudu BiH, koje je Apelacioni odjel Suda BiH odbio kao neosnovane.

Na Odluku o II izmjeni Odluke o utvrđivanju i objavljivanju rezultata Općih izbora 2018. godine, izjavljeno je 7 žalbi, Centralna izborna komisija BiH je dvije žalbe odbacila jer su podnesene od neovlaštenog lica, a Apelacioni odjel Suda BiH je 2 žalbe odbio kao neosnovane, 2 žalbe odbacio kao nedopuštene i jednu žalbu uvažio i vratio Centralnoj izbornoj komisiji BiH na ponovno odlučivanje. Centralna izborna komisija BiH je donijela odluku u ponovnom postupku na koju nije uložena žalba Sudu BiH.

Na Odluku o III izmjenama Odluke o utvrđivanju i objavljivanju rezultata Općih izbora 2018. godine, izjavljene su 2 žalbe Sudu BiH, koje je Apelacioni odjel Suda BiH odbio kao neosnovane.

291. **Postupci potvrđivanja i objavljivanja rezultata Općih izbora 2018. godine** – Centralna izborna komisija BiH, u skladu s odredbom člana 5.32 Izbornog zakona BiH nakon

završetka ponovnog brojanja glasačkih listića i istekom roka za podnošenje žalbe, odnosno nakon pravosnažnosti odluka, potvrđuje izborne rezultate za organe na svakom pojedinom nivou vlasti, u roku od 30 dana od dana održavanja izbora. Centralna izborna komisija BiH je, na 81. sjednici održanoj 06. 11. 2018. godine, donijela Odluku o potvrđivanju rezultata Općih izbora u Bosni i Hercegovini 2018. godine, broj: 05-1-07-1-1327-1/18 od 06. 11. 2018. godine u kojoj je u članu 2. navedeno:

- stav (2) da jedan preostali nedodijeljeni mandat za Predstavnički dom Parlamenta Federacije Bosne i Hercegovine, utvrđen primjenom člana 10.1 stav (3) Izbornog zakona Bosne i Hercegovine bit će potvrđen dopunom ove odluke nakon pravosnažnosti Odluke donesene 05. 11. 2018. godine o III izmjeni odluke broj: 05-1-07-1-1274-1/18 od 22. 10. 2018. godine o utvrđivanju i objavi rezultata Općih izbora u Bosni i Hercegovini 2018. godine i
- u stavu (3) da jedan preostali nedodijeljeni mandat za Narodnu skupštinu Republike Srpske, utvrđen primjenom člana 11.1 stav (2) Izbornog zakona BiH, bit će potvrđen dopunom ove odluke nakon pravosnažnosti odluke donesene 05. 11. 2018. godine o izmjeni stava (1) alineja 1 odluke o II izmjeni odluke, broj: 05-1-07-1-1274-1/18 od 22. 10. 2018. godine o utvrđivanju i objavi rezultata Općih izbora u Bosni i Hercegovini 2018. godine.

Na Odluku o potvrđivanju rezultata Općih izbora u Bosni i Hercegovini 2018. godine je izjavljena 1 žalba Sudu BiH, koju je Apelacioni odjel Suda BiH odbio kao neosnovanu.

292. Apelacija/zahtjev podneseni Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine u 2018. godini

I – Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine je podnesena apelacija i to:

Svetozar Pudarić iz Sarajeva je podnio žalbu Apelacionom odjelu Sud BiH na Odluku Centralne izborne komisije BiH kojom je odbijena njegova prijava kao nezavisnog kandidata za učešće na Općim izborima 2018. godine za izbore za člana Predsjedništva BiH iz reda srpskog naroda. Nakon donošenja rješenja Suda BiH kojom je odbijena žalba, i podnesene apelacije Ustavnom sudu BiH, Ustavni sud BiH je donio odluku broj AP-3464/18 od 17. 07. 2018.godine kojom je odbacio apelaciju Svetozara Pudarića kao nedozvoljenu.

II – Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine su podnesena tri zahtjeva za ocjenu ustavnosti i to:

1. Na Uputstvo o izmjeni i dopunama Uputstva o postupku provođenja posrednih izbora za tijela vlasti u Bosni i Hercegovini obuhvaćenih Izbornim zakonom Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", broj 91/18) je 27 zastupnika Predstavničkog doma Parlamenta Federacije BiH dana 27. 12. 2018. godine dostavilo Ustavnom sudu BiH zahtjev za ocjenu ustavnosti predmetnog Uputstva.

Centralna izborna komisija BiH je predmetno Uputstvo donijela na osnovi člana 2.9 stav (1) tačka 2, 6, 10. i 12, a u vezi sa članom 9.12 do 9.12i, članom 9.14, članom 10.10 do 10.18, članom 11.10 do 11.16 i 13.10 do 13.12 Izbornog zakona BiH.

Ustavni sud BiH je donio rješenje objavljeno u Službenom glasniku BiH, broj: 54/17 od 28. 07. 2017.godine kojim su odredba člana 10.12 stav (2) Izbornog zakona BiH u dijelu: "Svakom konstitutivnom narodu se daje jedno mjesto u svakom kantonu." i

odredba člana 20.16A stav (2) tačke a. do j. Izbornog zakona BiH prestale da važe od 29. 07. 2017. godine.

S obzirom na to da po rješenju Ustavnog suda BiH navedene izmjene Izbornog zakona BiH nije usvojilo i implementiralo nadležno zakonodavno tijelo zbog neusaglašenih stavova političkih subjekata, a da bi se mogao izvršiti izbor delegata u Dom naroda Parlamenta Federacije BiH i da bi Centralna izborna komisija BiH mogla, u skladu sa svojim nadležnostima utvrđenim članom 2.9 stav (1) tačka 9. Izbornim zakonom BiH, potvrditi i posredne izbore za Dom naroda Parlamenta Federacije BiH u 2018. godini i završiti Opće izbore, kao prethodno pitanje neophodno je odrediti broj delegata koji se biraju u Dom naroda Parlamenta Federacije BiH iz svakog konstitutivnog naroda i iz reda ostalih, a koji se biraju iz zakonodavnog tijela svakog kantona, što je i nadležnost Centralne izborne komisije BiH utvrđena u članu 10.12 Izbornog zakona BiH.

Odredbom člana 10.12 Izbornog zakona BiH je u stavu (1) utvrđeno da je broj delegata iz svakog konstitutivnog naroda i iz reda ostalih, koji se biraju u Dom naroda Parlamenta Federacije BiH iz zakonodavnog tijela svakog kantona, proporcionalan broju stanovnika kantona prema posljednjem popisu. Centralna izborna komisija BiH određuje, nakon svakog popisa, broj delegata koji se biraju iz svakog konstitutivnog naroda i iz reda ostalih, a koji se biraju iz zakonodavnog tijela svakog kantona.

Neophodno je usaglasiti član 21. stav (3) važećeg Uputstva o postupku provođenja posrednih izbora za tijela vlasti u Bosni i Hercegovini obuhvaćenih Izbornim zakonom BiH ("Službeni glasnik BiH", br. 38/14, 90/16 i 8/17) koji je glasio: "Broj delegata koji se bira iz skupština kantona je propisan članom 20.16A Izbornog zakona BiH" sa navedenim rješenjem Ustavnog suda BiH, što je učinjeno predmetnim Uputstvom kojim je u članu 1. izmijenjen član 21. stav (3) u kojem je Centralna izborna komisija BiH utvrdila preliminarni broj delegata koji se bira iz skupština kantona.

Preliminarni broj delegata koji se bira iz skupština kantona utvrđen je u skladu sa odredbom člana 10.12 stav (1) i (2) i člana 20.16A stav (2) Izbornog zakona BiH.

U stavu (2) člana 10.12 Izbornog zakona BiH je utvrđeno da za svaki kanton, broj stanovnika iz svakog konstitutivnog naroda i iz reda ostalih se dijeli brojevima 1, 3, 5, 7 itd. sve dok je to potrebno za raspodjelu. Brojevi koji se dobiju kao rezultat ovih dijeljenja predstavljaju količnike svakog konstitutivnog naroda i ostalih u svakom kantonu. Svi količnici konstitutivnih naroda se redaju zasebno po veličini, tako što se najveći količnik svakog konstitutivnog naroda i iz reda ostalih stavlja na prvo mjesto. Najveći količnik za svaki konstitutivni narod u svakom kantonu se briše sa liste količnika tog konstitutivnog naroda. Preostala mjesta se daju konstitutivnim narodima i ostalim, jedno po jedno, od najvećeg prema najmanjem prema preostalim količnicima na listi."

Imajući u vidu naprijed navedeno rješenje Ustavnog suda BiH u članu 20.16A Izbornog zakona BiH stav (2) sada glasi: "*Do organiziranja novog popisa, kao osnova koristi se popis iz 1991. godine tako da svaki kanton bira sljedeći broj delegata:*" i odredbe člana 10.12 stav (1) i (2) Izbornog zakona BiH i da je Ustavni sud BiH u odnosu na odredbe člana 10.12 Izbornog zakona BiH u preostalom dijelu, kako je i naprijed citirana ova odredba, naveo "da je zakonodavac odredio da je broj delegata iz svakog konstitutivnog naroda i iz reda Ostalih proporcionalan broju stanovnika prema posljednjem popisu" proizilazi nesporna činjenica da ne postoji opravdanost predmetnog zahtjeva, odnosno da je ispitivanje merituma zahtjeva nepotrebno.

Posljednji popis stanovništva u Bosni i Hercegovini je organiziran u 2013. godini ("Službeni glasnik BiH", broj 60/16).

Termin posljednji popis proteže se kroz odredbe Izbornog zakona BiH i jedina osnova za djelovanje Centralne izborne komisije BiH po ovim pitanjima i jeste isključivo primjena posljednjeg popisa, što je popis stanovništva BiH iz 2013. godine. A po prirodi stvari samo ovaj popis iz 2013. godine je prema ustavnom i teritorijalnom uređenju Federacije Bosne i Hercegovine i kantona.

Odredbom člana 2. predmetnog Uputstva je primijenjena i odredba Ustava Federacije BiH kojom je utvrđeno *”da će u Domu naroda biti najmanje jedan Bošnjak, jedan Hrvat i jedan Srbin iz svakog kantona koji imaju najmanje jednog takvog zastupnika u svom zakonodavnom tijelu“*.

U odredbi člana 3. predmetnog Uputstva je promjena koja se odnosi na Dom naroda Federacije BiH zasnovana na paritetu kao ustavnom principu koji je prenesen na Izborni zakon BiH, a Centralna izborna komisija BiH je na osnovi člana 2.9 stav (1) tačka 2. Izbornog zakona BiH nadležna za donošenje administrativnih propisa za provedbu Izbornog zakona BiH.

”Po zahtjevu za ocjenu ustavnosti predmetnog Uputstva je Ustavni sud BiH donio odluku kojom se predmetni zahtjev odbacuje kao nedopušten zbog nenadležnosti Ustavnog suda BiH.”

U predmetnoj odluci Ustavni sud BiH je istakao da prema članu 2.9 Izbornog zakona BiH, Centralna izborna komisija BiH je nezavisno tijelo koje podnosi izvještaj Parlamentarnoj skupštini BiH i čija ovlaštenja iz nje proizilazile, a tačkom od 1. do 17. člana 2.9 Izbornog zakona BiH taksativno su propisana ovlaštenja Centralne izborne komisije BiH, pa je tako između ostalih, tačkom 2. stava (1) člana 2.9 Izbornog zakona BiH, Centralna izborna komisija BiH nadležna da donosi administrativne propise za provođenje Izbornog zakona BiH. Shodno tome, Ustavni sud BiH smatra da osporeno Uputstvo o izmjeni i dopunama po svom karakteru zapravo i jeste administrativni propis koji je Centralna izborna komisija BiH donijela s ciljem provođenja Izbornog zakona BiH i posrednih izbora za tijela vlasti u Bosni i Hercegovini.

2. Na Uputstvo o izmjeni i dopunama Uputstva o postupku provođenja posrednih izbora za tijela vlasti u Bosni i Hercegovini obuhvaćenih Izbornim zakonom Bosne i Hercegovine (”Službeni glasnik BiH“, broj 91/18) je predsjedavajuća Predstavničkog doma Parlamentarne skupštine BiH dana 29. 01. 2019. godine dostavila Ustavnom sudu BiH zahtjev za ocjenu ustavnosti predmetnog Uputstva, koji je Ustavni sud BiH odbacio kao nedopušten.
3. Sud Bosne i Hercegovine je dana 04. 02. 2019. godine dostavio Ustavnom sudu BiH tužbu Kantona Sarajevo od 09. 01. 2019. godine i tužbu: Naše stranke, Socijaldemokratske partije BiH i Demokratske fronte, kojim su pokrenuti upravni sporovi pred tim sudom protiv Uputstva o izmjeni i dopunama Uputstva o postupku provedbe posrednih izbora za tijela vlasti u Bosni i Hercegovini obuhvaćenih Izbornim zakonom Bosne i Hercegovine uz obrazloženje da je cijenio da se u konkretnom slučaju radi o zahtjevu za ocjenu ustavnosti predmetnog Uputstva. Zahtjeve za ocjenu ustavnosti predmetnog Uputstva je Ustavni sud BiH odbacio kao nedozvoljene.

293. **Posredni izbori** – Na odluke Centralne izborne komisije BiH o dodjeli mandata delegatima u Dom naroda Parlamenta Federacije BiH iz reda Ostalih, donesene u skladu sa članom 2.9 stav (1) tačka 17, članom 10.12 stav (1) i članom 10.16, a u vezi člana 10.10 Izbornog zakona BiH uložene su dvije žalbe Apelacionom odjelu Suda BiH, koje je Sud BiH odbio kao neosnovane.

Na odluke Centralne izborne komisije BiH o dodjeli mandata delegatima u Dom naroda Parlamenta Federacije BiH iz reda srpskog naroda, donesene u skladu sa članom 2.9 stav (1) tačka 17. Izbornog zakona BiH, člana 37. stav (3) Uputstva o postupku provođenja posrednih izbora za tijela vlasti u Bosni i Hercegovini obuhvaćenih Izbornim zakonom Bosne i Hercegovine i člana 2, 3. i 4. Kriterija i postupak popune nedostajućih mandata u Domu naroda Parlamenta Federacije Bosne i Hercegovine – Opći izbori 2018. godine uloženo je šest žalbi Apelacionom odjelu Suda BiH, koje je Sud BiH odbio kao neosnovane.

294. **Opoziv** – Na odluku Centralne izborne komisije BiH kojom je utvrđeno da je postupak opoziva načelnika Općine Ribnik sproveden u skladu sa odredbama Izbornog zakona BiH je podnesena žalba Sudu BiH koju je Apelacioni odjel Suda BiH odbio kao neosnovanu.
295. **Prijevremeni izbori** – Na osnovi člana 14.3 stav (1) Izbornog zakona BiH i odluka Centralne izborne komisije BiH o prestanku mandata gradonačelnicima Grada Doboj i Grada Trebinje i načelnicima Općine Bosanski Petrovac, Općine Bosansko Grahovo, Općine Bužim, Općine Domaljevac-Šamac, Općine Drvar, Općine Kakanj i Općine Ribnik, Centralna izborna komisija BiH je donijela odluku o raspisivanju i održavanju prijevremenih izbora za gradonačelnike Grada Doboj i Grada Trebinje i načelnike Općine Bosanski Petrovac, Općine Bosansko Grahovo, Općine Bužim, Općine Domaljevac-Šamac, Općine Drvar, Općine Kakanj i Općine Ribnik.

Na zaključak Centralne izborne komisije BiH, kojim je odbačen zahtjev nezavisnog kandidata o povlačenju njegove kandidature za načelnika općine, nezavisni je kandidat uložio žalbu Apelacionom odjelu Suda BiH, koju je Sud BiH odbio kao neosnovanu.

Centralnoj izbornoj komisiji BiH je jedan politički subjekt podnio prigovor na odluku Gradske izborne komisije Doboj o odbijanju zahtjeva za akreditiranje posmatrača, koji je Centralna izborna komisija BiH uvažila, poništila dio odluke Gradske izborne komisije Doboj i vratila na ponovno odlučivanje. Gradska izborna komisija Doboj je postupila po uputama iz odluke Centralne izborne komisije BiH i donijela dopunu odluke koja je bila predmet ove pravne stvari i na nju nije ulagana žalba Sudu BiH.

Centralnoj izbornoj komisiji BiH je jedan politički subjekt podnio žalbu na odluke Općinske izborne komisije Bužim kojim su njegovi prigovori na odluku o imenovanju biračkih odbora odbačeni kao neblagovremeni, a jedan je prigovor odbijen kao neosnovan koji se odnosi na nepravilnosti u provođenju izbornog procesa, koju je Centralna izborna komisija BiH odlukom odbila kao neosnovanu i nije ulagana žalba Sudu BiH.

Članom 16.14 stav (3) Izbornog zakona BiH propisano je da je zabranjeno vođenje plaćene izborne kampanje putem elektronskih i štampanih medija, ili bilo kojeg oblika plaćenog javnog oglašavanja, osim održavanja internih skupova tijela i statutarnih tijela političkih subjekata, u periodu od dana raspisivanja izbora do dana službenog početka izborne kampanje. Centralnoj izbornoj komisiji BiH je podnesen jedan prigovor političkog subjekta zbog navodnog kršenja odredbe člana 16.14 stav (3) Izbornog zakona BiH, koji je Centralna izborna komisija BiH odbila kao neosnovan i nije ulagana žalba Sudu BiH.

Centralnoj izbornoj komisiji BiH je jedan politički subjekt podnio zahtjev za ponovno brojanje glasačkih listića na svim redovnim biračkim mjestima u osnovnoj izbornoj jedinici Bužim za nivo načelnika Općine Bužim, koji je Centralna izborna komisija BiH odlukom odbila kao neosnovan i nije ulagana žalba Sudu BiH.

Na odluku Centralne izborne komisije BiH o utvrđivanju i objavi rezultata prijevremenih izbora za gradonačelnike Grada Doboj i Grada Trebinje i načelnike Općine Bosanski Petrovac, Općine Bosansko Grahovo, Općine Bužim, Općine Domaljevac-Šamac, Općine Drvar, Općine Kakanj i Općine Ribnik uložena je jedna žalba Apelacionom odjelu Suda BiH, koju je Sud BiH odbio kao neosnovanu.

296. U svim fazama izbornog procesa ukupno je izjavljeno 1.073 žalbe Apelacionom odjeljenju Suda BiH od kojih je Sud BiH 1.069 žalbi odbio ili odbacio i četiri odluke vratio na ponovni postupak, što u procentu iznosi da je 99,63 % odluka Centralne izborne komisije BiH potvrđeno. Jedanaest žalbi po kojima je odlučivalo Apelacioni odjel Suda BiH se odnosi na odluke u vezi sa revizijom finansiranja političkih stranaka iz jednog od prethodnih izbornih ciklusa.

Tabela 19. Tabelarni pregled žalbi

R.B.	Broj žalbi	Vrsta odluke	Broj uvažениh žalbi po odluci Centralne izborne komisije BiH u prvostepenom ili drugostepenom postupku	Odluka Apelacionog odjela Suda BiH po žalbi	Odluka Ustavnog suda BiH po apelaciji
OPĆI IZBORI 2018. GODINE					
1.	1	imenovanje predsjednika Centralne izborne komisije BiH		1 žalba odbijena – neosnovana	
2.	22	imenovanje izbornih komisija		22 žalbe odbijene – neosnovane	
3.	12	ovjera prijava političkih subjekata	prvostepeni postupak 4 uvažene i ovjerene prijave podnositelja žalbi	8 žalbi odbijeno – neosnovane	1 apelacija odbačena – nedopuštena
4.	3	promjena naziva političke stranke u izborne svrhe		2 žalbe odbijene – neosnovane i 1 žalba uvažena	
5.	6	ovjera kandidatskih listi političkih subjekata	prvostepeni postupak 1 uvažena i ovjerena kandidatska lista podnositelja žalbe	4 žalbe odbijene – neosnovane i 1 žalba odbačena – neblagovremena	
6.	1015	odbijanje upisa u izvod iz CBS za glasanje izvan BiH	prvostepeni postupak 63 uvažene i izvršen upis podnositelja žalbe, a u izvod iz CBS za glasanje izvan BiH i po 2 žalbe poništen upis dvije osobe u CBS	950 žalbi odbijeno – neosnovane	
7.	1	zahtjevi za akreditiranje		1 žalba odbijena – neosnovana	
8.	3	podnošenje izjava o imovinskom stanju		2 žalbe odbijene – neosnovane i 1 žalba odbačena – neblagovremena	
9.	2	prestanak mandata i dodjela mandata sljedećem kvalificiranom kandidatu		2 žalbe odbijene – neosnovane	
10.	1	utvrđivanje i objava broja birača upisanih u izvod iz CBS za glasanje izvan BiH		1 žalba odbačena – nedopuštena	
11.	2	imenovanje biračkih odbora – odluke izbornih komisija	drugostepeni postupak 1 žalba odbijena – neosnovane i 1 žalba odbačena – neblagovremena		

R.B.	Broj žalbi	Vrsta odluke	Broj uvažanih žalbi po odluci Centralne izborne komisije BiH u prvostepenom ili drugostepenom postupku	Odluka Apelacionog odjela Suda BiH po žalbi	Odluka Ustavnog suda BiH po apelaciji
12.	14	izborna kampanja a) jezik mržnje i b) kampanja		a) jezik mržnje 11 žalbi odbijeno – neosnovane b) kampanja 2 žalbe odbijene – neosnovane i 1 žalba uvažena	
13.	11	izborna kampanja – odluke izbornih komisija	drugostepeni postupak 6 žalbi odbijeno – neosnovane, 1 žalba odbačena – neblagovremena i 2 žalbe usvojene	2 žalbe odbijene – neosnovane	
14.	4	izborna šutnja		3 žalbe odbijene – neosnovane i 1 žalba uvažena	
15.	18	povreda biračkog prava na dan izbora – odluke izbornih komisija	drugostepeni postupak 10 žalbi odbijeno – neosnovane i 3 žalbe uvažene	5 žalbi odbijene – neosnovane	
16.	1	povrat uplaćenih sredstava na ime takse		1 žalba odbijena – neosnovana	
17.	18	ponovno brojanje glasačkih listića	prvostepeni postupak 3 žalbe uvažene	14 žalbi odbijeno – neosnovane i 1 žalba odbačena – neblagovremena	
18.	3	utvrđivanje i objava rezultata		3 žalbe odbijeno – neosnovane	
19.	3	I izmjena utvrđenih rezultata		3 žalbe odbijene – neosnovane	
20.	7	II izmjena utvrđenih rezultata	prvostepeni postupak 2 žalbe odbačene – podnesene od neovlaštenog lica	2 žalbe odbijene – neosnovane, 2 žalbe odbačena – nedopuštene i 1 žalba uvažena	
21.	2	III izmjena utvrđenih rezultata		2 žalbe odbijene – neosnovane	
22.	1	potvrđivanje rezultata		1 žalba odbijena – neosnovana	
POSREDNI IZBORI					
1.	2	Dodjela mandata delegatima u Dom naroda Parlamenta FBiH iz reda ostalih		2 žalbe odbijene – neosnovane	

R.B.	Broj žalbi	Vrsta odluke	Broj uvažanih žalbi po odluci Centralne izborne komisije BiH u prvostepenom ili drugostepenom postupku	Odluka Apelacionog odjela Suda BiH po žalbi	Odluka Ustavnog suda BiH po apelaciji
2.	6	Dodjela mandata delegatima u Dom naroda Parlamenta FBiH iz reda srpskog naroda		6 žalbi odbijeno – neosnovane	
PRIJEVREMENI IZBORI					
1.	1	povlačenje kandidature		1 žalba odbijena – neosnovana	
2.	1	imenovanje biračkih odbora – odluke izbornih komisija	drugostepeni postupak 1 žalba odbijena – neosnovana		
3.	1	utvrđivanje i objava rezultata		1 žalba odbijena – neosnovana	
OPOZIV					
1.	1	postupak opoziva načelnika		1 žalba odbijena – neosnovana	
REVIZIJA					
1.	12	revizija finansiranja političkih subjekata	prvostepeni postupak 1 žalba uvažena	10 žalbi odbijeno – neosnovane i 1 žalba odbačena nedozvoljena	
UKUPNO: 1174 ŽALBE					
CENTRALNA IZBORNA KOMISIJA BiH RIJEŠILA 101 ŽALBU					
SUD BIH RIJEŠIO 1073 ŽALBE i to: - 1069 žalbe neosnovane ili odbačene - 4 žalbe uvažene					

3.1 Prigovori Koalicije “Pod lupom” za slobodne i poštene izbore

297. Koalicija “Pod lupom“ koja okuplja više nevladinih organizacija dana 23. 10. 2018. godine putem e-maila dostavila je Centralnoj izbornoj komisiji BiH dopis sa pregledom propusta u radu biračkih odbora, zabilježenih nepravilnosti na biračkim mjestima i prijavljenih “kritičnih situacija“ na dan održavanja Općih izbora 2018. godine sa zahtjevom za poduzimanje odgovarajućih radnji i izricanjem sankcije.

298. Postavljanje ovakvih zahtjeva te postupanje po zahtjevima upitno je iz više razloga:

- Centralna izborna komisija BiH akreditirala je promatrače iz 14 udruženja, a niti jedan promatrač nije akreditiran kao promatrač koalicije “Pod lupom“, niti je mogao biti s obzirom na to da je jedan od uvjeta i taj da je udruženje registrirano u odgovarajućim registrima, a kao dokaz prilikom akreditacije dostavlja se i Izvod iz registra.

- S obzirom na to da ovo udruženje ima neformalni karakter i kao takvo nema svojstvo promatrača, ono nije u mogućnosti pojavljivati se kao subjekt u izbornom procesu te postavljati zahtjeve prema izbornim komisijama. Također, u više Zapisnika o radu biračkih odbora (ZARBO) evidentirano je da su uložene primjedbe promatrača “Pod lupom“, iako kao što je ranije navedeno nema registriranih promatrača pod ovim udruženjem.
- Dostavljeni zahtjev nije se mogao smatrati prigovorom jer član 6.2 stav (1) Izbornog zakona BiH propisuje da prigovor izornoj komisiji mogu podnijeti birač i politički subjekt, a nikako udruženje građana. Ovaj stav zauzeo je i Sud BiH u svojoj odluci, broj S1 3 IŽ 031262 IŽ od 17. 12. 2018. godine, kojim je odbio zahtjev Udruženja za borbu protiv korupcije Transparency International BiH izjavljenom na odluku Centralne izborne komisije BiH. Tražeći od Centralne izborne komisije BiH poduzimanje radnji i sankcioniranje, ova koalicija nije postupila u okviru ovlaštenja propisanih Izbornim zakonom BiH.
- Članom 17.2 stav (1) Izbornog zakona BiH propisano je da posmatrač može stavljati obrazložene primjedbe na rad tijela nadležnih za provođenje izbora utvrđenih ovim zakonom u pisanoj formi koje se prilažu u zapisnik o radu tijela nadležnog za provođenje izbora, na osnovi čega *politički subjekt* može uložiti prigovor nadležnom tijelu. Da bi Centralna izborna komisija BiH razmatrala prigovor, on mora biti podnesen od ovlaštene osobe (političkog subjekta) te ova situacija mora biti evidentirana u Zapisniku o radu biračkih odbora (ZARBO). U svim situacijama u kojima je Centralna izborna komisija BiH postupala ili po zahtjevu ovlaštenog podnosioca ili po službenoj dužnosti prilikom donošenja odluka razmatrani su i prigovori koji su evidentirani u zapisnike pa tako i prigovori posmatrača.
- U svom dopisu ova koalicija govori o 446 “kritičnih situacija“. Nijedan propis kojim je reguliran izborni proces u Bosni i Hercegovini ne poznaje pojam “kritične situacije“. Veći broj istaknutih “kritičnih situacija“ predstavljaju samo konstataciju o povredama na biračkim mjestima, koje se odmah otklanjaju na način da se iste ukažu predsjedniku biračkog odbora ili izornoj komisiji osnovne izborne jedinice. S obzirom na to da je opća ocjena međunarodnih posmatrača da je Centralna izborna BiH većinu svojih zadataka efikasno sprovodila uprkos ograničenom budžetu i osoblju, a u okruženju stalnih kritika i navoda koji se odnose na tehničke pripreme (Vidi tačku 200) te da je *Operativni štab “Opći izbori 2018.“* evidentirao 19 prijava o incidentu, a Ministarstvo unutrašnjih poslova RS evidentirao 7 situacija remećenja javnog reda i mira i ostalih incidenata situaciju (vidi tačku 167.), nazivati situacije kao što su nedostatak jednog glasačkog listića, neobjavljivanja članova biračkih odbora na biračkim mjestima unatoč poznatoj činjenici o problemima vezanim za imenovanje članova biračkih odbora pa i na sam dan izbora, svojevrijednog prekršivanja glasačkih listića izvan kabine ili nepopunjavanja jednog od četiri glasačka listića i tako dalje te tretirati ih kao “kritične situacije“ Centralna izborna komisija BiH smatra tendencioznim, neprofesionalnim i ne doprinosi provođenju fer i poštenih izbora.

299. Centralna izborna komisija BiH nakon svakih izbora radi analizu rada biračkih odbora. Prilikom izrade ove analize o radu biračkih odbora, a protiv svih članova biračkih odbora kod kojih se utvrde neregularnosti bit će pokrenuti prekršajni postupci prilikom čega će

Centralna izborna komisija BiH izricati novčane kazne i administrativne zabrane rada u izbornim administracijama.

3.1.1 Zahtjevi za ponovno brojanje glasačkih listića koje je podnijela Koalicija “Pod lupom“

300. Centralnoj izbornoj komisiji BiH od kolacije “Pod lupom“, koja okuplja više nevladinih organizacija, putem e-maila dostavljen je Zahtjev za ponovno brojanje nevažećih glasačkih listića za izbor članova Predsjedništva BiH, kako bi se utvrdili razlozi nevaženja glasačkih listića posebno u kategoriji listića koji su “nevažeći po drugim kriterijima“. Kao obrazloženje zahtjeva naveden je “enormno visoki procenat nevažećih glasačkih listića za izbor člana Predsjedništva BiH“.

301. Dostavljeni zahtjev Centralna izborna komisija BiH nije razmatrala iz sljedećih razloga:

- Nisu ispunjeni uvjeti iz člana 5.30 stav (4) Izbornog zakona BiH, gdje je propisano da Centralna izborna komisija BiH može razmatrati zahtjev za ponovno brojanje glasačkih listića ako su ispunjeni sljedeći uvjeti: da je zahtjev podnesen u pisanoj formi i da ga je potpisao akreditirani posmatrač, grupa od 50 ili više birača koji su glasali na istom biračkom mjestu, nezavisni kandidat, predsjednik političke stranke, nosilac liste nezavisnih kandidata ili bilo koji od predsjednika političkih stranaka koje su formirale koaliciju, ili općinska izborna komisija; da su u zahtjevu tačno navedene činjenice koje opravdavaju ponovno brojanje, uključujući članove ovog zakona koji nisu poštovani ili su prekršeni; da je u zahtjevu naveden približan broj glasačkih listića za koje se vjeruje da nisu ispravni; da je u zahtjevu navedeno kako bi ova povreda zakona utjecala na izborne rezultate i da je zahtjev podnesen Centralnoj izbornoj komisiji BiH u roku od tri dana od dana kada je Centralna izborna komisija BiH objavila izborne rezultate. Podneseni zahtjev nije potpisala ovlaštena osoba, ne sadrži činjenice koje bi opravdale ponovno brojanje, ne sadrži navode o članovima Izbornog zakona BiH koji nisu poštivani ili su prekršeni te navode kako bi ove povrede zakona utjecale na izborne rezultate.
- Uzimajući u obzir navedeno, Centralna izborna komisija BiH podneseni zahtjev smatra paušalnim i proizvoljnim s obzirom na to da se jedino obrazloženje zahtjeva odnosi samo na statističke navode o nevažećem broju listića, uspoređujući ih sa brojem nevažećih listića iz ranijeg perioda, a isticanih u javnim nastupima Centralne izborne komisije BiH. Zahtjev sadrži samo navode koji se temelje na pretpostavkama i predstavljaju tvrdnju u vidu zapažanja koje ničim nije dokazano. Sve odluke kojim je Centralna izborna komisija BiH odbacivala ovakve zahtjeve kao paušalne i proizvoljne potvrdio je i Sud BiH u žalbenom postupku svojim odlukama, broj S1 3 IŽ 030887 Iž, S1 3 IŽ 030889 Iž, S1 3 Iž 030901 18 Iž, S1 3 IŽ 030902 18 Iž i S1 3 Iž 030907 18 Iž od 30. 10. 2018. godine. Dalje, Sud BiH u obrazloženju svoje odluke, broj S1 3 IŽ 030904 18 Iž od 30. 10. 2018. godine, navodi da je se u ovom konkretnom predmetu većina žalbenih navoda bazirala i argumentirala nekim dokumentom koji je sačinila Koalicija “Pod lupom“, odnosno njeni promatrači. Sud navodi da je pored irelevantnosti tih podataka za postupak eventualnog ponovnog brojanja, kapacitet izbornog promatrača definiran članom 17.9 i članom 5.30 Izbornog zakona BiH, a sve preko toga nije u njihovom domenu.

- Također, zahtjev nije ni podnesen na način propisan Uputstvom o procedurama za rješavanje po prigovorima i žalbama podnesenim izbornim komisijama (“Službeni glasnik BiH”, broj 37/14) kojim je propisano da se komunikacija između Centralne izborne komisije BiH i strana u postupku odvija putem telefaks-aparata i izravno.

4. FINANSIJSKE I LOGISTIČKO-OPERATIVNE AKTIVNOSTI

302. U budžetu institucija BiH za 2018. godinu predviđena sredstava za Opće izbore 2018. godine iznose 8.1462.000 KM.
303. Ukupni troškovi Općih izbora 2018. godine iznose 7.930.897,65 KM od čega je na isplate članovima biračkih odbora utrošeno 4.174.810,20 KM.
304. Centralna izborna komisija BiH se više puta obraćala nadležnim institucijama Bosne i Hercegovine za osiguranje sredstava za nabavku transparentnih glasačkih kutija (budžetski zahtjev za 2014. godinu, 2016, 2017. i 2018. godinu)²⁹. Ova sredstava nisu odobrena u budžetu institucija Bosne i Hercegovine.
305. U okviru Programa predizborne pomoći Vijeća Evrope za Opće izbore 2018. u Bosni i Hercegovini utrošeno je 114.679,20 KM (58.634, 54 EUR).
306. Za potrebu organiziranja Općih izbora 2018. godine, a na osnovi Odluka Centralne izborne komisije BiH, izvršene su nabavke opreme roba i usluga za koje je provedeno ukupno 12 otvorenih i 12 konkurentskih i 3 pregovaračka postupka, što je ukupno 27 postupaka.
307. Nadalje, za potrebe organiziranja Općih izbora 2018. godine angažirano je i dodatno osoblje na određeno vrijeme: referenti za obradu podataka – 7 izvršilaca; saradnik za rad s političkim subjektima – 2; saradnik na poslovima koordinacije i obrade podataka – 1; referent za rad s političkim strankama – 1; referent na infoliniji – 2; referent na prijemu i obradi mailova i faksova – 4; zaposlenik na prijemu, skladištenju i distribuciji izbornog materijala – 12; saradnik za postupanje po zahtjevima za upis birača u CBS izvan BiH – 3; saradnik za pravne poslove i upravno rješavanje – 3 izvršioca.
308. U Glavnom centru za brojanje angažirana su 423 izvršioca koji su bili uposleni po ugovoru o djelu.
309. Skladište Centralne izborne komisije BiH, koje predstavlja posebnu organizacionu cjelinu, nalazi se na posebnoj lokaciji, odvojeno od sjedišta Centralne izborne komisije BiH, na adresi Kasindolskog bataljona 14 Istočno Sarajevo. U 2018. godini u skladištu Centralne izborne komisije BiH su obavljane dodatne aktivnosti u vezi s pripremom i organiziranjem Općih izbora 2018. godine, prijem i kontrola obrazaca za biračka mjesta; prijem i kontrola glasačkih listića koji su distribuirani iz štamparije u skladište; prijem i daljnja distribucija transparentnih glasačkih kutija i sigurnosnih pečata; distribucija materijala za izborne komisije koja je obavljena u četiri ciklusa – dva dostavna i dva povratna ciklusa, i uskladištenje kompletnog materijala u skladištu Centralne izborne komisije BiH iz kojeg je distribuiran izborni materijal u Glavni centar za brojanje gdje se vršilo brojanje neprebrojanih glasačkih listića.

²⁹ Budžetski zahtjev za 2014. godinu: 936.000,00 KM; 2016. godine traženo 950.000,00KM ; 2017. godine traženo 4000.000,00 KM i u budžetskom zahtjevu za 2018. godinu traženo 385.000,00 KM.

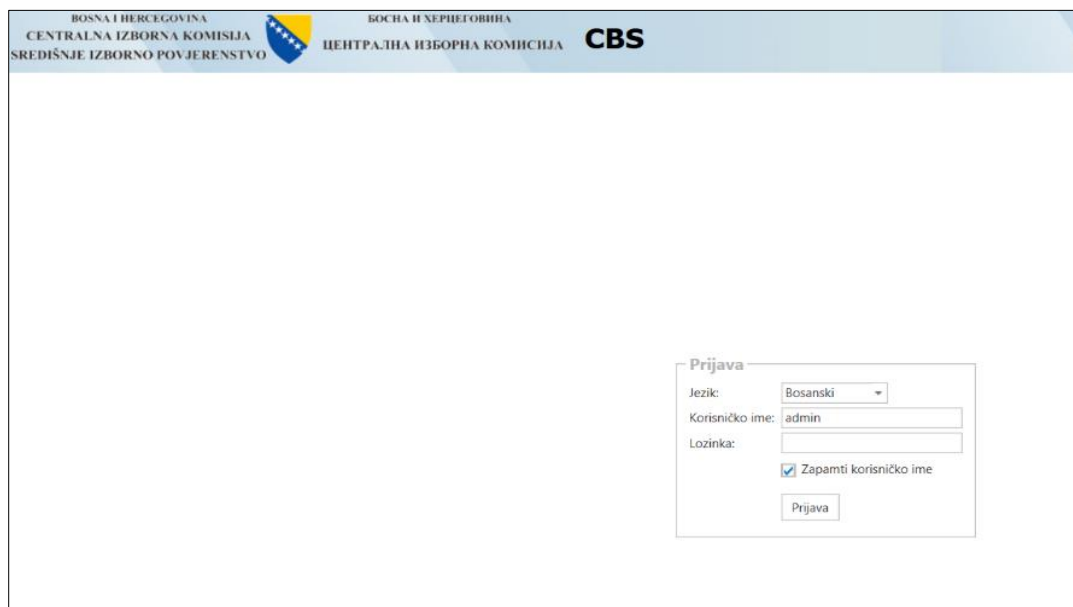
5. INFORMATIČKO-TEHNIČKA PODRŠKA

310. U 2018. godini, s ciljem unaprjeđenja izbornog procesa izvršena je nadogradnja aplikacija i softvera koji koristi Centralna izborna komisija BiH: 1. Nadogradnja JIIS BiH – Centralni birački spisak, 2. Dorada funkcionalnosti modula za unos i obradu rezultata izbora, i 3. Konsolidacija JIIS BiH, izrada repozitorija i GEO informacionog sistema.

5.1 Nadogradnja JIIS BiH – Centralni birački spisak

311. Centralna izborna komisija BiH u izbornom procesu koristi informatičke alate sublimirane u Jedinstveni izborni informacioni sistem BiH JIIS-BiH. Funkcionalnosti ovog sistema se stalno proširuju uvođenjem novih i nadogradnjom postojećih modula sistema. Projektom "Nadogradnja JIIS BiH – Centralni birački spisak" inoviran je u tehničkom i tehnološkom smislu, proces dobijanja i obrade podataka iz Centralnog biračkog spiska (CBS) u realnom vremenu. Razvijeni su novi moduli, odnosno, aplikacije i sistemska rješenja koja to omogućuju. Finansiranje projekta omogućeno je kroz dugogodišnje ulaganje definirano Projektom JIIS BiH.

312. Implementirana je sistemska platforma koja će dohvat podataka vršiti automatizirano, sigurno i upravljivo, izolirano od baze podataka, koristeći web-servise³⁰. Aplikacija sadrži 1. Integracijski modul, 2. Modul podataka i 3. Aplikativni modul. Kreirana aplikacija za vođenje Centralnog biračkog spiska je web-aplikacija sa višejezičnom funkcionalnošću. Kroz formu pristupa omogućen je izbor višejezičnog okruženja, kao i jasna razgraničenost pristupa korisnika.

The image shows a login form for the Central Election Commission of Bosnia and Herzegovina (CBS). The header of the page contains the text 'BOSNA I HERCEGOVINA CENTRALNA IZBORNA KOMISIJA SREDIŠNJE IZBORNO POVJERENSTVO' and 'БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА ЦЕНТРАЛНА ИЗБОРНА КОМИСИЈА CBS'. The login form itself is titled 'Prijava' and contains the following elements: a language dropdown menu set to 'Bosanski', a text input field for 'Korisničko ime' containing 'admin', a text input field for 'Lozinka', a checked checkbox labeled 'Zapamti korisničko ime', and a 'Prijava' button.

Slika 9. Forma za pristup

³⁰ Aplikativno rješenje omogućava integraciju u JIIS, kao web-aplikacije ili aplikacije koje koriste mikroservise. Podaci koji se unose i obrađuju putem aplikativnog rješenja su smješteni u vlastitoj bazi, dok se zajednički kontrolni podaci nalaze u centralnoj bazi (repozitoriju). Kompletno rješenje podjeljeno u module u odnosu na funkcionalnost i područje primjene.

BOSNA I HERCEGOVINA CENTRALNA IZBORNA KOMISIJA SREDIŠNJE IZBORNO POVJERENSTVO		БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА ЦЕНТРАЛНА ИЗБОРНА КОМИСИЈА		CBS		Prijevremeni 2019MUNIP1	
Izbori Kreiranje BS Raseljena lica Provjere u IDDEEA-i Šifarnici Administracija Izvještaji							
Statusi prenosa podataka (IDDEEA)							
Grupa Podataka	Šifra prepisa	Datum pokretanja WS	Datum završetka WS	Uspješno izvršenje importa	Vrijeme izvršenja importa	Broj slogova	
ADMINISTRATIVNE_JEDINICE	2414	29.01.2019 00:00:00	30.01.2019 00:00:00	☒	30.01.2019 16:34:09	8158	
BIRACKA_MJESTA	2417	29.01.2019 00:00:00	30.01.2019 00:00:00	☒	30.01.2019 21:01:58	58563	
NOM_BIR_MJESTA	2416	29.01.2019 00:00:00	30.01.2019 00:00:00	☒	30.01.2019 20:59:32	5375	
IZBORNE_JEDINICE	2415	29.01.2019 00:00:00	29.01.2019 00:00:00	☒	30.01.2019 20:57:44	173	
BIRACI	2413	25.08.2018 04:11:26	25.08.2018 04:11:28	☐			
BIRACI	2412	25.08.2018 04:00:06	25.08.2018 04:11:25	☐			
BIRACKA_MJESTA	2410	25.08.2018 02:00:09	25.08.2018 02:03:37	☐			
ULICE_SIF	2411	25.08.2018 02:00:09	25.08.2018 02:02:06	☐			
ADMINISTRATIVNE_JEDINICE	2409	25.08.2018 02:00:09	25.08.2018 02:00:51	☐			
NOM_BIR_MJESTA	2407	25.08.2018 02:00:04	25.08.2018 02:00:31	☐			
Strana 1 od 7 (65 podataka) 1 2 3 4 5 6 7							

Slika 10. Administrativni dio – praćenje on-line prijenosa podataka

BOSNA I HERCEGOVINA CENTRALNA IZBORNA KOMISIJA SREDIŠNJE IZBORNO POVJERENSTVO		БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА ЦЕНТРАЛНА ИЗБОРНА КОМИСИЈА		CBS		Prijevremeni izbori za 9 općina - 005, 020, 030, 038, 057, 061, 084, 2019MUNIP1																																					
Izbori Biračka mjesta OJK Kreiranje BS Mobilni timovi Rasejena lica Mjesne zajednice Provjere u IDDEEA-i Šifarnici Administracija Izvještaji Ermin Kos Postavke																																											
Štampa biračkog spiska																																											
Izvještaji				Statusi izvještaja																																							
☐ Preliminarni birački spisak ☐ Izvod iz biračkog spiska za redovne birače (opći izbori) ☐ Izvod iz biračkog spiska za redovne birača za Brčko Distrikt (opći izbori) ☐ Izvod iz biračkog spiska za birače koji glasuju lično ☐ Izvod iz biračkog spiska za birače koji glasuju u odsustvu ☐ Izvod iz biračkog spiska za birače koji glasuju putem pošte ☐ Izvod iz konačnog cbs-a za birače sa posebnim potrebama ☐ Izvod iz konačnog biračkog spiska za birače koji glasuju u DKP-a ☐ Spisak birača koji glasuju nepovrđenim - kovertnim glasačkim				☒ Osježi																																							
Izborne jedinice: ☐ Označi sve ☐ 0 - IBI ☐ 000 - CENTRALNA IZBORNA KOMISIJA ☐ 001 - VELIKA KLADUŠA ☐ 002 - CAZIN ☐ 003 - BIHAĆ ☐ 004 - BOSANSKA KRUPA ☐ 005 - BUŽIM ☐ 006 - KRUPA NA UNI				<table border="1"> <thead> <tr> <th>Izvještaj</th> <th>Datum pokretanja</th> <th>Status</th> <th>Poruka</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Izvod iz biračkog spiska za birače koji glasuju putem pošte</td> <td>12.02.2019 23:28:52</td> <td>Završen</td> <td>[12.02.2019 23:31:05] Broj generisanih datoteka: 9</td> </tr> <tr> <td>Izvod iz konačnog cbs-a za birače sa posebnim potrebama</td> <td>12.02.2019 09:55:11</td> <td>Završen</td> <td>[12.02.2019 09:55:27] Broj generisanih datoteka: 20</td> </tr> <tr> <td>Spisak birača koji glasuju nepovrđenim - kovertnim glasačkim</td> <td>12.02.2019 08:36:44</td> <td>Završen</td> <td>[12.02.2019 08:36:58] Broj generisanih datoteka: 12</td> </tr> <tr> <td>Izvod iz konačnog biračkog spiska za birače koji glasuju u DKP-a</td> <td>09.02.2019 08:07:27</td> <td>Završen</td> <td>[09.02.2019 08:07:37] Broj generisanih datoteka: 0</td> </tr> <tr> <td>Izvod iz biračkog spiska za redovne birače (opći izbori)</td> <td>05.02.2019 13:37:31</td> <td>Završen</td> <td>[05.02.2019 13:38:48] Broj generisanih datoteka: 28</td> </tr> <tr> <td>Izvod iz biračkog spiska za birače koji glasuju lično</td> <td>05.02.2019 08:56:15</td> <td>Završen</td> <td>[05.02.2019 08:56:20] Broj generisanih datoteka: 8</td> </tr> <tr> <td>Izvod iz biračkog spiska za birače koji glasuju u odsustvu</td> <td>05.02.2019 08:55:05</td> <td>Završen</td> <td>[05.02.2019 08:55:06] Broj generisanih datoteka: 1</td> </tr> <tr> <td>Preliminarni birački spisak</td> <td>01.02.2019 22:48:27</td> <td>Završen</td> <td>[01.02.2019 22:48:27] Broj generisanih datoteka: 0</td> </tr> </tbody> </table>				Izvještaj	Datum pokretanja	Status	Poruka	Izvod iz biračkog spiska za birače koji glasuju putem pošte	12.02.2019 23:28:52	Završen	[12.02.2019 23:31:05] Broj generisanih datoteka: 9	Izvod iz konačnog cbs-a za birače sa posebnim potrebama	12.02.2019 09:55:11	Završen	[12.02.2019 09:55:27] Broj generisanih datoteka: 20	Spisak birača koji glasuju nepovrđenim - kovertnim glasačkim	12.02.2019 08:36:44	Završen	[12.02.2019 08:36:58] Broj generisanih datoteka: 12	Izvod iz konačnog biračkog spiska za birače koji glasuju u DKP-a	09.02.2019 08:07:27	Završen	[09.02.2019 08:07:37] Broj generisanih datoteka: 0	Izvod iz biračkog spiska za redovne birače (opći izbori)	05.02.2019 13:37:31	Završen	[05.02.2019 13:38:48] Broj generisanih datoteka: 28	Izvod iz biračkog spiska za birače koji glasuju lično	05.02.2019 08:56:15	Završen	[05.02.2019 08:56:20] Broj generisanih datoteka: 8	Izvod iz biračkog spiska za birače koji glasuju u odsustvu	05.02.2019 08:55:05	Završen	[05.02.2019 08:55:06] Broj generisanih datoteka: 1	Preliminarni birački spisak	01.02.2019 22:48:27	Završen	[01.02.2019 22:48:27] Broj generisanih datoteka: 0
Izvještaj	Datum pokretanja	Status	Poruka																																								
Izvod iz biračkog spiska za birače koji glasuju putem pošte	12.02.2019 23:28:52	Završen	[12.02.2019 23:31:05] Broj generisanih datoteka: 9																																								
Izvod iz konačnog cbs-a za birače sa posebnim potrebama	12.02.2019 09:55:11	Završen	[12.02.2019 09:55:27] Broj generisanih datoteka: 20																																								
Spisak birača koji glasuju nepovrđenim - kovertnim glasačkim	12.02.2019 08:36:44	Završen	[12.02.2019 08:36:58] Broj generisanih datoteka: 12																																								
Izvod iz konačnog biračkog spiska za birače koji glasuju u DKP-a	09.02.2019 08:07:27	Završen	[09.02.2019 08:07:37] Broj generisanih datoteka: 0																																								
Izvod iz biračkog spiska za redovne birače (opći izbori)	05.02.2019 13:37:31	Završen	[05.02.2019 13:38:48] Broj generisanih datoteka: 28																																								
Izvod iz biračkog spiska za birače koji glasuju lično	05.02.2019 08:56:15	Završen	[05.02.2019 08:56:20] Broj generisanih datoteka: 8																																								
Izvod iz biračkog spiska za birače koji glasuju u odsustvu	05.02.2019 08:55:05	Završen	[05.02.2019 08:55:06] Broj generisanih datoteka: 1																																								
Preliminarni birački spisak	01.02.2019 22:48:27	Završen	[01.02.2019 22:48:27] Broj generisanih datoteka: 0																																								

BOSNA I HERCEGOVINA
CENTRALNA IZBORNA KOMISIJA
SREDIŠNJE IZBORNO POVJERENSTVO

БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА
ЦЕНТРАЛНА ИЗБОРНА КОМИСИЈА

CBS

Izbori | Biračka mjesta OIK | Kreiranje BS | Mobilni timovi | Raseljena lica | Mjesne zajednice | Provjere u IDDEEA-i | Šifarnici | Administracija | Izvještaji

Biračke statistike

Birački spisak:*

Nivo vlasti:

- Označi sve
- 000 - Nedefinisano-Brcko Distrik
- 100 - Općinski nivoi vlasti
- 200 - Skupština kantona
- 300 - Narodna skupština RS
- 400 - Parlament Federacije BiH
- 500 - Parlament BiH

Nivo izborne jedinice:

Označi sve

Izborne jedinice u kojima glasa:

- Označi sve
- 0 - INI
- 000 - CENTRALNA IZBORNA KOMISIJA
- 001 - VELIKA KLADUŠA
- 002 - CAZIN
- 003 - BIHAĆ
- 004 - BOSANSKA KRUPA

Izborne jedinice

- Označi sve
- 005-BUŽIM
- 020-DOMALJEVAC - ŠAMAC
- 030-BOSANSKI PETROVAC
- 038-DOBOJ
- 057-DRVAR
- 061-RIBNIK

Izvještaji

- Broj birača po opštinama i biračkim opcijama
- Broj birača po opštinama, biračkim opcijama i polu
- Broj birača po opštinama, biračkim opcijama i starosti
- Broj birača grupisan po opštini i tipu birača
- Broj birača grupisan po nivoima vlasti
- Broj birača po biračkim mjestima
- Broj birača koji glasaju putem pošte
- Broj birača koji glasaju putem pošte grupisan po državi boravka
- Broj birača koji glasaju putem pošte grupisan po državi boravka i izbornoj jedinici za koju glasaju

BOSNA I HERCEGOVINA
CENTRALNA IZBORNA KOMISIJA
SREDIŠNJE IZBORNO POVJERENSTVO

БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА
ЦЕНТРАЛНА ИЗБОРНА КОМИСИЈА

CBS

Izbori | Biračka mjesta OIK | Kreiranje BS | Mobilni timovi | Raseljena lica | Mjesne zajednice | Provjere u IDDEEA-i

Mjesne zajednice

Novo	Šifra	Naziv
	<input type="text"/>	<input type="text"/>
	1000023	MZ "DOBRINJA A"

Šifra:

Naziv:*

Ćirilичni naziv:

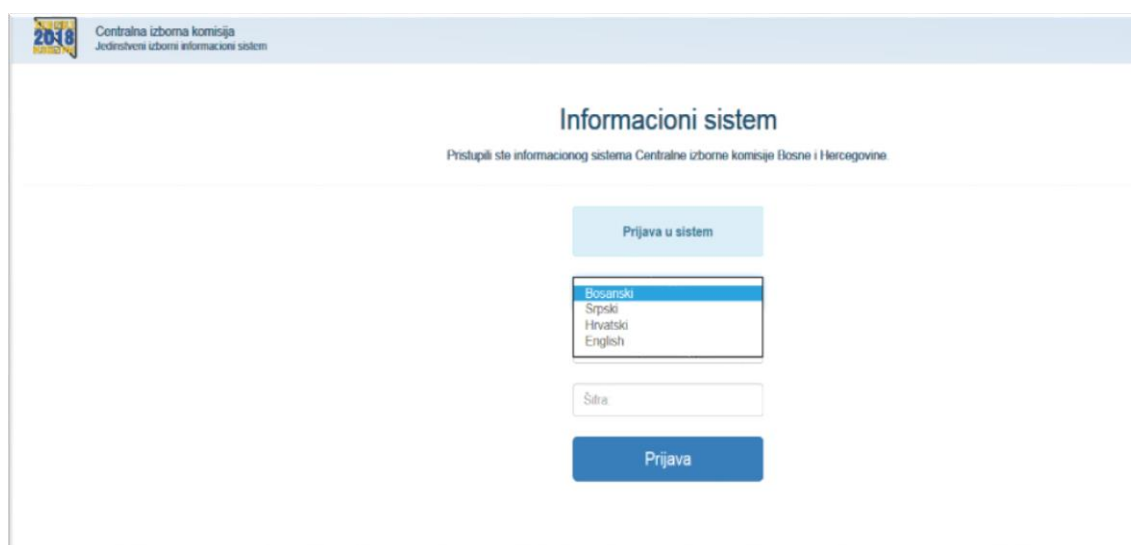
Nadređena jedinica:

Važi:

Slika 11. Grafički prikazi dijelova aplikacije

5.2 Dorada funkcionalnosti modula za unos i obradu rezultata izbora

313. Analizama urađenim u 2017. godini koje su se odnosile na unos, obradu i kontrolu rezultata izbora ukazala se potreba za novim pristupom tehničkoj obradi rezultata glasanja na izborima.
314. Uzimajući u obzir iskustva sa Lokalnih izbora 2016. godine koja su se pokazala kao dobra, postojala je potreba da se ista logika primijeni i za provođenje Općih izbora 2018. godine. Centralna izborna komisija BiH donijela je Pravilnik o provođenju izbora koji se odnosi na promjenu procesa unosa i obrade rezultata izbora, a sve u cilju bržeg i transparentnijeg dobijanja rezultata za Lokalne izbore u BiH 2016. Ova izmjena u bitnome zahtijeva redizajn i promjenu funkcionalnosti nekih modula JIIS BiH zbog promjene poslovnog procesa, odnosno izradu potpuno novih funkcionalnosti. U osnovi projekat se odnosio na modul unosa podataka izbornih komisija koji predstavlja jedinstven unos rezultata, njihovu kontrolu, te utvrđivanje i potvrđivanje rezultata, koji uključuje i izvještajni dio putem zvanične web-stranice Centralne izborne komisije BiH.
315. Glavni cilj projekta, koji je realiziran uz finansijsku podršku Misije OSCE-a u BiH, bio je izraditi novi modul za unos podataka o rezultatima izbora koji se provodi u OIK-ima, a kao integralni dio JIIS BiH. Modul je morao zadovoljiti provođenje novog poslovnog procesa koji jedinstveno tretira unos rezultata glasanja sa biračkih mjesta. Umjesto dosadašnja dva kruga unosa, prvi unos u OIK-u koji je provjeravan samo po jednom tipu validacijske greške, i drugi, kontrolni unos u Glavnom centru za brojanje, integriran je samo jedan unos koji se kontrolira i potom validira.
316. Projekat je obuhvatio četiri (4) modula: 1. Modul za unos rezultata u OIK-ima, 2. Modul za validaciju rezultata u OIK-ima, 3. Modul za ispravku rezultata – OIK i 4. Modul za glavnu kontrolu rezultata sa kontrolnim brojanjem.
317. Nove funkcionalnosti omogućavaju on-line pristup sistemu s mogućnošću odabira jezika za korištenje.

Slika 12. Prikaz forme za pristup modulu

318. Nakon pristupa JIIS BiH omogućen je pregled unosa podataka na biračkim mjestima izbornim komisijama, što uključuje vrijeme otvaranja biračkog mjesta, odaziv na biračkom mjestu, vrijeme zatvaranja, te rezultata sa biračkog mjesta.

Ukupno biračkih mjesta	Broj završenih biračkih mjesta	Broj aktivnih biračkih mjesta	Broj biračkih mjesta koja čekaju da se aktiviraju
7	7	4	3

Broj biračkog mjesta	Naziv biračkog mjesta	Tip biračkog mjesta	Ukupno birača	Hyperlink
020A001	DOMALJEVAC, OŠ	Redovno BM	497	Pregled
020A002	DOMALJEVAC, HKC	Redovno BM	622	Pregled
020A003	DOMALJEVAC, OŠ	Redovno BM	602	Pregled
020A004	RA7IK	Redovno RM	308	Pregled

Slika 13. Forma za praćenje unosa rezultata

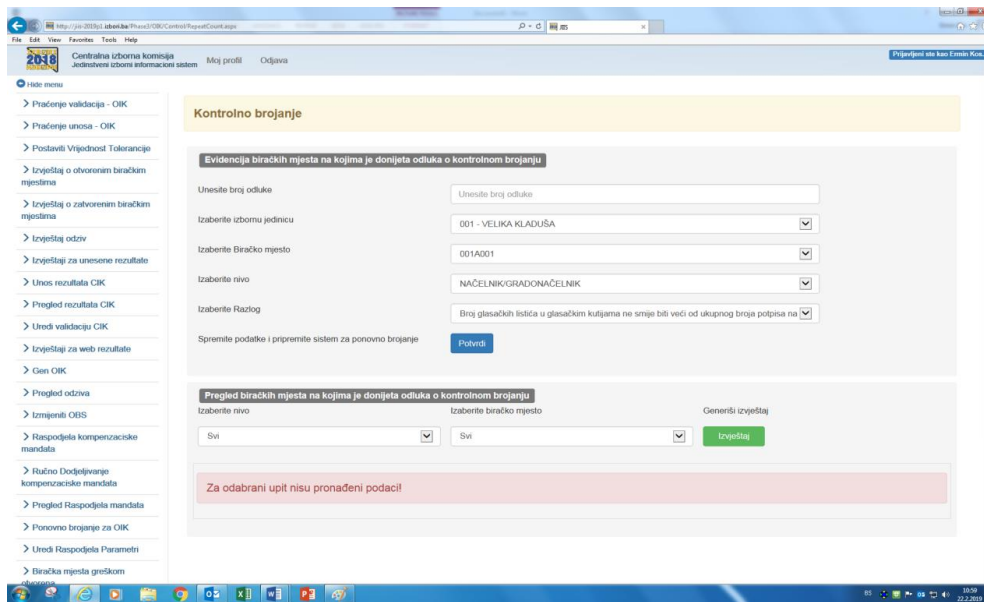
319. O svim podacima koje su unijeli korisnici sistema, omogućeno je praćenje rada, vremena i uporedbe unesenih podataka kako bi se spriječilo eventualno pogrešno unošenje i pojačala tačnost unosa podataka.

Nivo	BUŽIM	Šifra općine	Šifra biračkog mjesta
	005	005	005A001

	CIK unos	CIK od II validacije
1) Ukupan broj potpisa na izvodu iz Centralnog biračkog spiska / Središnjeg biračkog popisa (red / redak 8 iz Obrasca za brojno stanje)	355	355
2) Broj glasačkih listića u glasačkim kutijama	355	355
3) Test tačnosti / točnosti red / redak 1 + red / redak 2: ako nisu niti upisati razliku	0	0
A) Nevaženi neoznačeni glasački listići	0	0
B) Nevaženi ostali glasački listići	3	3
C) Ukupan broj nevažnih glasačkih listića (red / redak A + red / redak B)	3	3
D) Ukupan broj važnih glasova	352	352
E) Ukupan broj svih glasačkih listića (red / redak C + red / redak D)	355	355

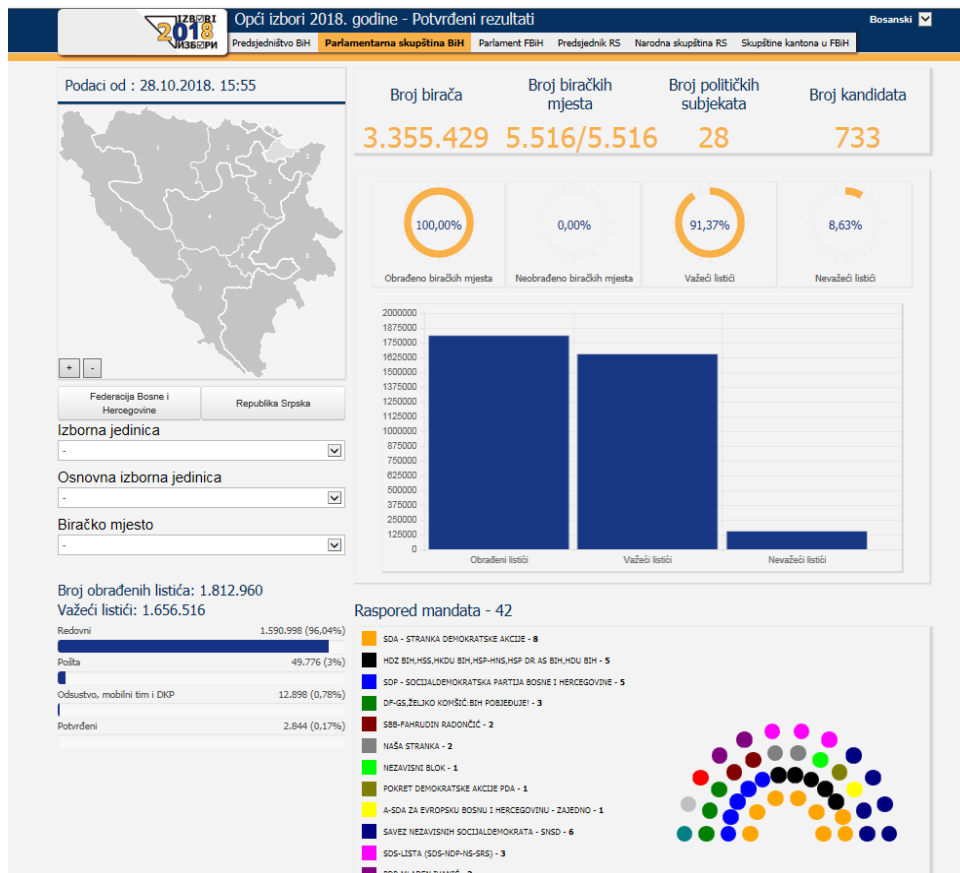
Slika 14. Forma za kontrolu unesenih podataka

320. U slučajevima gdje se za određena biračka mjesta kontrolom utvrdi da ima neslaganja u podacima, Centralna izborna komisija BiH omogućava OIK-u da pravilno utvrdi rezultate na biračkom mjestu.

Slika 15. Forma za pravilno objedinjavanje rezultata na biračkom mjestu

321. Pored navedenih funkcionalnosti omogućeno je da svi uneseni podaci budu obrađeni i prilagođeni za objavu na zvaničnoj web-stranici Centralne izborne komisije BiH, te snimljeni u odgovarajućim sadržajima u formatima doc. xlsx. pdf i dr. i distribuirani dalje korisnicima.

Slika 16. Prikaz rezultata

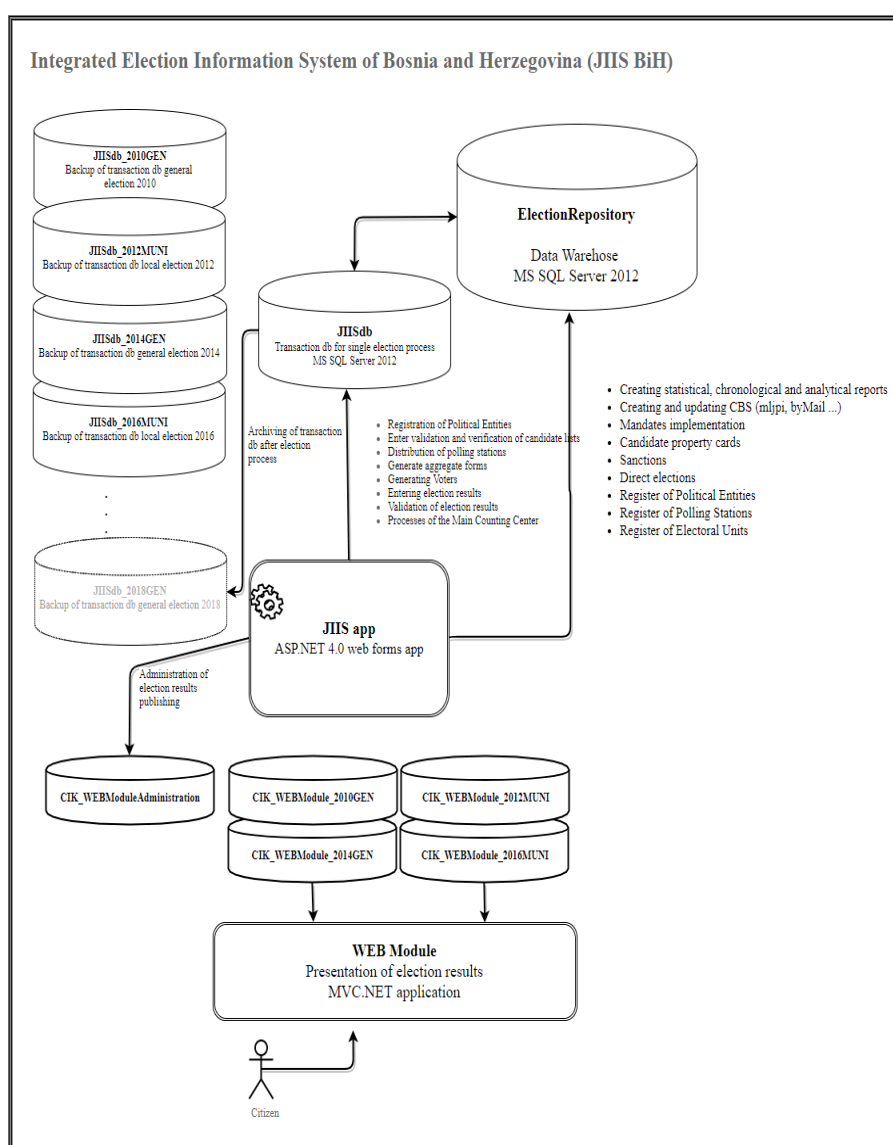
5.3 Geoinformacioni sistem (GIS)

322. Centralna izborna komisija BiH obavljaajući poslove iz svoje nadležnosti, koji su definirani Izbornim zakonom BiH unaprjeđuje i podiže kvalitet svog rada, koristeći Jedinствeni izborni informacioni sistem (JIIS) koji se dopunjava novim komponentama. Na osnovi planskih dokumenata i obavljene preliminarne interne analize trenutnog stanja informacionog sistema u okviru Centralne izborne komisije BiH, potrebno je bilo nadograditi postojeći informacioni sistem sa softverom koji omogućava vizuelno praćenje svih relevantnih informacija vezano za izborne procese a prema geografskom elementima. Ova komponenta predstavlja geoinformacioni sistem (GIS) i njena implementacija predstavlja nastavak realizacije usvojenog projekta JIIS, prema utvrđenom sadržaju i programu, a za potrebe rada Centralna izborna komisija BiH. GIS omogućava prezentaciju i praćenje prostornih informacija na karti, što osigurava novu, vizuelnu dimenziju analize podataka – otkrivanje uzoraka utemeljenih na geografskoj lokaciji.
323. Proces provođenja izbora zbog svoje kompleksnosti zahtijeva sve dostupne alate i informacije, kako bi sve aktivnosti bile provedene precizno i pravovremeno. Velik dio izbornog procesa vezan je uz geografsku lokaciju, od planiranja izbornih jedinica, određivanja biračkih mjesta u odnosu na broj i lokaciju birača, obrade i objave izbornih rezultata, sve do analize izbornih rezultata i praćenje trendova kroz godine.
324. Geografske informacije su neodvojiv dio svih statističkih podataka. Geografska područja imaju granice, nazive i druge informacije pomoću kojih ih je moguće locirati i povezati sa statističkim informacijama. Ta prostorna veza posebno je važna za izborne podatke. Karte, kao način prezentacije, najefikasniji su alat za vizuelizaciju prostornih uzoraka. Kada su pažljivo dizajnirane i reprezentirane, one predstavljaju više od dekorativnog sadržaja u statističkom prikazu. One mogu pomoći korisnicima da lakše identificiraju pojave, te jasnije naglase distribuciju uzoraka koji nisu uočljivi kroz tabelarni prikaz i dijagrame. Cilj projekta je da se centralizacijom svih izbornih i prostornih podataka, unapređenjem JIIS modula i pristupom prostornim podacima drugih javnih institucija, omogući prezentacija izbornih podataka, inteligentna analiza i potpuno izvještavanje, vizuelizacija putem on-line interaktivne karte, kao i editiranje i pretraživanje podataka. Iz navedenih razloga je i donesena odluka o nabavci usluga softvera Geoinformacioni sistem (GIS) i nakon provedenog postupka u skladu sa Zakonom o javnim nabavkama su realizirane aktivnosti implementacija GIS sistema izbornog procesa (osim za Republiku Srpsku), dorada postojećeg JIIS sistema kroz implementaciju specificiranih modula i novih alata i provedena potrebna edukacija korisničkog i tehničkog osoblja. Po zahtjevu Centralne izborne komisije BiH za dostavu potrebnih podataka (granice općina u Shapefile formatu i u GK6 koordinatnom sistemu/projekciji, naseljena mjesta u Shapefile formatu i u GK6 koordinatnom sistemu/projekciji, ortofoto snimke za određena područja i dr.), Centralnoj izornoj komisiji BiH su dostavili tražene prostorne i druge podatke Agencija za statistiku BiH, Vlada Brčko distrikta BiH – Odjeljenje za prostorno planiranje i imovinsko pravne poslove, Federalna uprava za geodetske i imovinsko-pravne poslove i Grad Mostar, a samo tražene prostorne podatke nije dostavila Republička uprava za geodetske i imovinsko-pravne poslove Republike Srpske.
325. Uspostava Geoinformacionog sistema Centralne izborne komisije BiH je u javnom interesu, a da bi se omogućilo građanstvu Bosne i Hercegovine savremen i vizueliziran pristup informacijama izbornih procesa u Bosni i Hercegovini, potrebno je utvrditi stepen

objave prostornih podataka na internet-stranici Centralne izborne komisije BiH, kako bi se od institucija koji su vlasnici dostavljenih podataka tražila saglasnost za javnu objavu. Ova aktivnost zahtjeva i novo radno mjesto u Sekretarijatu Centralne izborne komisije BiH na kojem bi novozaposleni upravljao i održavao Geoinformacioni Sistem.

5.4 Konsolidacija JIIS BiH, izrada repozitorija

326. Centralna izborna komisija BiH je u 2018. godini provela projekat "Nabavka software za Geoinformacioni sistem". Projekat je imao dvije komponente, 1. GIS i 2. Izrada poveznice GISA i JIISA. U isto vrijeme ukazala se potreba i prilika da se u komponenti JIIS urade aktivnosti koje će konačno otvoriti priliku za konsolidaciju JIISA uvođenjem repozitorija podataka vezano za izborne procese koji nisu isključivo transakcijske prirode, odnosno objedinjavanje rezultata izbornog ciklusa.

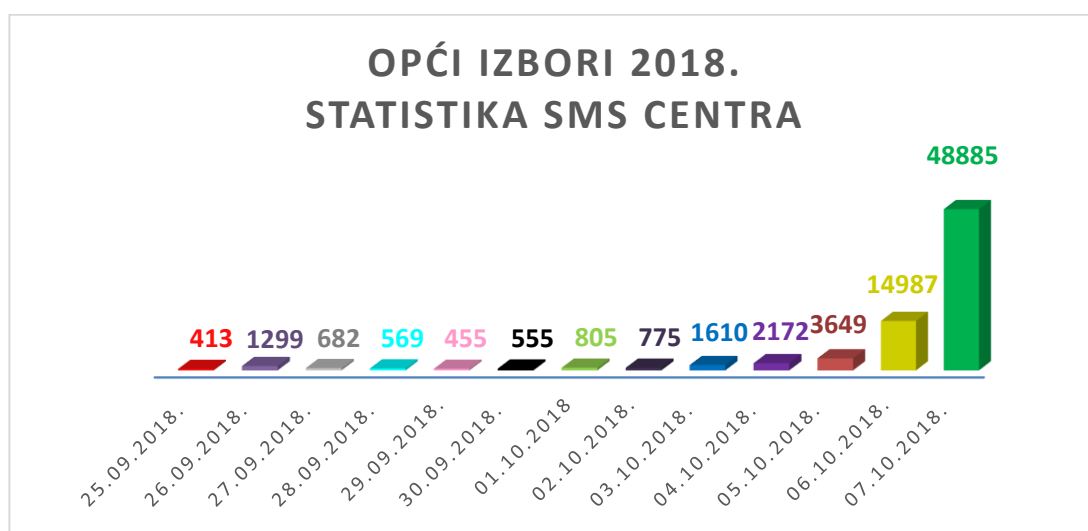

Slika 17. Integrirani izborni informacioni sistem BiH (JIIS BiH)

327. JIIS trenutno radi na način da se svi poslovni procesi CIK BiH, uključujući procese vezane direktno za izbore i one koji nisu vezani direktno za izbore, a u nadležnosti su CIK BiH, i aktivni su tokom neizborne godine, izvršavaju na jednoj bazi JIISdb (transkacijska baza podataka). Zapravo se baza podataka JIISdb treba koristiti samo za provođenje jednih izbora i potom arhivirati. Proces koji nisu trebali biti u transakcijskoj bazi i nisu direktno bili vezani za provođenje izbora su: vođenje imovinskih kartona, implementacija mandata, provođenje posrednih izbora, birački odbori, evidencija sankcija i Haga itd. Na taj način su pravili "zagušenje" na transakcijskoj bazi, a u isto vrijeme onemogućili kreiranje prvenstveno hronoloških, a potom i statističkih izvještaja. Da bi se ovo izbjeglo, koncipiran je novi dizajn sistema (Slika 17) koji se implementirao kroz komponentu GIS projekta.
328. Projektom je realiziran repozitorij podataka (Election Repository – ER) u kojem se nalaze arhivski podaci izbora i svi ostali podaci koji se kreiraju u procesima koji nisu dio transakcijske baze, odnosno izbornog procesa objedinjavanja rezultata izbora. Kreiran je novi modul za upravljanje repozitorijem i rekonectirane su aplikacije koje rade nad repozitorijem. Time je transakcijski dio JIIS potpuno oslobođen ostalih procesa i konačno omogućeno izvještavanje nad dužom vremenskom serijom arhivskih podataka izbornih procesa.
329. U okviru projekta realizirane su sljedeće aktivnosti:
1. Arhiviran JIISdb i brisani nepotrebni objekti iz baze JIISdb (table, view, store procedure, funkcije i trigeri): od ukupnog broja store procedura 1444 izbrisano 140; od 215 view-ova izbrisano 207; od 266 tabela izbrisano 74; od 4 postojeće funkcije 1 izbrisana
 2. Izbrisani (truncate procedure) svi podaci sa JIISdb (osim korisnika kako bi se mogli provoditi izbori)
 3. Uspostavljen ER gdje se nalazi JIISdb i napunjen sa podacima izbora: 2010, 2012, 2014, 2016, 2018. godine.
 4. ER kao izvor izbornih podataka za GIS
 5. Implementiran administracijski panel za upravljanje Election Repository; kreiranje novih izbora; upravljati osnovnim šifranicima; pokretanje mehanizma za arhiviranje podataka
 6. Prilagođeni moduli JIIS-a za rad sa Election Repository bazom podataka: Modul za implementaciju i vođenje mandata; Modul za implementaciju imovinskih kartona; Modul za provođenje posrednih izbora; Modul za implementaciju i vođenje mandata za posredne izbore; Modul za sankcije i Hag; Modul za akreditiranje posmatrača
 7. Prilagođen, testiran Web-modul za prikaz izbornih rezultata za Opće izbore. Web-modul uspješno podržao objavu izbornih rezultata
 8. Postavljanje na produkciju izmjena na JIIS-u i testiranje
 9. Isporučen objedinjen source kod JIIS.
330. Ovim realiziranim aktivnostima projekat je uspješno završio, što je i potvrđeno provođenjem prijevremenih lokalnih izbora u 2019. godini. Potrebno je posebno napomenuti da se aktivnosti na konsolidaciji trebaju nastaviti kako bi Jedinstveni informacioni sistem dao punu podršku izbornom procesu i radu Centralne izborne komisije BiH.

5.5 Probni izbori (Dry run)

331. U svrhu provođenja Općih izbora 2018. godine, Centralna izborna komisija BiH je 24. i 25. 09. 2018. godine, prema instrukciji koju je dostavila svim izbornim komisijama, organizirala i provela prve probne (testne) izbore. Probni izbori imali su za cilj testiranje svih funkcionalnosti aplikacije JIIS BiH "Unos izbornih rezultata", kao i provjeru uvezanosti postojećih informatičkih komunikacijskih veza GIK/OIK–CIK BiH. Za testiranje aplikacije korišteni su testni obrasci koji su dostavljeni svim izbornim komisijama i sa njih su unošeni podaci u navedenu aplikaciju.
332. Tokom testiranja izborne komisije između ostalog izvršile su sljedeće radnje: Unos korisnika aplikacije i logovanje; Otvaranje odnosno zatvaranje biračkih mjesta i odaziv birača; Unos rezultata glasanja za sve nivoe za koje su se provodili izbori; Otklanjanje validacijskih grešaka u unosu rezultata glasanja; Štampanje zahtjeva za otvaranje vreće radi pravilnog utvrđivanja rezultata glasanja kao i drugih izvještaja. Također su kreirani korisnički nalozi (unos, kontrolor, supervizor). Kreirani korisnički nalozi bili su u upotrebi i na izborni dan. Nakon provedenih finalnih probnih izbora aplikacija JIIS BiH "Unos izbornih rezultata" bila je u potpunosti operativna i spremna za aktivnosti na dan izbora.
333. Nakon provedenih prvih probnih izbora, 01. 10. 2018. godine održani su finalni probni izbori sa početkom u 09:00 sati, a trajali su do 02. 10. 2018. sa završetkom u 16:00 sati. Ovom prilikom je izvršeno sveobuhvatno testiranje Aplikacije za unos i obradu izbornih rezultata, a u čemu je pored Kontrolora za unos i obradu izbornih rezultata Centralne izborne komisije BiH učestvovalo i osoblje i kontrolori izbornih rezultata osnovne izborne jedinice u BiH.
334. Ukupan broj upita za provjeru Centralnog biračkog spiska na web-stranici u 2018. godini iznosio je 1.621.298.

Slika 18. Statistika SMS centra

335. Ukupan broj SMS poruka za provjeru lokacije biračkog mjesta za Opće izbore 2018. godine zabilježen u vremenskom periodu od 25. 09. 2018. od 11:37 h do 08. 10. 2018. do 00:00 h je 76.856.

5.6 Grafička priprema dokumentacije

336. Centralna izborna komisija BiH je u 2018. godini provodila i aktivnosti grafičke izrade i pripreme dokumenata, brošura, priručnika, plakata, postera, loga Općih izbora 2018. godine, glasačkih listića, reklama, obrazaca, certifikata za izabrane zvaničnike, Informativne kampanje za Opće izbore 2018 (TV-spotovi, radiodžinglovi, reklame) akreditacija i drugih akata koji su se uglavnom odnosili na poslove na organizaciji i pripremi materijala za Opće izbore 2018. godine.

Slika 19. Ilustracije i grafičke pripreme

6. FINANSIRANJE IZBORNE KAMPANJE

337. U skladu s odredbama člana 15.1 stav (1) Izbornog zakona BiH i člana 12. stav (2) Zakona o finansiranju političkih stranaka, sve političke stranke i nezavisni kandidati koji su učestvovali na Općim izborima 2018. godine imali su obavezu da u roku od trideset dana od dana objavljivanja izbornih rezultata u "Službenom glasniku BiH" Centralnoj izbornoj komisiji BiH podnesu finansijski izvještaj za period od dana podnošenja prijave za ovjeru za izbore do dana ovjere rezultata izbora (postizborni finansijski izvještaj)³¹, odnosno do 6. 12. 2018. godine.
338. Na Općim izborima 2018. godine učestvovalo je 69 političkih stranaka (58 samostalno i 11 stranaka u koalicijama), 36 koalicija političkih stranaka i 34 nezavisna kandidata.
339. Od ukupno 69 političkih stranaka, koje su učestvovale na izborima, Centralnoj izbornoj komisiji BiH postizborni finansijski izvještaj je podnijelo 57 stranaka³², što čini 82,61 % od ukupnog broja stranaka.
340. Finansijski izvještaj nije podnijelo 12 političkih stranaka, što čini 17,39% stranaka koje su učestvovale na izborima.
341. U zakonom propisanom roku (30 dana od dana objavljivanja izbornih rezultata u službenom glasniku BiH) Centralnoj izbornoj komisiji BiH postizborni finansijski izvještaj podnijelo je 45 političkih stranaka ili 65,22%, dok je 12 političkih stranaka izvještaje podnijelo sa zakašnjenjem od 1 do 14 dana.

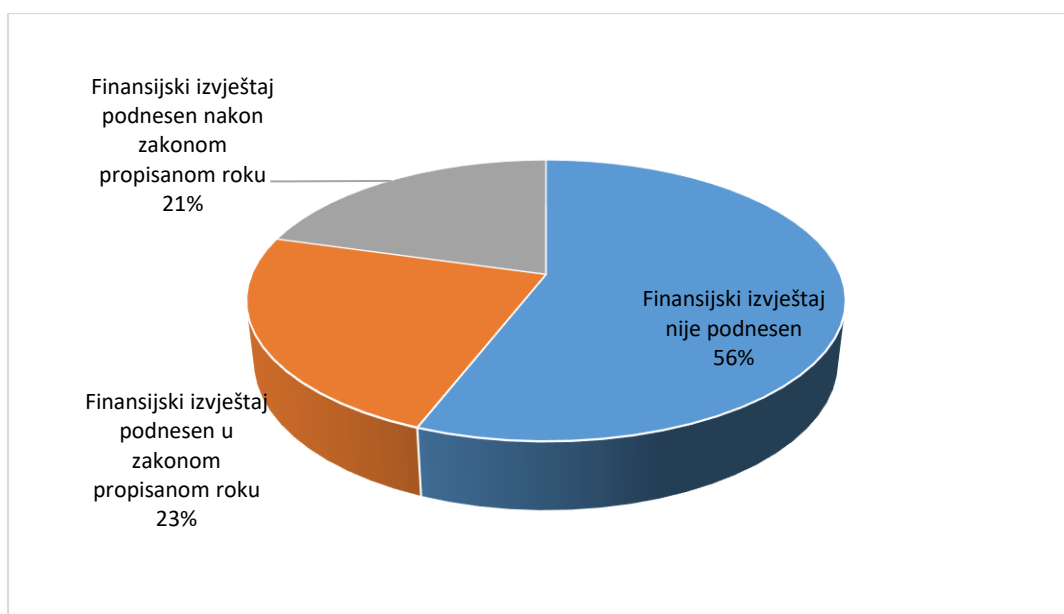
³¹ Postizborni finansijski izvještaj sadrži sljedeće podatke: a) raspoloživu gotovinu političkog subjekta; b) sve prihode i rashode, zasnovane na članarini, transparentnim priložima iz inozemstva, priložima fizičkih i pravnih lica, priložima u obliku robe i usluga, prihodima na vlastitu imovinu i poduzetničke aktivnosti, u skladu s odredbama Zakona o finansiranju političkih stranaka, kreditima, pozajmicama, donacijama, olakšicama, povratu novca, ostalim materijalnim troškovima i ostalim izvorima prihoda; c) identitet lica ili izvora uplate i doprinosa u naturi, kao i identitet lica koje je primilo takvu uplatu koja premašuje iznos od stotinu (100) konvertibilnih maraka, zajedno sa datumom i iznosom takve uplate; d) ukupan iznos svih dospjelih dugovanja i ukupan iznos isplata po sljedećim osnovama: troškovi štampanja plakata i plakatiranja, troškovi štampanja predizbornih oglasa, proglosa, saopćenja i sl. u javnim glasilima, troškovi organizacije i održavanja predizbornih skupova i troškovi štampanja, reprodukcije i slanja predizbornog materijala koji se šalje biračima; e) iznos i vrstu neizmirenih dugova i obaveza koje duguje podnosilac izvještaja ili koje treća lica duguju podnosiocu izvještaja, a u slučaju da su takvi dugovi i obaveze izmireni za manji iznos od njihovog prijavljenog iznosa ili vrijednosti, i izjavu koja se odnosi na okolnosti i uvjete pod kojima su takvi dugovi ili obaveze otpisani.

³² Podaci su sa danom 20. 12. 2018. godine, kada su dati na uvid javnosti, skupa sa postizbornim finansijskim izvještajima koje su političke stranke do tog dana podnijele CIK BiH.

Grafikon 8. Grafički prikaz podnesenih finansijskih izvještaja političkih stranaka

342. Od ukupno 34 nezavisna kandidata koji su učestvovali na izborima, postizborni finansijski izvještaj podnijelo je 15 kandidata ili 44,12%, dok 19 kandidata, odnosno 55,88% izvještaj nisu podnijeli³³.
343. U zakonom propisanom roku (30 dana od dana objavljivanja izbornih rezultata u službenom glasniku BiH) Centralnoj izbornoj komisiji BiH postizborni finansijski izvještaj podnijelo je 9 kandidata, dok je 6 kandidata izvještaj podnijelo sa zakašnjenjem 1–13 dana.

Grafikon 9. Grafički prikaz podnesenih finansijskih izvještaja nezavisnih kandidata

³³ Isto kao prethodno.

6.1 Troškovi izborne kampanje

344. U skladu sa članom 15.1 stav (1) tačka 4. Izbornog zakona BiH troškovi izborne kampanje su klasificirani na: troškove štampanja plakata i plakatiranja, troškove štampanja predizbornih oglasa, proglaša, saopćenja i sl. u javnim glasilima, troškove organizacije i održavanja predizbornih skupova i troškove štampanja, reprodukcije i slanja predizbornog materijala koji se šalje biračima.

6.2 Limit na troškove kampanje

345. Za finansiranje izborne kampanje u skladu sa članom 15.10 Izbornog zakona BiH politički subjekti u okviru zakonom propisanog limita mogli su potrošiti 67.973.685,90 KM, od čega političke stranke 59.455.478,60 KM i nezavisni kandidati 8.518.207,30 KM.

346. Političke stranke koje su Centralnoj izbornoj komisiji BiH podnijele postizborni finansijski izvještaj iskazale su troškove izborne kampanje u iznosu od 9.577.347,57 KM.

347. Nezavisni kandidati su u svojim finansijskim izvještajima prijavili troškove izborne kampanje u iznosu od 9.889,00 KM.

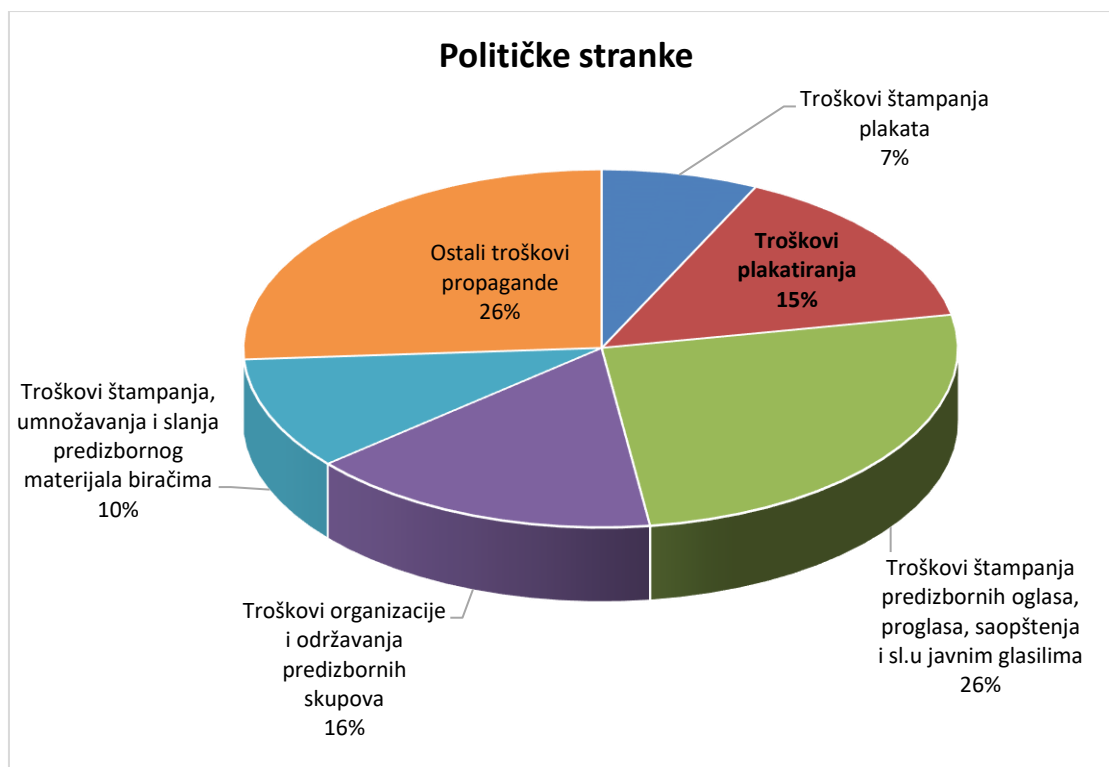
348. Uvidom u podatke o ostvarenim troškovima izborne kampanje, koje su iskazale političke stranke u postizbornim finansijskim izvještajima, utvrđeno je da je jedna politička stranka, *Srpska demokratska stranka*, prekoračila limit propisan u članu 15.10 Izbornog zakona BiH za iznos od 163.163,90 KM.

6.3 Struktura troškova izborne kampanje

349. Strukturu troškova izborne kampanje političkih stranaka, koje su podnijele postizborni finansijski izvještaj, čine:

Troškovi štampanja plakata	677.785,29	7,08%
Troškovi plakatiranja	1.430.829,95	14,94%
Troškovi štampanja predizbornih oglasa, proglaša, saopćenja i sl. u javnim glasilima	2.472.635,87	25,82%
Troškovi organizacije i održavanja predizbornih skupova	1.528.907,04	15,96%
Troškovi štampanja, umnožavanja i slanja predizbornog materijala biračima	973.250,72	10,16%
Ostali troškovi propagande ³⁴	2.493.938,70	26,04%
UKUPNO	9.577.347,57	100,00%

³⁴ Izbornim zakonom BiH nije predviđena kategorija ostalih troškova. Služba za reviziju finansiranja političkih stranaka će, nakon što izvrši kontrolu i reviziju postizbornih finansijskih izvještaja, u izvještajima revizije navesti nalaze revizije i dati mišljenje u vezi sa spomenutim troškovima.

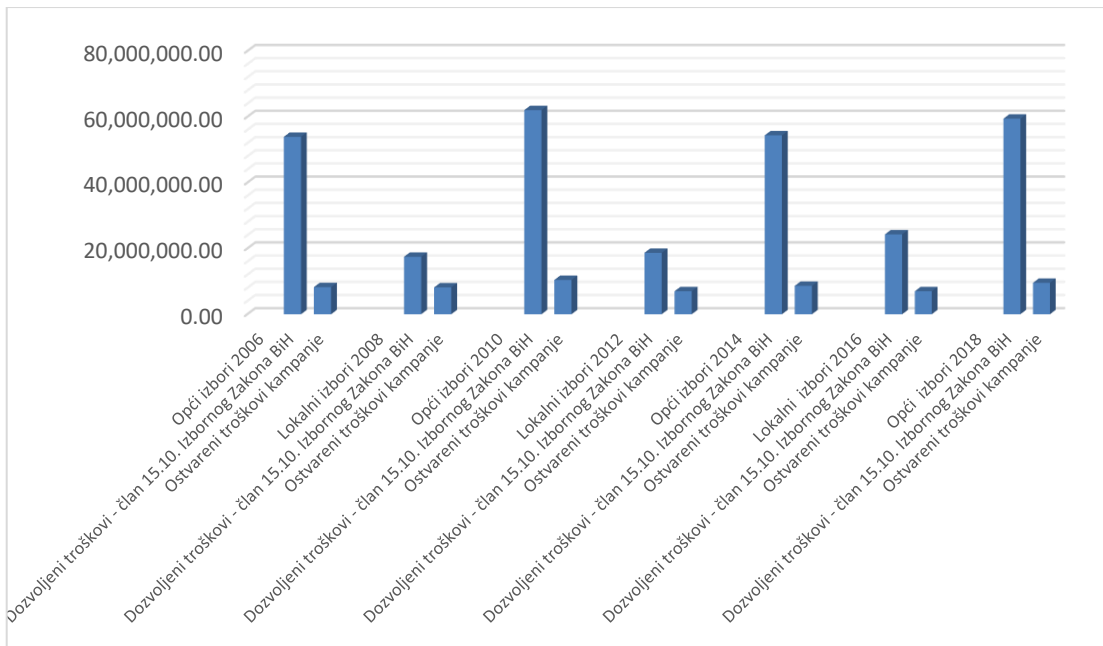
Grafikon 10. Grafički prikaz strukture troškova izborne kampanje političkih stranaka

350. Troškove izborne kampanje u svojim finansijskom izvještajima prijavila su tri nezavisna kandidata u ukupnom iznosu od 9.889,00 KM.

6.4 Uporedni pregled troškova izborne kampanje u periodu 2006–2018. godina

351. Za finansiranje troškova izborne kampanje, za izbore koji su provedeni 2006, 2008, 2010, 2012, 2014, 2016. i 2018. godine, političke stranke su utrošile sredstva u iznosu od **59.024.914,95 KM**.

352. Za finansiranje kampanje za Opće izbore 2006. godine političke stranke su utrošile sredstva u iznosu od 8.236.564,58 KM, finansiranje kampanje za Lokalne izbore 2008. godine 8.156.606,92 KM, finansiranje kampanje za Opće izbore 2010. godine 10.423.425,31 KM, finansiranje kampanje za Lokalne izbore 2012. godine 6.994.309,42 KM, za finansiranje kampanje za Opće izbore 2014. godine 8.632.256,37 KM, za Lokalne izbore 2016. godine 7.004.404,78 KM i prema podacima iz finansijskih izvještaja političkih stranaka, koje su podnijele izvještaj, za finansiranje izborne kampanje za Opće izbore 2018. godine utrošeno je 9.577.347,57 KM.

Grafikon 11. Grafički prikaz troškova izborne kampanje u periodu 2006–2018. godine

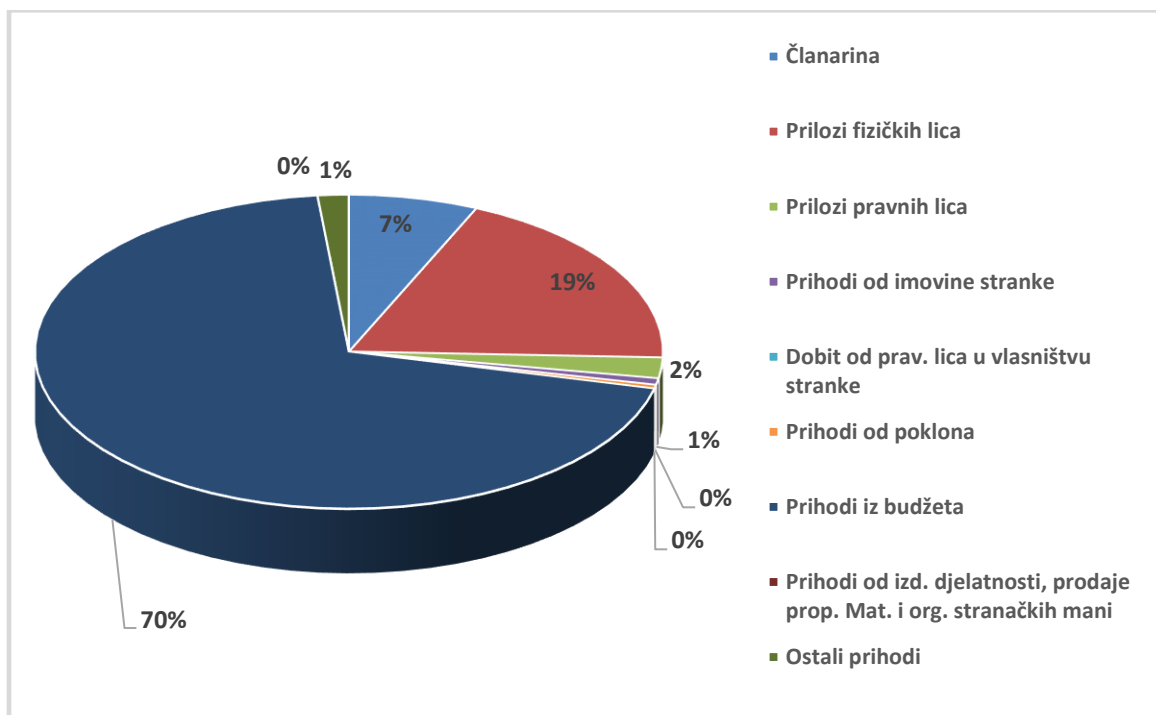

Grafikon 12. Trend troškova izborne kampanje u periodu 2006–2018. godine

6.5 Izvori finansiranja političkih stranaka

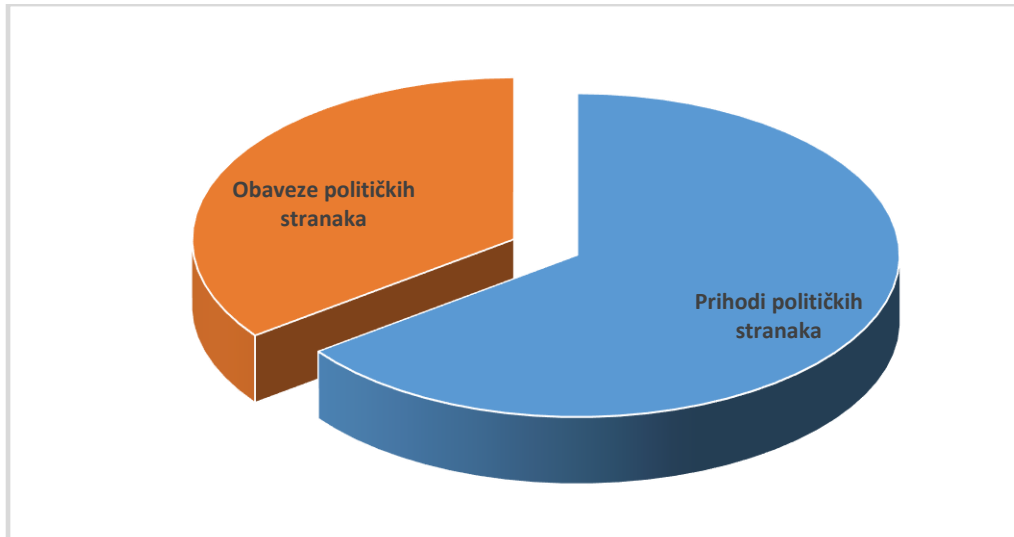
353. U periodu od dana podnošenja prijave za ovjeru za izbore do dana ovjere rezultata Općih izbora 2018. godine političke stranke su u finansijskim izvještajima iskazale ukupne prihode u iznosu od **15.660.190,23 KM**, čiju strukturu čine

Članarina	1.041.103,14	6,65%
Prilozi fizičkih lica	2.964.127,30	18,93%
Prilozi pravnih lica	333.150,00	2,14%
Prihodi od imovine stranke	104.846,66	0,67%
Dobit od prav. lica u vlasništvu stranke	0,00	0,00%
Prihodi od poklona	60.595,59	0,39%
Prihodi iz budžeta	10.904.095,82	69,63%
Prihodi od izd. djelatnosti, prodaje prop. materijala i org. stranačkih manifestacija	0,00	0,00%
Ostali prihodi	250.271,72	1,60%
UKUPNO	15.660.190,23	100,00%

Grafikon 13. Grafički prikaz izvora finansiranja političkih stranaka

354. Istovremeno, političke stranke su na dan izvještajnog perioda (06. 11. 2018. godine) iskazale obaveze u iznosu od **8.507.198,04 KM**.
355. Na osnovi podataka iz finansijskih izvještaja političkih stranaka, u ovom izvještajnom periodu stranke su se finansirale iz vlastitih izvora (prihoda političkih stranaka) u procentu od 64, 83 %, dok su za finansiranje koristile tuđe izvore (obaveze političkih stranaka – zajmovi, lizing, dobavljači, obaveze prema zaposlenim i sl.) u procentu od 35,17 %, kao što je predstavljeno na narednom grafikonu.

Grafikon 14. Odnos prihoda i dugova političkih stranaka

356. Političke stranke i nezavisni kandidati su u skladu sa članom 4. stav (2) Pravilnika o prijavi i uvjetima za ovjeru političkih subjekata za učešće na Općim izborima 2018. godine ("Službeni glasnik BiH", broj 29/18) otvorili transakcijske račune sa kojih su uplatili taksu za ovjeru i isti račun su bili obavezni namjenski koristiti za izbornu kampanju tokom Općih izbora 2018. godine.

7. POTEŠKOĆE I IZAZOVI KOJI SU VJEŠTAČKI PROIZVEDENI DA BI SE OTEŽALO PROVOĐENJE OPĆIH IZBORA 2018. GODINE

357. Centralna izborna komisija BiH je tokom procesa pripreme i provođenja Općih izbora 2018. godine bila izložena velikom pritisku koji je imao za cilj diskreditaciju izbornog procesa u Bosni i Hercegovini. Ovaj pritisak bio je ponajviše vršen od strane političkih stranaka, zatim medija, članova akademske zajednice, nevladinih organizacija, pa i samih birača. Ova institucija u medijima se označavala kao jedina odgovorna za „nepovjerenje javnosti u izborni proces u BiH“ iako su poduzete sve aktivnosti kako bi Opći izbori 2018. godine bili održani.
358. Cijeli proces priprema te provođenja izbora su obilježili kontinuirani napadi na ovu instituciju ponajviše od strane medija koji su plasirali u javnost niz različitih dezinformacija i potpunih laži o radu Centralne izborne komisije BiH. U javnosti su plasirane neosnovane informacije o navodnom miješanju ruskih IT stručnjaka u izborni proces u BiH, a zatim i lažne vijesti o nestanku 35 tona papira za štampanje glasačkih listića iz skladišta Centralne izborne komisije BiH.
359. Iako je članom 2.1 stav Izbornog zakona BiH propisano da su svi organi vlasti na svim nivoima i zvaničnici u Bosni i Hercegovini i diplomatsko-konzularnim predstavništvima BiH obavezni da pomažu organima nadležnim za provođenje izbora, organizaciju i provođenje ovih izbora obilježilo je i nekorektno i vaninstitucionalno djelovanje nekih institucija.
360. Direktor Agencije za zaštitu ličnih podataka u Bosni i Hercegovini više puta istupao je u medijima sa navodima vezanim za odgovornost Centralne izborne komisije BiH zbog nedovoljnog poduzimanja aktivnosti na spriječavanju zloupotreba i manipulacija koje se odnose na promjenu “biračke opcije”. Sve aktivnosti oko promjene biračke opcije i postupak vođenja Centralnog biračkog spiska i upisa birača u isti Centralna izborna komisija BiH provodi u skladu sa odredbama poglavlja 3. Izbornog zakona BiH - Birački spisak, te Pravilnika o upotrebi i izradi izvoda iz Centralnog biračkog spiska zbog čega iznošenje ovakvih paušalnih i neosnovanih tvrdnji znatno utječe na dezinformiranje javnosti i ne doprinosi organizaciji fer i poštenih izbora. Tokom priprema i provođenja Općih izbora 2018. godine Centralna izborna komisija BiH dokumentirala je i dostavila Tužiteljstvu BiH na daljnje postupanje sve slučajeve vezane za zloupotrebu biračke opcije.
361. Ambasador BiH u Norveškoj Nedim Makarević smatra da je Centralna izborna komisija BiH napravila niz propusta prilikom registracije birača za glasanje putem pošte što je rezultiralo velikim brojem odbacivanja prijava. Centralna izborna komisija BiH provela je *kampanju Upis birača u Centralni birački spisak* koja je imala za cilj da se birači koji glasaju izvan BiH upoznaju sa načinom i rokovima za prijavu za glasanje izvan BiH. Za potrebe kampanje upisa birača u Centralni birački spisak izrađeni su TV spotovi i radio-džinglovi, te se štampani oglasi u dnevnoj štampi, u terminima najvećeg tiraža. U posljednja dva izborna ciklusa izrađen je promotivni video-materijal za ovu kategoriju birača, sa detaljnim objašnjenjem biračima kako se prijaviti da bi glasali putem pošte, te načinom na koji se popunjavaju prijavni obrasci (PRP 1 i PRP 2), koji je postavljen na web stranicu institucije.
362. Dosta pažnje izazvale su izjave direktora Agencije za identifikacione dokumente, evidenciju i razmjenu podataka Arifa Nanića o velikoj razlici u broju osoba koje se nalaze

na Centralnom biračkom spisku i broju osoba koje imaju važeću ličnu kartu. S obzirom da se Centralni birački spisak formira na osnovu niza evidencija koje vode nadležni organi, da broj osoba ovisi o ažurnosti i tačnosti podataka tih organa te da veliki broj građana Bosne i Hercegovine koji imaju pravo glasa ne žive u Bosni i Hercegovini nije moguće staviti znak jednakosti između broja osoba koje se nalaze na Centralnom biračkom spisku i broja osoba sa važećom ličnom kartom.

363. Socijaldemokratska partija Bosne i Hercegovine i Savez za bolju budućnost BiH podnijeli su dana 06.10.2018. godine Centralnoj izbornoj komisiji BiH potpuno identične zahtjeve za odgađanje izbora usljed nepostojanja zakonskih uslova za provođenje izbora. Kao obrazloženje svojih zahtjeva između ostalog navode da na lokacijama pojedinih biračkih mjesta odnosno u cijelim izbornim jedinicima nisu provedene procedure imenovanja biračkih odbora u skladu sa odredbama iz člana 2.19 Izbornog zakona BiH, odnosno da nije ispoštovan rok od 30 dana prije održavanja izbora, u kojem roku je trebalo imenovati predsjednika, članove i zamjenike biračkih odbora, te da nije poznato po kojim kriterijima je izvršeno imenovanje zamjenskih članova, niti je osigurano pravo na prigovor.
364. S obzirom da su politički subjekti imenovali 12.064 manje predloženih kandidata u odnosu na potreban broj, a da je ove izbore karakterisao i veliki broj odustanaka (10.641) od kojih veliki broj uoči ili na sam Dan izbora izborne administracije suočile su se sa velikim problemima prilikom imenovanja članova biračkih odbora. S obzirom da stranke nisu predložile dovoljan broj kandidata, da su kandidati političkih stranaka odustajali od rada u biračkim odborima, Centralna izborna komisija BiH i izborne komisije morale su učiniti velike napore kako bi se birački odbori popunili u cijelosti te na taj način osigurali uslovi za održavanje izbora.
365. Paralelno sa organizacijom Općih izbora 2018. godine Centralna izborna komisija BiH pripremala je i odluku na osnovu koje se trebala utvrditi struktura i broj delegata u Domu naroda Parlamenta Federacije BiH. S obzirom da Parlament Bosne i Hercegovine nije postupio po odluci Ustavnog suda Bosne i Hercegovine³⁵ i u roku od šest mjeseci donio izmjene i dopune, Izbornog zakona BiH, između ostalih, i člana 20.16A kojim je bilo propisan broj i struktura delegata u Domu naroda Federacije BiH po kantonima, Centralna izborna komisija BiH je u skladu sa svojim nadležnostima pristupila pripremi i donošenju ove odluke. Ova aktivnost privukla je veliku pažnju, a Centralna izborna komisija BiH je radi ovoga prozivana i za „državni udar“, tražena je i njihova smjena, a neki od članova su zbog ove odluke dobili i krivičnu prijavu.
366. Federalni zavod za statistiku, u dva navrata, Centralnoj izbornoj komisiji BiH dostavljao je “obavezujuće” stručno mišljenje o tumačenju statističkih podataka, a koji se odnosi na popis stanovništva u Bosni Hercegovini iako takvo mišljenje Centralna izborna komisija BiH nije tražila. Navedenim mišljenjem ovaj zavod iznosi niz razloga zbog kojih bi Centralna izborna komisija BiH trebala da primjenjuje Popis iz 1991. godine namećući Centralnoj izbornoj komisiji BiH mišljenje da prilikom donošenja odluke o izboru delegata u Dom naroda Parlamenta Federacije BiH Centralna izborna komisija BiH mora primjenjivati Popis iz 1991. godine iako je donošenje ove odluke isključivo u nadležnosti Centralne izborne komisije BiH. Tokom priprema odluke naknadno su zatraženi podaci od Federalnog zavoda za statistiku o ukupnom broju stanovnika i nacionalnom izjašnjavanju u

³⁵ Rješenjem Ustavnog suda BiH objavljenom u Službenom glasniku BiH broj: 54/17 od 28.07.2017.godine odredbe člana 20.16A stav (2) tačke a. do j. Izbornog zakona BiH, prestale su da važe od 29.07.2017.godine.

Federaciji Bosne i Hercegovine, po kantonim, a prema Popisu iz 1991. godine ali ove podatke Federalni zavod za statistiku nije dostavio u onoj formi koja bi mogla biti korisna za potrebe Centralne izborne komisije BiH zbog čega je Centralna izborna komisija BiH morala da koristi podatke iz svojih evidencija izrađenih od strane OSCE Misije u Bosni i Hercegovini i Ureda Visokog predstavnika za Bosnu i Hercegovinu.

367. Skupština Bosansko – podrinjskog kantona na 16. vanrednoj sjednici održanoj 06. novembra 2018. godine, donijela je nekoliko zaključaka o provođenju Ustava Federacije Bosne i Hercegovine o zastupljenosti predstavnika konstitutivnih naroda iz kantona u Federaciji Bosne i Hercegovine u Domu naroda Parlamenta Federacije Bosne i Hercegovine kojima odbacuje prijedlog Centralne izborne komisije Bosne i Hercegovine o primjeni Popisa iz 2013. godine pri izboru delegata u Dom naroda Parlamenta Federacije Bosne i Hercegovine, tražeći da se u slučaju donošenja odluke osnovane na Popisu iz 2013. godine utvrdi odgovornost ove institucije, da se od Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine zatraži smjena Centralne izborne komisije Bosne i Hercegovine, te da se od Tužiteljstva Bosne i Hercegovine zatraži istraga o radu ove institucije uz napomenu da u slučaju primjene ovoga popisa ova skupština neće izvršiti izbor delegata u Dom naroda Parlamenta Federacije Bosne i Hercegovine.
368. Potpredsjednici Federacije Bosne i Hercegovine Milan Dunović i Melika Mahmutbegović dana 19. novembra dostavili su Centralnoj izbornoj komisiji BiH **upozorenje** kojim su osim navoda vezanih za argumente vezane za potrebu primjene Popisa iz 1991. godine prilikom donošenja odluke o popuni Doma naroda Parlamenta FBiH naveli da bi svako drugo rješenje bilo čin rušenja ustavnog poretka Federacije BiH, a zbog čega će oni biti primorani poduzeti mjere u cilju zaštite istog.
369. Članom 2.9 Izbornog zakona BiH propisano je da je Centralna izborna komisija BiH nezavisan organ koji podnosi izvještaj neposredno Parlamentarnoj skupštini Bosne i Hercegovine i čije ovlasti iz nje proizilaze. Vaninstitucionalnim djelovanje te otvorenim prijetnjama vršen je direktan utjecaj na proces donošenja odluka ove institucije te ugrožena i onemogućavana neovisnost u radu.
370. Iako je odluka donijela dosta kontraverzi važno je napomenuti da bi nedonošenje ove odluke dovelo do blokade rada institucija u Bosni i Hercegovini s obzirom da Parlament Bosne i Hercegovine u prošlom sazivu nije postupio po odluci Ustavnog suda Bosne i Hercegovine i donio Zakon o izmjenama i dopunama Izbornog zakona BiH, da potrebne izmjene i dopune ne bi mogao donijeti Parlament Bosne i Hercegovine u novom sazivu jer nije bilo moguće formirati novi saziv Doma naroda Parlamenta BiH, da to ne može ni učiniti niti novi saziv Predstavničkog doma i stari saziv Doma naroda jer prema mišljenju OHR-a, u nekim ranijim slučajevima, nakon što se održe novi izbori i potvrde rezultati izbora „stari“ Dom naroda nema više demokratski mandat za donošenje zakona te da to može učiniti samo novi dom.
371. Ispravnost ove odluke u odnosu na Uputstvo o izmjeni i dopunama Uputstva o postupku provođenja posrednih izbora za tijela vlasti u Bosni i Hercegovini obuhvaćenih Izbornim zakonom Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine", broj 91/18). potvrdio je i Ustavni sud BiH svojim odlukama, broj U - 24/18, U-1/19 i U-3/19 iz marta 2019. godine, kojim je odbacio zahtjeve kao nedopuštene kako je i obrazloženo u paragrafu 292 tačka 2 ovog izvještaja.

372. Iako je Centralna izborna komisija BiH bila izložena nizu neosnovanih napada, te nije dobila potrebnu podršku u radu, ova institucija uspješno je provela sve aktivnosti vezane za provođenje Općih izbora 2018. godine. Kao potvrdu svoga uspješnog rada navodimo činjenicu da je Sud BiH postupajući po žalbama na odluke ove institucije u 99,63 % slučajeva potvrdio odluke Centralne izborne komisije BiH, zatim ocjenu promatračke misije OSCE/ODIHR-a koja je ocijenila da je Centralna izborna komisija BiH uglavnom ispunila svoje osnovne zadatke i adekvatno provela izbore, iako je radila u okruženju stalnih kritika i navoda koji se odnose na tehničke aspekte izbora te suočavanja sa izazovima zbog nedovoljnog budžeta i broja uposlenika.

8. ZAKLJUČAK

373. Kao i u prethodnom periodu Centralna izborna komisija BiH želi preporučiti da je u narednom periodu neophodno posvetiti pažnju daljnjem unapređenju izbornog zakonodavstva uz aktivan angažman njenih članova, u radu dvije Interresorne radne grupe (Interresorne radne grupe za izmjenu i dopunu izbornog zakonodavstva i Interresorne radne grupe za uvođenje novih tehnologija u izborni proces u Bosni i Hercegovini) koji bi svojim znanjem i iskustvom mogli doprinijeti davanju preporuka za usvajanje kvalitetnih zakonskih rješenja.

374. **Preporuke za unaprjeđenja izbornog zakonodavstva i izbornog procesa će biti šire elaborirane u Izvještaju o provođenju zakona iz nadležnosti Centralne izborne komisije BiH u 2018. godini koji će biti dostavljen Parlamentarnoj skupštini BiH.**

Broj: 04-2-07-10-461-1/19

Predsjednik

Sarajevo, 29. 05. 2019. godine

Branko Petrić